

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Seramik Anasanat Dalı

VİTRİFİYE ÜRÜNLERİ YÜZEYLERİNDE SANATSAL ÇALIŞMALAR

Maged Mohamed Zaky HASSAN

Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2020

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

VİTRİFİYE ÜRÜNLERİ YÜZEYLERİNDE SANATSAL ÇALIŞMALAR

Maged Mohamed Zaky HASSAN

Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2020

VİTRİFİYE ÜRÜNLERİ YÜZEYLERİNDE SANATSAL ÇALIŞMALAR

Danışman: Prof. Kaan CANDURAN

Yazar: Maged Mohamed Zaky HASSAN

ÖZ

Yaşam alanları içinde önemli bir yere sahip olan vitrifiye ürünleri, Türkiye’de ve birçok batı ülkesinde genel olarak sade ve beyaz renkli olarak bulunmaktadır. Renkli ve dekorlu olan ürünler ise çoğunlukla altın ve gümüş renklerle desteklenen klasik veya geleneksel motiflerle yer almaktadır. Bunların dışındaki seramik karo ve porselen sofr ürünleri gibi diğer seramik endüstri sektörlerinde ise çok çeşitli desenlerle ve renklerle üretim yapılmaktadır. Bu çalışma ise vitrifiye ürünleri üzerine sanatsal çalışmalar yapılabileceğini ve böylece bu ürünlerin üretim alanını geliştirmekle birlikte ürünlere sanatsal boyut kazandırılabilceğini gösterme amacı taşımaktadır. Daha önce yapılmamış bir çalışma olmasının yanı sıra vitrifiye ile sanatsal çalışmaları birleştirme düşüncesi açısından da alana katkıda bulunacağından dolayı çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu tez 5 bölümden oluşmaktadır. Tezin 1. Bölüm’ünde dekor ve resim sanatı ilişkisi incelenmiş, 2. Bölüm’ünde endüstriyel seramik ürün tasarımında sanatsal yaklaşımlar derlenmiş, 3. Bölüm’de ise vitrifiye ürünleri sunulmuştur. Tezin 4. Bölümü, vitrifiye ürünlerinde kullanılabilen dekor tekniklerinden oluşmaktadır. 5. Bölüm olan uygulama bölümünde ise kişisel yorumlarla vitrifiye yüzeylerinde sanatsal resim çalışmaları yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, ürün tasarımında yeni bir trend yaratarak bireylerin kişisel zevklerine hitap edebilecek yeni biçimler ve yeni ürünler sunulabileceğine ve bunun da sanatla nasıl gösterilebileceğine ilişkin örnekler sunulmuştur. Böylece yaşam alanlarının önemli bir parçası olan vitrifiye ürünlerinin beyaz ve sade oluşunun yanına sanatla hareketlendirilen, canlı renklerle birleştirilen, daha dinamik yüzeylere sahip olabileceği gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Vitrifiye- Seramik sağlık gereçleri- Ürün yüzeyleri- Ürün Tasarımı- Sanatsal ürün- Dekor- Resim.

ARTISTIC WORKS ON THE SURFACE OF SANITARY WARE PRODUCTS

Supervisor: Prof. Kaan CANDURAN

Author: Maged Mohamed Zaky HASSAN

ABSTRACT

Vitreous sanitary ware products have a significant place in our lives. Most of these sanitary ware products in Turkey and in many western countries are generally in white plain color. The colorful and decorated products are mostly with classical or traditional motifs in gold and silver colors. Apart from these, other ceramic industry sectors, such as; ceramic tile and porcelain tableware, are produced in a wide variety of patterns and colors. This study aims to show that artistic works can be done on vitreous china products and thus, the production fields of these products can be developed and new products can be added to the markets. The study is considered to be important since it will contribute to the field in terms of the idea of combining vitreous sanitary ware products and artistic works as well as being a work that has not been done before.

This thesis consists of five chapters. The first chapter of the thesis examines the relationship between ornaments and painting art. The second chapter compiles some artistic approaches in the industrial ceramic product design. Chapter three presents the vitreous sanitary ware products. Chapter four contains practical information about the decoration techniques that can be applied on ceramic sanitary wares. In the 5th chapter, which is the application chapter, painting artworks have been carried out on vitrified surfaces with personal observations.

As a result of the study, new examples and new products that can appeal to the personal tastes of individuals can be introduced by creating a new trend in product design and how this can be demonstrated in artistic forms. Therefore, ceramic sanitary wares, which are an important part of living spaces, have been shown to have more dynamic surfaces that are animated with art and combined with vibrant colors beside the existed white and plain ones.

Keywords: Ceramic sanitary ware- Vitreous China products- Product design- Product surface- Surface design- Artistic products- Ornaments- Painting.

TEŞEKKÜRLER

Tanıştığım ilk günden itibaren bana maddi ve manevi her türlü destek veren Prof. Kaan CANDURAN'a, değerli katkılarından dolayı sayın jüri üyelerime, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü'nün tüm kıymetli öğretim elemanlarına, hayatıma renk katan, beni her türlü destekleyen ve tezimin Türkçesini sabırla düzelten Meltem ŞAHİN'e, hayatım boyunca ve son yıllarda uzaklık hasreti katlayan ve her zamanda yanımda olan anneme, babama ve bütün kardeşlerime, yıllar boyunca iş arkadaşlığında ve tez çalışmalarında ve Türkçe düzeltmesinde de cömertçe destekleyen Pınar BAKLAN'a, onunla birlikte Erciyes Üniversitesi Seramik Bölümü'nün tüm değerli bölüm çalışma arkadaşlarıma ve bölüm başkanım Dr. Öğr. Üye. Nizam Orçun ÖNAL'a, tezin uygulamalarında yardımcı olan ve birçok seramik malzemesini hibe eden 'Turkuaz Seramik' fabrikasının yönetim kurulu üyesi sayın Kürşad ÖZKAYA'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ...	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜRLER.....	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
GÖRSEL DİZİNİ	vii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: DEKOR VE RESİM SANATI İLİŞKİSİ.....	5
1.1 Dekor, Süsleme ve Resim Tanımlamaları	6
1.1.1 Dekor	6
1.1.2 Süsleme.....	7
1.1.3 Resim	8
1.2 Dekoratif Sanatlar ve Güzel Sanatlar Ayrımı.....	10
1.3 Dekorlama Tarihçesi.....	13
1.3.1 Başlangıcından Modernizme Dekor Tarihçesi	13
1.3.2 Modernizm ve Dekor.....	16
1.3.3 Postmodern ve Güncel Akımlarda Dekorlama	27
2. BÖLÜM: ENDÜSTRİYEL SERAMİK ÜRÜN TASARIMINDA SANATSAL	
YAKLAŞIMLAR.....	30
2.1 Sanayileşmiş Ürünler ve Uluslararası Tarz	30
2.1.1 Ürün Tasarımı ve Tüketici.....	32
2.1.2 Ürün Tasarımlarında Yeni Trend	33
2.1.3 İleri Özelleştirilmiş Ürünleri	36
2.1.4 Ürün Tasarımında Sanatsal Çalışmaların Örnekleri	37

2.2 Endüstriyel Seramik Sektöründe Tasarımlar	40
2.3 Endüstriyel Seramik Sektöründe Sanatsal Çalışmalar.....	41
3. BÖLÜM: VİTRİFİYE ÜRÜNLERİ	45
3.1 Vitrikiye Ürünlerinin Tarihsel Süreci	45
3.1.1 Seramik Lavabonun Tarihi	45
3.1.2 Seramik Klozetin Tarihi	50
3.2 Türkiye’deki Dekorlu Vitrikiye Ürünleri	58
3.2.1 Türk Fabrikalarında Dekorlu Vitrikiye Ürünleri.....	59
3.2.2 Türk Atölyelerin Dekorlu Vitrikiye Ürünleri.....	63
3.3 Uluslararası Dekorlu Vitrikiye Ürünleri	65
3.4 El Yapımı Seramik Lavabolar	71
4. BÖLÜM: VİTRİFİYE ÜRÜNLERİNDE KULLANILABİLEN DEKOR	
TEKNİKLERİ	74
4.1 Seramik Dekor Çeşitleri	75
4.1.1 Sırıçi Dekorları	75
4.1.2 Sırüstü Dekorları	76
4.2 Seramik Dekorlama Yöntemleri.....	77
4.2.1 Fırça Dekorları.....	77
4.2.2 Divit Dekorları.....	79
4.2.3 Sünger Dekorları	81
4.2.4 Airbrush ve Diğer Püskürtme Dekorları.....	82
4.2.5 Puar ile Akıtma Dekorları	88
4.2.6 Silme - Kazıma Yöntemleri.....	89
4.2.7 Baskı Teknikleri	89
4.3 Maskeleye.....	91

4.3.1 Hazır Nesnelere ile Maskeleye	91
4.3.2 Şablon Maskeleri	93
5. BÖLÜM: KİŞİSEL UYGULAMALAR	97
5.1 Tasarım Aşaması	99
5.2 Maket Çalışmaları	109
5.3 Fabrikada Çalışmalar	134
5.3 Modern ve Çağdaş Ressamların Çalışmaları	135
SONUÇ	138
KAYNAKLAR	142
EK: Türkiye’de Vitriyere İmalatçı Listesi:	156
ETİK BEYANI	157
ORİJİNALLİK RAPORU	158
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	160

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Panathenic Amphora, Yunan vazosu, M.Ö. 530-520, h: 38,1 cm.....	10
Görsel 2. ‘The Studio’ güzel ve dekoratif sanatlar aylık bir sanat dergisi.....	12
Görsel 3. Neoletik Çağ’da M.Ö. 3200 civarında Doğu İrlanda’da inşa edilen “Newgrange” geniş taşıdır	14
Görsel 4. Domenico Cucci, Kraliyek Dolap, 1683-4, Versay Sarayı	15
Görsel 5. 1932 yılında MoMA müzesinde gerçekleşen Uluslararası Modern Mimari Sergisi (Modern Architecture: International Exhibition, 1932) ve sergiyi düzenleyen Henry-Russell Hitchcock ve Philip Johnson Yazdıkları ‘Uluslararası Tarz’ kitabı	18
Görsel 6. Marcel Breuer ‘The wassily Chair’	19
Görsel 7. ‘Streamlining’in tarzıyla önder tasarımcısı Raymond Loewy tarafında tasarladığı endüstriyel ürünler bazı örnekleridir	20
Görsel 8. 1934 yılında ve ‘Museum of Modern Art’ müzesinde kurulan ‘Machine Art’ adlı sanat sergi	20
Görsel 9. Theo Van Doesburg, Stained-Glass Composition III 1917.....	21
Görsel 10. L’Aubette’de Theo Van Doesburg tasarladığı sinema ve dans salonu 1926.....	21
Görsel 11. Arnaldo dell’Ira, 1932, İletişim Bölümün Koridoru	22
Görsel 12. Arnaldo dell’Ira, 1929 Skyscraper Lamp “Gökdelen Feneri”.....	22
Görsel 13. Umberto Boccioni, 1912, Elasticity “Esneklik”.....	22
Görsel 14. William Morris’in tasarladığı tekstil ve duvar kâğıdın bir örneği	23
Görsel 15. 1894’te Victor Horta tarafından tasarlanan Tassel Otel içi mimarisi.....	24
Görsel 16. Philippe Wolfers’in tasarladığı (Plume de Paon) Tavus Kuşu Tüyü isimli aksesuar.	24
Görsel 17. 1923’da Leo Fontan dekorlarını tasarladığı çekmecelik	25
Görsel 18. 1925’te Charles Dufresne’nin tasarladığı koltuk.	25
Görsel 19. Salvador Dali’nin tasarladığı (Mae West Lips) koltuğu, 1936	25
Görsel 20. Salvador Dali yaptığı düşünülen (Bone China) malzemesinden Fincan ve tabağı, Royal Crown Derby, England 1938.	25
Görsel 21. “Proust Armchair” adlı Alessandro Mendini’e ait bir tasarım.....	29
Görsel 22. hERO tarafından yapılan resim ve onun resmiyle yapılan kadın giyim örnekleri ..	38

Görsel 23. 2010 yılında Jeff Koons'un tarafından BMW M3 GT2 modelin üzerinde tasarladığı Araba	38
Görsel 24. Jessica Watts'ın yaptığı "A Good Catch" Çalışmasıdır.	40
Görsel 25. Aurelie Perthuis (Lily)nin "Cassowary" çalışması.....	40
Görsel 26. BioCup Sanat Serisinde yer alan Raewyn Harris'in "Huzurlu bir Mekan" adlı resmi.	40
Görsel 27. Meissen koleksiyonunda "Mr and Mrs Butterfly" adlı Olaf Hajek'in çalışması	42
Görsel 28. Olaf Hajek tarafından "Swatch X" isimli yapılan resim	42
Görsel 29. Portland'ın "Tale Collection" kahve takımı.....	43
Görsel 30. Grafitti sanatçısı Tunç Dindaş'ın boyadığı Kalesinterflex Seramik Karosu	43
Görsel 31. Azzurra Ceramica ile Sanatçı Alessandro Mendini yaptığı vitrifiye üzerinde Sanatsan Çalıma projesi.	44
Görsel 32. Kohler markasına ait 'Artist Editions' lavabo serisinden bir örneğidir.	44
Görsel 33. İbrik-Leğen 11. yüzyıldan bir örneği ve kullanım şeklinin illüstrasyonu	46
Görsel 34. Fransa Ulusal Sevres Kraliyet fabrikasında 1763 yılında üretilen leğen-ibrik seti.	46
Görsel 35. 1750 sonrası Fransız Tarz ile İngiltere'de yapılan leğen-ibrik sehpaları.....	47
Görsel 36. 18. yüzyılda Avrupa'da farklı porselen fabrikalarında Osmanlı sarayına özel üretilmiş leğen-ibrik seti.....	47
Görsel 37. Spode porselen fabrikasında 1820'de üretilen sıraltı dekorlu leğen.....	48
Görsel 38. 1860'ta Wedgwood'un leğen-ibrik seti	48
Görsel 39. Spode'de üretilmiş ayak yıkamak için porselen gereç.....	49
Görsel 40. 19. yüzyılın sonları Fransa'da İbrik-leğen setleri.....	49
Görsel 41. 1830'da İngiltere'de leğen-ibrik setinin yeni çıkan biçimi	49
Görsel 42. Twyford'un 1879 kataloğundan Jennings'in 'tip-up' lavabosu ve toplama kabının kesiti	49
Görsel 43. 1900'da Jacob Kohn tarafından yapılan tip-up lavabo seti.....	49
Görsel 44. Twyford'un 1894 kataloğunda yer alan sır altı transfer dekorlu tip-up lavabo seçenekleri	50
Görsel 45. Kolon ayaklı, giderle ve musluklu 'tip-up' lavabo, 1890.....	50
Görsel 46. Alt ahşap kaplamalı köşe lavabo, 1895	50
Görsel 47. Alt ahşap dolaplı aynalı lavabo, 1877	50

Görsel 48. 1600 yılına ait 'Hamptın Court' sarayında yer alan Kraliyet "Close-stool"	51
Görsel 49. Orta Çağ şatosunda hela tipleri	51
Görsel 50. 1596 'da Harington'un tasarladığı closet sistemi	52
Görsel 51. Cummings'in klozeti çalışma prensibi	52
Görsel 52. 1775'te Cummings'in valfli klozeti	52
Görsel 53. 1824'te Hawkins'in 'Pan Closet'.....	52
Görsel 54. 1778'de Bramah'ın geliştirdiği valfli klozet	53
Görsel 55. Twyford kataloğundan valfli klozetlere takılabilecek seramik çanak modelleri	53
Görsel 56. Valfli klozetin ahşap kasası.....	53
Görsel 57. Twyford'un ürettiği dekorlu çanak valfli klozette yer almıştır.....	53
Görsel 58. S tuzaklı tahliye borularda duman çekim testi	54
Görsel 59. Aşağıya doğru 'wash-down' klozet örneği.....	55
Görsel 60. Dışa doğru 'wash-out' klozet örneği	55
Görsel 61. Kısa çanaklı s tuzaklı klozet.....	55
Görsel 62. Uzun çanaklı S tuzaklı klozet.....	55
Görsel 63. Mulberry Peach Decoration, 1890	56
Görsel 64. Raised Acanthus Pattern, 1895.....	56
Görsel 65. 1883'te Twyford'un Unitas adlı ilk tek parça seramik klozet	56
Görsel 66. Mavi desenli 'Magnolia' tasarımı, 1890	56
Görsel 67. The Dolphin 1882	56
Görsel 68. The Lambeth klozet, 1895.....	56
Görsel 69. Epic Syphonic Klozet.....	56
Görsel 70. Pedestal Lion klozet	56
Görsel 71. Doulton'un 1898 kataloğundan tasarlanan klozetlerin ve çeşitli renk ve dekorları	57
Görsel 72. Piyasa boyutu ve üretimin kapasitesinin arasındaki ilişki.....	58
Görsel 73. Vitra'nın Terrakota-Turkuaz 'Water Jewels Çanak Lavabo'	59
Görsel 74. Vitra'nın mat Vizon rengiyle 'Plural Üçgen Alçak Çanak Lavabo'.....	59
Görsel 75. Vitra'nın mat siyah rengiyle 'Memoria Dikdörtgen Lavabo'.....	59
Görsel 76. Ege Vitrikiye'den renkli Minimal Lavabo koleksiyonu.....	60
Görsel 77. İdevit'in çocuk için 'Yogi' Lavabo ve Klozet	61
Görsel 78. Vitra'nın çocuk için 'Kurbağa' Lavabo ve Klozet	61

Görsel 79. Turkuaz Seramik'in çocuk için 'Yumurcak Klozet'	61
Görsel 80. Serel'in Çocuklar için Lavabo	61
Görsel 81. Creavit'in 'Çocuk Dekorlu Klozet'	61
Görsel 82. İdevit'in çocuk serisinden 'Afacan Lavabo'	61
Görsel 83. Güral Vit'in platin ve altın dekorlu Lavabo örnekleri	62
Görsel 84. Creavit'in altın dekorlu 'Mina Leaf Lavabo'	62
Görsel 85. Creavit'in altın dekorlu 'Mono Ottoman Gold Lavabo'	62
Görsel 86. Creavit'in altın dekorlu 'Mina Point Gold Dark Lavabo'	62
Görsel 87. İdevit'in Altın ve Platin Dekorlu Asma Klozet, Asma Bide ve Lavabo örnekleri ..	62
Görsel 88. Kuhn Seramik'a ait el yapımı seramik lavabo örnekleri	64
Görsel 89. Art Vit'in ürettiği el yapımı seramik lavabo örnekleri	64
Görsel 90. Cella Ceramics atölyesinde yapılan kristal sırlı seramik lavabo	65
Görsel 91. Elle dekorlanmış çini motifleri ile lavabo örnekleri.....	65
Görsel 92. Çin tarzlı geleneksel dekorlu seramik lavabo	66
Görsel 93. Azura - Talavera Meksikalı elle dekorlanmış seramik lavabo	66
Görsel 94. Fas tarzlı elle dekorlanmış seramik lavabo	66
Görsel 95. Polonyalı 'CeramesEU' atölyesinin ürettiği Meksika tarzı klozet	66
Görsel 96. 'Heyi seramik' markasınınIN dekorlu monoblok seramik lavabo	66
Görsel 97. Çinli JINGYILE markasına ait sanatsal dekorlu seramik lavabo	66
Görsel 98. Faslı el yapımı dekorlu seramik lavabo.....	67
Görsel 99. JINGYILE markası ile üreten geometrik desenli seramik lavabo.....	67
Görsel 100. JINGYILE markası ile üreten geometrik desenli seramik lavabo.....	67
Görsel 101. Jingdezhen şehrinde üretilen dekorlu seramik lavabo.....	67
Görsel 102. CeramiQueen markası ile Faslı el yapımı seramik lavabo.....	67
Görsel 103. JINGYILE markası ile üretilen siyah Avrupa Vintage stil sanat lavabo	67
Görsel 104. Çinli 'youngsjdz' markasının desenli seramik lavabo.....	68
Görsel 105. Çinli 'Kova' markasına ait el yapımı seramik lavabo	68
Görsel 106. OEM/PENGHAN markasına ait Çinli elle boyanmış seramik lavabo.....	68
Görsel 107. JINGYILE'in ürettiği kâse biçiminde dekorlu seramik lavabo	68
Görsel 108. JINGYILE'in oval Avrupa vintage stil sanatsal seramik lavabo.....	68
Görsel 109. Çinli 'youngsjdz' markasına ait el yapımı seramik lavabo	68

Görsel 110. JINGYILE markası ile el boyalı oval seramik lavabo	69
Görsel 111. Çinli 'Meiliansi' markasına ait dekorlu seramik lavabo	69
Görsel 112. Alman seramik atölyesi 'Atelier Schoening' ait el yapımı seramik lavabo	69
Görsel 113. Jingdezhen markalı monoblok el yapımı seramik lavabo	69
Görsel 114. Zimbabveli 'Burnt Earth designs' markası ile el yapımı seramik lavabo	69
Görsel 115. Jingdezhen markalı baskı ile dekorlu tezgâh üstü seramik lavabo.....	70
Görsel 116. JINGYILE markası ile elle çizilmiş seramik lavabo.....	70
Görsel 117. La Luna Meksikalı elle dekorlanmış seramik lavabo.....	70
Görsel 118. JingYiLe markası ile el boyamalı seramik lavabo	70
Görsel 119. 'Mr. & Mrs. Swimmers' tezgah üstü el yapımı seramik lavabo	71
Görsel 120. Polnya'da bulunan 'TATO ceramika' atölyesinde üretilen el yapımı seramik lavabo	71
Görsel 121. Çinli 'EHMAC' markasına ait elle boyanmış seramik lavabo	71
Görsel 122. Çinli 'Kova' markasına ait el yapımı seramik lavabo	71
Görsel 123. Polonyalı 'CeramesEU' seramik atölyesi "Szarlin" isimli seramik lavabo.	72
Görsel 124. Polonyalı 'Dekorina' seramik atölyesi "Kabuk Şekilli Lavabo" isimli seramik lavabo.	72
Görsel 125. Polonyalı 'Dekorina' seramik atölyesi "Bahar Yaprak Lavabo" isimli seramik lavabo.	72
Görsel 126. Jingdezhen'in tarafından üretilen seramik el yapımı tek parça ayaklı lavabo modelleri.....	72
Görsel 127. "Shayne Greco" seramik atölyesinde üretilen el yapımı "Ahtapot" lavabo.....	73
Görsel 128. Polonya'da bulunan "Co Ceramics Studio" tarafından üretilen el yapımı lavabo.	73
Görsel 129. Polonya'da bulunan "Co Ceramics Studio" tarafından üretilen el yapımı lavabo.	73
Görsel 130. 5 farklı fırça tipi ve fırça izleri	78
Görsel 131. Divit uçların çeşitler ve yarattığı farklı çizgiler	79
Görsel 132. Divit ucunun açılması ile yaratılan farklı çizgi kalınlıkları.....	80
Görsel 133. Sünger ile yaratılabilecek doğal doku	81
Görsel 134. Sünger üzerinde yapılan mühür ve yaratabildiği tekrarlanabilecek desenler.....	82

Görsel 135. Püskürtmede kullanılan ağız Pistolesi.....	83
Görsel 136. Farklı ölçülerle püskürtme tabancaların meme tutacı	84
Görsel 137. Airbrush çalışma biçimi	84
Görsel 138. Paasche markalı TG model airbrush	85
Görsel 139. TG model airbrush iç biçimi ve parçaları.....	85
Görsel 140. Airbrushın serbest maskeleme ile verilen çizgi seçenekleri.....	87
Görsel 141. Farklı ölçülü memeleri ile puar	88
Görsel 142. Lazer baskı tekniğiyle "Medya Yanılsaması" adlı Maged Zaky çalışması	91
Görsel 143. Tülbent ve airbrush ile doğal bir desen yaratımı.....	92
Görsel 144. Üç boyutlu nesnelerin hazır bir maskeleme malzemesi olarak kullanım örnekleri	92
Görsel 145. Püskürtme yöntemi ile stensil şablonları kullanarak derinlik yanılsaması gerçekleştirilmek için kesişen üst üste katmanlı şablonların dizilişi	95
Görsel 146. Çamurdan yapılan stensil şablonu.....	96
Görsel 147: Aqua Lavabo, 60 cm.....	98
Görsel 148: Olive Lavabo, 75 cm.....	98
Görsel 149: One Lavabo, 46x46 cm.....	98
Görsel 150: Noura Klozet.....	98
Görsel 151: Code Pisuvar	98
Görsel 152: Turkuaz Seramik ‘Code’ pisuvar modeli dış biçimi ‘Autodesk Fusion 360’ programıyla 3B çizimi	101
Görsel 153: Turkuaz Seramik ‘One’ lavabo modeli dış biçimi ‘Autodesk Fusion 360’ programıyla 3B çizimi	101
Görsel 154: ‘3Ds MAX’ programı vasıtasıyla Turkuaz Seramik ‘Olive’ lavabo modeli dahilinde 3B bir sahne kurulmuştur.	101
Görsel 155: ‘3Ds MAX’ programı vasıtasıyla Turkuaz Seramik’in bazı ürün modelleri sahneleri.....	101
Görsel 156: Maged Zaky, ‘Kesişen Yollar (labirent)’, 2019, CeraStyle ‘One’ lavabo tasarımı görseli	102
Görsel 157: Maged Zaky, ‘Directions-Yönler’, 2019, CeraStyle ‘One’ lavabo tasarımı görseli	103

Görsel 158: Maged Zaky, ‘Girdap’, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabo tasarımının görseli.....	103
Görsel 159: Maged Zaky, ‘İllüzyon I’, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabo tasarımının görseli	104
Görsel 160: Maged Zaky, “Corners-Köşeler”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabo tasarımının görseli	104
Görsel 161: Maged Zaky, “Zeytin Yeşili”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli	105
Görsel 162: Maged Zaky, “Wavy”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli	105
Görsel 163: Maged Zaky, “Akan Sular”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli.	106
Görsel 164: Maged Zaky, “Orbit”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli	106
Görsel 165: Maged Zaky, “Bulut I”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvar tasarım görseli	107
Görsel 166: Maged Zaky, “Kuzey Işıkları”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvar tasarımının görseli	107
Görsel 167: Maged Zaky, “Şafak”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvar tasarımının görseli	108
Görsel 168: Maged Zaky, “Su Sızmaları”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozet tasarımının görseli	108
Görsel 169: Maged Zaky, “Sarmaşık”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozet tasarımının görseli....	109
Görsel 170: Maged Zaky, “Gövde”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozet tasarımının görseli	109
Görsel 171: 3D yazıcı kullanılarak basılan ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli modeli.....	110
Görsel 172: 3D yazıcı kullanılarak basılan ‘Code’ pisuvarın 1/3 ölçekli modeli.....	110
Görsel 173: 3D yazıcı kullanılarak basılan ‘Noura’ klozetin 1/3 ölçekli modeli	110
Görsel 174: 3D yazıcı kullanılarak basılan ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli modeli	110
Görsel 175: 3D yazıcı kullanılarak basılan ‘Olive’ lavabonun 1/3 ölçekli modeli	110
Görsel 177: ‘Code’ pisuar maketi kalıp parçaların ayıran çizgilerin belirlenmesi.....	111
Görsel 176: ‘Code’ pisuar maketi kalıp parçaları.....	111
Görsel 178: ‘Noura’ klozet maketi kalıp çalışması	111
Görsel 179: ‘Olive’ lavabo maketi kalıp çalışması.....	111
Görsel 180: Maged Zaky, “Yamaç”, 2019, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi..	112
Görsel 181: Maged Zaky, “İllüzyon II”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi	113
Görsel 182: Maged Zaky, “Derin”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi....	114

Görsel 183: Maged Zaky, “Siluet-Silhouette”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi	115
Görsel 184: Maged Zaky, “Göz Bebeği”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/3 ölçekli maketi	116
Görsel 185: Maged Zaky, “Göz”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/3 ölçekli maketi.	117
Görsel 186: Maged Zaky, “Lotus”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi....	118
Görsel 187: Maged Zaky, “Damar”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi. .	119
Görsel 188: Maged Zaky, “Dallar”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi.	120
Görsel 189: Maged Zaky, “Ağaç”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi.....	121
Görsel 190: Maged Zaky, “Vine”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ve 1/3 ölçekli maketleri.	122
Görsel 191: Maged Zaky, “Odun”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi. .	123
Görsel 192: Maged Zaky, “Yaprak”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi	124
Görsel 193: Maged Zaky, “Kara Delik”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi	125
Görsel 194: Maged Zaky, “Bulut II”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvarın 1/3 ölçekli maketi	126
Görsel 195: Maged Zaky, “Samanyolu-Milky Way”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozetin 1/3 ölçekli maketi	127
Görsel 196: Maged Zaky, “Okyanus”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi	128
Görsel 197: Maged Zaky, “Mavi Havuz-Blue Pool”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/3 ölçekli maketi	129
Görsel 198: Maged Zaky, “Su”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi.....	130
Görsel 199: Maged Zaky, “Sıçrama”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozetin 1/3 ölçekli maketi.	131
Görsel 200: Maged Zaky, “Thread - İplik”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi	132
Görsel 201: Maged Zaky, “Yedi Metre”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvarın 1/3 ölçekli maketi	133
Görsel 202: Fabrikada gerçekleştirilen çalışmalar	134
Görsel 203: ‘Hacı Steakhouse’ restoranında çalışmaların son hali	135

Görsel 204: Ekin Deveci, 2017, “Zamanın Çarkları” adlı resim eseri, Turkuaz Seramik ‘One’ lavaboda uygulaması	136
Görsel 205: Julie Mehretu, 2006, “Gri Uzay (Oyalayıcı)”, Turkuaz Seramik ‘Olive’ lavaboda uygulaması.....	136
Görsel 206: Jackson Pollock, “Blue Poles”, 1952, Turkuaz Seramik ‘Code’ pisuvar üzerinde uygulaması.....	136
Görsel 207: Mark Rothko, “Orange and Yellow”, 1956 Turkuaz Seramik ‘Code’ pisuvarda uygulaması.....	137
Görsel 208: Julia Contacessi, ‘Saint Helena’, 1956 Turkuaz Seramik ‘Noura’ klozet üzerinde uygulaması.....	137

GİRİŞ

Banyo, insanın istisnasız her gün yaşadığı en önemli alanlardan biridir. Banyo ve banyo ürünleri, mimarlar, iç-mimarlar ve ürün tasarımcılar tarafından ‘Rest Room’ kavramı ile yaşanabilir mekânlar haline dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Böylelikle, ışıklar, çiçekler ve insanı rahatlatan klasik müzik dinletilerinin yanı sıra; rölyefler, tablolar ve heykellerle Rest Roomlar estetik ve sanatsal bir mekâna dönüştürülmektedir. Bu çabalar ortasında çok çeşitli banyo çözümleri varken, seramik sağlık gereçlerinin daha az çeşitlerle sunulduğu fark edilerek bu tezde vitrifiye ürünlerinde çeşitlik açısından yeni bir boyut önerilmektedir.

Bir ürünün dekorlaması veya süslemesi hakkında Rönesans döneminden Modern döneme kadar birçok farklı görüş sonucunda dekoratif ve güzel sanatlar kavramları ayrılmıştır. Bununla birlikte modernleşme kavramına göre modern ürünün; sade, pürüzsüz ve tek renk olması gerektiği algısı ortaya çıkmıştır. Modern akımların dekora ilişkin görüşleri incelendiğinde farklı duruşların olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca o dönemdeki sanayileşme ve makineleşme anlayışları ve yöntemlerine göre modern tarzların belirlendiğini fark edilmiştir. Ancak bu düşünceler postmodern ve çağdaş sanat ve tasarım akımları ile değişmiş ve farklı boyutlar kazanmıştır. Bu bilgi birikiminden hareketle, geçmişten bugüne gelişen anlayışlara dayanarak, bu çalışmada vitrifiye ürün yüzeylerinde sanatsal veya resimsel çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, toplumsal ve kişisel tercihleri ve beğenme biçimlerini etkileyen faktörler araştırılarak, ürün tasarım alanında sanatın önemli rolü olduğu yeni örneklerle gösterilmiştir. Yeni bir trend yaratan, bir modayı elde eden, kişiye özel, özelleştirilen veya kişiselleştirilen ürün tasarımının sanatla kesiştiği alanlar araştırılmıştır. Bunun sonucunda, ‘Kansei Mühendisliği’, ‘one-of-a-kind’ olarak adlandırılan ‘Özgün Tasarım’, ‘Niche product’ denilen ‘Butik Tasarım’ gibi sanat-tasarım kavramları ile kullanıcının duygularına hitap eden çalışmalar veya ürün-kullanıcı arasında duygusal bir bağ kurma fikri bu tezin çalışmalarında aktarılmaya çalışılmıştır.

Otomotiv, tekstil ve porselen gibi bazı sektörlerde kendi ürünleri üzerinde sanatsal çalışmalar yapan bazı proje yürütülmektedir. Bu projelerde; ürünler üzerinde sanat eserlerini sergileme, sanatı kendi sektörüne getirme veya sektörün elemanlarının sanatçılarla iş birliği içinde

disiplinlerarası etkileşim halinde çalışması sağlanmaktadır. Çağdaş fikirler ve tasarımları ortaya koymayı amaçlayan bu proje örnekleri, bu tezin amacıyla çok net bir biçimde örtüşmektedir. Bu tezde de vitrifiye ürünleri ile çağdaş sanat çalışmalarını bütünleştirmek amaçlanmaktadır.

Türkiye'deki vitrifiye ürünleri incelendiğinde; genel olarak beyaz ve çok az sayıda sade renkle tercih edildiği görülmektedir. Bazen de altın, gümüş gibi parlak metal renklerle klasik veya geleneksel motifler kullanılmaktadır. Ayrıca mevcut dekorlar, genellikle (transfer kâğıt) baskı tekniği kullanılarak elde edilmektedir. Seramik endüstrisi sektörüne bakıldığında sofrta takım ürünleri, seramik karo üretiminde baskı teknikleri ve desenleri oldukça hızlı gelişirken, vitrifiye ürünlerinin geride kaldığı düşünülmektedir. Oysa vitrifiye ürünlerine farklı baskı teknikleri uygulanarak önemli sanatsal desenlerle ürünlerin zenginleştirilebileceği düşünülmektedir.

Aslında, toplum, moda, kültür, yaşanan coğrafya ve modernleşme anlayışı gibi birçok faktör, ürünlerin rengini, dekorunu ve tasarımın diğer görsel yanlarını etkilemektedir. Bu faktörler araştırıldığında yeni trend veya yeni moda önerme ve yenileme mekanizmaları da ortaya çıkmaktadır. Sanatçılar, toplumun beğenilerini ve tercihlerini araştırır ve toplumu etkilemek için çalışırlar. Ürün tasarımlarında yenilik, sadece işlevsel ve teknolojik katkılarla değil, kullanıcının duygularına ve zevklerine hitap eden sanatsal özelliklerle de oluşmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, mevcut olan vitrifiye ürünlerini geliştirmek ve sanatsal farklılığı olan ürünleri piyasaya sunmaktır. Çalışmada, fabrika üretimi modellerin form veya işlevini değiştirmeden sadece dış yüzeylerine sanatsal desen, resim veya çizimler uygulanması hedef olarak belirlenmiştir. Buradan hareketle bu çalışma; el yapımı ile veya farklı baskı teknikleri kullanımıyla, vitrifiye ürünlerinin sanatsal desen, resim vb. oluşumlarla çeşitlendirilebileceğini göstermeye çalışmıştır.

Literatürde vitrifiye, seramik sağlık gereçleri ya da sağlık tesisatı anlamlarında kullanılmaktadır. Fakat vitrifiye kelimesi Latince'den, İngilizce'ye 'vitreous', Fransızca'ya 'Vitreuse' ve İtalyanca'ya 'Vitrea' gibi farklı sözcüklerle geçmiştir. Vitrifiye Latince'de; cam veya cam gibi anlamına gelmektedir. Vitrifiye ürünleri camlaşmış veya zinterleşmiş bir seramik bünyeye sahiptir. Böylelikle, seramik sağlık gereçleri, daha geniş bir anlamda kullanılmakla birlikte

vitrifiye, yüksek dereceli zinterleşmiş olan seramik sağlık gereçleri olarak algılanmalıdır. Bu tezde, genel olarak; fabrikalarda üretilen yüksek dereceli zinterleşmiş seramik sağlık gereçlerinin üzerinde çalışmalar yapıldığından dolayı, vitrifiye tabiri daha uygun görülmüştür.

Bu tez, resim, dekor, vitrifiye, ürün tasarımı gibi alanlara temas ettiği için bu farklı konular da araştırılmıştır. Bu nedenle bu tez 5 bölümden oluşmaktadır. İlk olarak, ‘Dekor ve Resim Sanat İlişkisi’ başlıklı 1. Bölümde; dekor, süsleme ve resim gibi tezin konusunu içeren önemli terimlerin tanımları araştırılmıştır. Ardından dekorlu ürünler hakkındaki farklı duruşlardan dolayı kullanışlı sanatların teorik kavramsal tartışmaları, ‘dekoratif ve güzel sanatların ayrımı’ başlığıyla birinci bölüme dahil edilmiştir. Ayrıca Avrupa’da Modern ve Postmodern dönem dekor unsurlar hakkında yürütülen tartışmalar ve modern akımların dekora karşı farklı duruşları incelenmiştir.

‘Endüstriyel Seramik Ürün Tasarımında Sanatsal Yaklaşımlar’ başlıklı 2. Bölümde; 20. yüzyıldaki endüstriyel ürün tasarımı kavramları araştırılmış ve ürün tasarımlarındaki sanatsal yaklaşımlar incelenmiştir. Bu kavramlardan, ‘özelleştirilmiş (kişiselleştirilmiş) ürünler’ kavramı ve buna bağlı olarak tasarım sanat ilişkilerinden bazı bağlantılar araştırılmıştır. Seramik ürünlerinin de dahil olduğu tüm ürün tasarımlarında sanatsal yaklaşımların bazı örnekleri sunulmuştur.

3. Bölümde vitrifiye ürünleri üzerinde yapılan dekorların araştırmaları yapılmıştır. İlk olarak vitrifiye ürünlerinin tarihçesi ve tarihte ilk seramik sağlık gereç ürünleri araştırılarak seramik yüzeylerindeki yapılan dekorların örnekleri sunulmuştur. Bunun yanı sıra Türkiye’de bulunan vitrifiye fabrikalarının ürettiği 2019-2020 modelleri incelenerek, yüzeylerin renkleri ve dekorları tespit edilmiştir. Türk ve uluslararası küçük ölçekli vitrifiye imalatçıları da araştırılmış ve el yapımı gibi daha sanatsal tasarımlar sınıflandırılarak örneklendirilmiştir.

4. Bölüm ise vitrifiye fabrikalarının üretim şartlarına ve kullanılan malzemelerine göre ürünleri üzerinde kullanılabilecek dekor teknikleri yer almaktadır. Bu bölümde, uygun olabilecek dekor teknikleri ve yöntemleri incelenmiştir.

Son olarak 5. Bölümde, kişisel uygulamalar gerçekleştirilmiştir. “Turkuaz Seramik” vitrifiye fabrikasında üretilen bazı modeller seçilmiş ve üzerinde tez uygulamaları için izin verilmiştir. Seçilen modellerin dijital görsellerinin, atölye ortamında üretilen küçük ölçekli maketlerinin ve fabrikada üretilen ürünlerin üzerinde farklı tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Çalışmada tasarım konsepti olarak 6 ayrı konsept belirlenmiştir. Bunlar; ürünün biçiminden yola çıkan tasarımlar, gider deliği merkez olarak alınan tasarımlar, su efektleri, renk geçişleri, doğa etkileri ve çizgisel tasarımlar. Bu tasarımlar sıriçi ve sırüstü dekor teknikleriyle yapılmıştır. Ayrıca modern ve çağdaş ressamların eserleri, vitrifiye modellerin üzerinde örnek olarak gösterilmiştir.

1. BÖLÜM: DEKOR VE RESİM SANATI İLİŞKİSİ

Bu bölümde, bu tezde kullanılacak en önemli anahtar kelimelerin anlamı, kavramı ve kullanım şekli tartışılmıştır. Dekor, Süsleme, Bezeme, Resim /Resimsel ve Desen gibi terimler incelendiğinde bazı sözlüklerde ve sanat ansiklopedilerinde bu kavramların eş anlamlı kullanıldıkları görülmektedir. Fakat iki kelime aynı ya da benzer anlamlara sahip olsa da kullanım şekli veya ifade biçimi dolayısıyla büyük farklar gösterdiğinden, farklı kavramlar elde edilmektedir. Bu terimler, çeşitli alanlarda kullanıldığında anlam kayması yaşayabilmektedir.

Bu çalışmanın ön araştırmalarında, her terimin farklı anlamlar kapsadığı fark edilmiştir. Bununla birlikte disiplinler arası bir konu içinde bir sanatçı, endüstriyel tasarımcı ve fabrika yöneticisi ile birlikte aynı projede çalışırken görülmüştür ki, her tanımın zihinde çağrıştırdığı anlam ve tasarım kişilere göre değişmektedir. Hatta sanatçıların kendi aralarında farklı kelime ve kavramlar yarattıkları da görülmektedir.

Bu sebeplerden dolayı, öncelikle Dekor, Süsleme ve Resim kavramlarının etimolojik kaynakları, kavramların ilk kullanıldığı dönemin sanat üretimi koşulları, ilk taşıdığı anlamları ve zaman içerisinde gösterdiği ifade değişiklikleri incelenmiştir. Böylece, birinci bölüm üç başlıktan oluşmuştur. İlk olarak dekor, süs ve resimsel çalışmaların arasındaki anlamsal, biçimsel ve tarz farkları araştırılmıştır. Bu üç terim özellikle çok yakın anlamlara sahip olmalarına rağmen bu benzerlikler ve farkların oluşumu ve sebeplerini araştırmak için etimoloji kaynaklarından terimlerin kullanım tarihleri incelenmiştir.

Dekor kelimesinin sanat ve zanaat ile ilişkisi, 'Dekoratif Sanatlar ve Güzel Sanatlar Ayrımı' başlığı altında değerlendirilmiştir. Devamında, Avrupa'da ve özellikle modern dönemde 'Dekor' tabiri kullanım şeklini göstermek için 'Dekorlama Tarihçesi' hakkında bir başlığa ihtiyaç duyulmuştur. Bu iki başlıkla Sanayi Devrimi ve Modernizm'in dekor konusunda ulaştığı durum yer almaktadır. Ayrıca modernizmin sanat, tasarım ve mimarlıkta en etkili akımlarının ürün dekorlamasıyla ilgili gösterdikleri farklı duruşları araştırılmıştır. Aynı zamanda söz konusu akımların ve kuramcılarının tartışmaları sunulmuştur.

1.1 Dekor, Süsleme ve Resim Tanımlamaları

1.1.1 Dekor

Dekor kelimesinin kökeni, Latince’de süslemek ve şereflelendirmek anlamına gelen “decorare” fiilidir (Türk Ansiklopedisi, 1964, s. 444). Bu Latince fiilin “decus” kelimesinin köküne dayandığı ispat edilmiştir (Etimoloji Türkçe, 2019). “Decus” ve “decoris” Latince isimleri güzellik, şan, görkem, zarafet, terbiye ve uygun davranış gibi anlamları kapsamaktadır (Latdict, 2019). Dekor terimi, Roma İmparatorluğu’nun son dönemlerinde, Latince’den Fransızcaya ve diğer Romen dillerine 5. ve 8. yüzyıllar arasında geçmiştir. Terim, Fransızca üç dil grubundan; eski, klasik ve modern Fransızcada gelişerek “décor” ve “décoration” isim ve “décorer” fiili olarak kullanılmaktadır. ‘Dekor’ 19. yüzyılda Fransızcadan dünyaya yayılarak bilinen bir tabir olmuştur.

İngiliz dilinde Cambridge sözlüğünde “Decor” kavramı bir odadaki nesnelere rengi, tarzı ve düzenlemesi, (Cambridge Dictionary, 2019) anlamına gelirken “Decoration” bir şeyin daha çekici görünmesini sağlayan iş veya nesnelere olarak tanımlanmaktadır. “Decoration” tabiri aynı zamanda, bir şahsa verilen madalya, nişan vb. gibi şereflendiren resmi bir ödül anlamını da kapsamaktadır. Üstelik aynı sözlükte “Redecoration”, bir binanın veya odanın duvarlarına ve diğer yüzeylerine boyayla veya duvar kağıdıyla yapılan kaplamalar ve tadilatlar olarak da ayrı bir anlam taşımaktadır (Cambridge Dictionary, 2019).

Avusturyalı Türkolog Andreas Tietze’ye göre dekorun Türkçedeki ilk anlamı sahne düzenlenişi, ikinci anlamı da süslenişidir (Tietze, 2002 , s. 347). Dekorasyon terimi için dekor ile aynı kökten gelen ve bazı dillerde de eş anlamlara sahip olmasına rağmen, Türkçedeki ‘dekorasyon’ tabiri “tiyatrodaki sahnelerin perdeleri ve tertibatı mecmuuna denir” (Arseven, 1983, s. 436) veya yapılarda iç mekanların düzeni, döşemesi ve şekillendiren nesnelere, teknikler ve estetik ve işlevsel çözümleri anlamları taşır. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisinde, “dekor”; tiyatro, sahne tasarımı ve kostüm kavramlarına karşılık gelirken, “dekorasyon” ise iç mimarlık kavramına karşılık gelmektedir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 437). Bu nedenle Türkçe’deki dekorasyon kelimesi İngilizce veya Fransızcadaki “decoration” ve “décoration” ifadelerini tam olarak karşılamamaktadır.

Mehmet Bahaettin'in 1924 yılında birinci baskısı ve 1927 yılında ikinci baskısı yapılan, Osmanlı harfleri ile hazırladığı 'Yeni Türkçe Lugat, "Dekor" (ده قور) terimini gösteren ilk Türkçe sözlük olarak kabul edilmektedir. Bu sözlükteki "Dekor"un anlamı; "süs, ziynet, bir tiyatronun süsleri. tv. gösteriş, zevahir" şeklinde gösterilmektedir" (Bahaettin, 1927, s. 339).

Terimin anlamından ziyade, Türkçe'ye ilk ne zaman ve nasıl geçtiği araştırılmış ve terimin modern Türk tiyatrosu ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Türk halkı, Tanzimat döneminde, İtalyanların ve Fransızların getirdiği ilk Fransız Tiyatrosu ile birlikte dekor kelimesi gibi yeni terimleri, 19. yüzyılın ikinci yarısında kullanmaya başlamıştır. Bundan dolayı Türk dilinde sözlükler ve ansiklopediler, dekor, dekorasyon ve dekoratör gibi kelimeleri, tiyatro, mekân tasarımı, mimarlık ve iç mimarlıkta yapılan düzenlemelerin ilk anlam olarak görmektedir. Dekor, Türk dilinde bir kök isim olarak kabul edilmekte ve fiil haline '-lamak' eki ile "dekorlama" ve sıfat haline -lu eki ile "dekorlu" şekilde türetilmektedir.

1.1.2 Süsleme

Dekor ve dekorasyon kavramlarının kökleri gibi süslemenin de çok benzer anlamları bulunmaktadır: "görünüş, üslup ve ifadeye güzellik, heyecan, incelik, çekicilik, gösteriş ve başkalık kazandırıcı bir unsur" olarak kabul edilmektedir (Türk Ansiklopedisi, 1981, s. 146). Bu genel anlamda bazı durumlarda kolaylıkla anlam kaymasına müsait bir tabir olduğundan dolayı sanat alanlarında kullanılan süsleme şöyle tarif edilmiştir:

Bir biçimin yüzeyinde, kabartma, boyalı ya da boyasız birtakım öğelerle oluşturulan düzenleme. İnsan en erken çağlardan bu yana yaşadığı çevreye görsel olarak katkıda bulunmuştur. Belirli bir işlev ve amaç için yaratılmış herhangi bir biçimi göze hoş gelecek biçimde yoğurmuş ya da çeşitli eklemelerle bezemiştir (Türk Ansiklopedisi, 1981, s. 147).

Bugünkü Türkçe'de seramik gibi bazı sanat ve el sanat alanlarında birçok kaynakçada süsleme ve dekor eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Fakat ifade şekli özellikle aynı cümlede kullanıldığında bazen değişmektedir. Sıdıka Sevim'in 'Seramik dekorları' kitabında; "Çağdaş seramik üretiminde yapılan süslemeye yönelik dekor uygulamaları, ürüne görünüm açısından estetik bir değer kazandırır" (Sevim, Seramik Dekorları, 2003, s. 1) cümlesinde 'süslemek' bir amaç ve 'dekor' bir teknik olarak aktarılmaktadır. Oysa bu cümlede iki terim eş anlamlı olarak

ifade edilse de süsleme ve dekor kavramları aynı anlama gelebilecek şekilde birbirlerinin yerine kullanılamaz.

Aynı zamanda dil bilgisi açısından incelendiğinde ‘süs’ kökünden üretilen tabirler ‘dekor’ kökünden daha çeşitli ve kapsamlıdır. Süs kelimesinden, süslenmek, süslemelik, süslemecilik gibi yeni kavramlar türetirken çıkan dekor kelimesi ile bu çok mümkün olmamıştır. Başka bir deyişle, Türk dilinde 'süsleme', 'dekor' dan çok daha eski, asil ve geniş bir sözcüktür.

Süsleme, Türkçe kökenli bir tabir olmakla birlikte tarihi ve geleneksel bir anlatıma sahipken dekor, modern bir anlatım içermektedir. Modern kavramlara ve kelimelere duyulan ihtiyaç, 19. Yüzyılda ortaya çıkan Türk dilinde sadeleşme hareketiyle başlamış Tanzimat dönemi ile devam ederek Cumhuriyet dönemine kadar batı eğilimli olarak sürmüştür. Dekor kelimesinin Türkçe'ye girişi cumhuriyet dönemine denk gelmiştir. Akademik dilde süsleme tabiri; tarihi ve geleneksel teknikler, tarzlar ve biçimler için kullanılırken dekor daha modern durumlar için kullanılmaktadır. Bugünkü Türk dilinde “modern süsler” veya “modern süslemeler” ifadesi bulunmamakta ve kullanımı tercih edilmemektedir. Ayrıca, ‘çini süslemeleri’ denirken ‘seramik dekorları’ daha yaygın kullanılmaktadır. Üstelik bazen tarihi eserler için bile Türk Süslemeleri kullanılmakta ancak diğer medeniyetlere ait eserler için dekor sözcüğünün daha çok tercih edildiği görülmektedir.

1.1.3 Resim

Resim sanatının genel tanıtımı şöyle yapılabilir: Resim sanatı, bir ya da birden fazla renkle bir yüzeye leke ya da çizgilerle imge oluşturma sanatı (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 1549). Fakat görsel sanatlar içinde çizim, illüstrasyon ve süsleme gibi diğer sanatlar veya dallardan ayırmak için başka bir tanım gerekmektedir. Aslında resmin tanımı, sanatın tüm kollarında olduğu gibi, her dönemde farklı yapılmıştır. Örneğin; “kullanılan boya gerecinin sıvı niteliği genellikle resmi çizimden ayıran bir koşul olarak kabul edilse de 20. yüzyıl içinde renkli kuru boyalarla ve yapıştırılan gereçlerle (kolaj) elde edilen resim niteliğinde işler, bu katı ayrımı ortadan kaldırılmıştır” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 1549).

Tarih boyunca resim alanında kullanılan tarzlarda, araçlarda ve malzemelerde ve uygulandığı yüzeylerde birçok değişiklik yaşanmıştır. Özellikle 1950'lerden sonra büyük yenilikler resim

alanına ithal edilmiştir. Resim sanatının en eski örnekleri, tarih öncesinden itibaren başlamış ve Çin, Mısır, Yunan, Roma, Bizans gibi eski medeniyetlerden geçerek Orta Çağ'ın sonuna kadar, her medeniyete ve her döneme has nitelikler, üsluplar ve gereçlerle ilerlemiştir. Resim, Mağara duvarlarında tavanlara, sütunlar, kapılar, dış cepheler, mobilyalar, vazolara, kıyafetlere, insan vücuduna kadar bulunan bütün nesnelerin yüzeylerinde uygulanmıştır.

Fakat resim sanatının en yaygın şekli, Rönesans döneminde İtalya'da gelişmiştir. Gerçekçi üsluplar ve özellikle portre, perspektifli manzaralar ve kompozisyonlarda insan figürleri resmin ön planında tasvir edilmiştir. Rönesans resimlerinde genellikle fresk ve tempera bazlı yağlıboya kullanılmış ve duvarlar, panolar veya tuvallere uygulanmıştır.

“20. yüzyılda resmin geleneksel araç, gereç ve tanımlarının her yeni deneyimle tekrar tekrar sorgulanması resmin sınırlarını genişletmiş, heykel ve öteki sanat dallarıyla arasındaki kesin ayrımları ortadan kaldırmıştır” (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 1552). 1970'li yıllarla birlikte Postmodernizm dönemindeki resim sanatı, çeşitli malzemeleri ve birçok sanat uygulamalarını ile bir arada kullanmıştır. Malzemeler, gereçler, üsluplar ve tarzlar değişmesine rağmen insanlar tarih boyunca duygularını ve düşüncelerini tasvir etmek için resmi ve resimsel ifadeleri kullanmıştır. Böylelikle resim sanatı çok çeşitli bir anlatım dili olmuştur.

Antik çağlarda kilden yapılmış vazo ve diğer seramik objelerin dış yüzeyine farklı dönemlere ait farklı tarzlardan boyama teknikleri ile çeşitli şekiller ve imgeler uygulanmıştır. Bunun gibi uygulama örnekleri (Görsel 1) bazı tarihçiler için resim olarak kabul edilmekteyken bazıları için dekor-süslemedir. Böylelikle dekor ve resim sanatlarının kesiştiği alanlardan biri belirlenmektedir.

Görsel 1. Panathenic Amphora, Yunan vazosu, M.Ö. 530-520, h: 38,1 cm (British Museum , 2019)

1.2 Dekoratif Sanatlar ve Güzel Sanatlar Ayrımı

‘Dekoratif Sanatlar’, kullanım eşyaları için kullanılırken, ‘Güzel Sanatlar’ tamamen estetik ve anlatım içeren objeler için sınıflandırılmıştır. Dekoratif sanatlar ifadesi, mücevhercilik, mine işçiliği, maden sanatı, halıcılık, nakışçılık, dokuma sanatları, mobilyacılık, seramik, cam işçiliği, ahşap işçiliği, deri işleme vb’yi içeren sanatlar için kullanılmıştır (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 437). Resim ve heykel de güzel sanatlar olarak tanımlanmıştır. Dekoratif sanatlar kavramı farklı aşamalardan geçerek uygulamalı sanatlar, tatbiki sanatlar, el sanatları, zanaatlar ve ürün tasarımı gibi kavramlarla bazen eş anlamlı veya çok yakın anlamlı ve bazen de birbirini kapsayan tabirler olmuştur.

Güzel sanatlar ve dekoratif sanatlar ayrımı, ilk kez batıda Rönesans döneminde ortaya çıkmıştır. Bu ayrımında güzel sanatlar, dekoratif sanatlardan daha yüksek bir statüde sınıflandırılmıştır. Vasari gibi İtalyan teorisyenler, Yüksek Rönesans sanatçılarının yaptığı örneklerle sanatsal değerleri yüceltmişlerdir. Michelangelo, Raphael ve Leonardo da Vinci gibi üstün yetenekli ustaların özgün el dokunuşuna ve sanatsal hayallerine çok değer verilmiştir. Bu sanatsal değerler malzemenin maliyeti, işçilik miktarı ve teknik kullanımı hariç güzel sanatların zanaatçılığa göre bir üstünlüğü olarak görülmüştür.

Rönesans döneminde resim ve heykel sanatlarının çok gelişmesine rağmen, işlevsel nesnelere için tasarım ve zanaatlar çok geride kalmıştır. Gotik mimarı, mobilyaları ve süsleme motifleri ve teknikleri çok değişiklikler olmadan devam etmiştir. Bu farklılığın nedeni o dönemde batıdaki sosyo-kültürel şartlarla ilişkilidir. Hatta siyasal yönetim zanaat işlemlerine katı kurallar koymuş, sıkça takip etmiş ve yaratıcılığa izin vermemiştir.

Bu kuralların uygulanması, her yılın ocak ayında konsüllerin sanat erbabı arasında seçtiği iki araştırmacının (denetçi), önceleri haftada bir, sonra ayda bir marangoz atölyelerinde denetim yapmaları ile sağlanıyordu. Kuralların oldukça sert olduğu, uygulamanın da otokontrol ile garantiye aldığı sistemin bu şekilde uygulamada kalması, Floransa evlerinde mobilya karakterinin monotonlaşmasına sebep olabilirdi (Eti M. , 1996, s. 120).

Bu dönemde çocuklar, ressam veya heykeltıraş olmaları için aileleri tarafından çok teşvik edilmiştir. Çocuklar küçük yaşlarda iken ressam ustalarının atölyelerine eğitim amaçlı ve çıraklık yapmak için verilmiştir. Fakat nakış işçiliği genellikle kadınların alanıdır (Bambach, 1999, s. 31). Daha az yetenekli insanlar ise dekoratif sanatlarda taklitçilik yaparak zanaat alanlarında uğraşmışlardır.

Bu ayırım diğer kültür ve dönemlerin sanatı göz önüne alındığında çok daha az anlamlıdır. Çünkü en değerli çalışmalar ve hatta bütün sanatsal eserler dekoratif nesnelere içermektedir. Örneğin, İslam sanatının birçok dönemde ve mekânında genellikle geometrik ve bitkisel formlar kullanarak oluşturulan dekoratif motifleri olmasına rağmen bu geleneksel desenler özgün ve sembolik ifadeleri içermektedir.

Güzel Sanatlar-Dekoratif Sanatlar ayrımı, Rönesans döneminde Avrupa'da doğmasına rağmen, 19. yüzyılda modernleşme hareketleri ile birlikte yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu süreçte dekoratif sanatlara farklı değerler üzerinden önem verilmeye başlanmıştır. Amerika, Britanya, birçok Avrupa ülkelerinde ve bazı Güney Amerika ülkelerinde, 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyıl boyunca, tarihi iç mekânlar, mobilyalar ve iç mekânlarda bulunan kullanışlı objeler ve tekstil tasarımlarını sergilemek amaçlı Dekoratif Sanatlar Müzeleri kurulmuştur.

Dekoratif Sanatlar Müzesi, 1880'de Louvre Müzesi'nin yan kanatlarından birinde açılmıştır. Orta çağdan günümüze mobilya ve sanat yapıtları örneklerini kapsayan koleksiyonlar

1.3 Dekorlama Tarihçesi

1.3.1 Başlangıcından Modernizme Dekor Tarihçesi

İnsan, ilk varlığından itibaren süslemeyi değişik teknikler, yöntemlerle ve farklı sebeplerle kullanmıştır. Bu farklı nedenler, birçok kavramı da beraberinde getirmiştir. Kendi vücudu, giydiği kıyafet, kullandığı eşya ve araçlar, yaşadığı ortamın bütün yüzeylerini göze daha hoş görünmek amaçlı süslemek, insanın temel içgüdüsüdür denilebilir. Fakat dekorlama, geniş anlamında sadece göze daha hoş görünmek amaçlı değil; kültürü, dönemi ve coğrafyayı yansıtarak inançları, fikirleri, duyguları, yaşadığı olayları ve hayatı ifade etmiştir.

Arkeolojik kalıntılar da göstermektedir ki tarih öncesinde farklı çağlar ve farklı coğrafyalarda insanlar, taş, tunç ve çömlek gibi sert malzemelerden araçlar yapmış ve kullanmıştır. Kadim dönemlere ait araçların formları ve işlevlerinin yanında süsleme bezemeleri de sıklıkla görülmektedir. Eserlerin üzerindeki süslemeler, çağına ve bölgesine göre bazı değişiklikler göstermesine rağmen birçok benzerlikler de barındırmaktadır.

Tarih öncesine ait nesnelerin üzerinde yapılan süslemeler genellikle çizgisel, dalgalı çizgiler, zikzaklar, üçgenler, dikdörtgenler, eşkenar dörtgenler, helezonlar ve tek merkezli daireler gibi motifler ile işlenmiştir. Özellikle Tunç Çağı'nda insan ve hayvan figürleri soyutlaştırılmıştır.

Medeniyetler başlamadan ve bilimin birikimi oluşmadan yüz binlerce yıl önce, taş, duvar veya çömlek üzerinde yapılan dekorlar çok limitli tekniklerle ve renklerle uygulanmıştır. Birçok yerde hazır toprağın kırmızı, kahverengi, siyah, gri, kırık beyaz ve krem tonları kullanılmıştır. Genellikle, krem tonlarındaki zeminler üzerinde kahverengi ve siyah çizgilerden yapılan bezemelerin farklı coğrafyalardan örnekleri de bulunmaktadır. Boyama biçimleri farklı yerlerde ve malzemelerde bulunmasına rağmen çömleklerin üzerinde çok yaygın olarak kullanılmıştır. Fakat taş gibi sert malzemelerde kazıma yöntemi dikkat çekmektedir.

Görsel 3. Neolitik Çağ'da M.Ö. 3200 civarında Doğu İrlanda'da inşa edilen "Newgrange" geniş taşıdır (World Heritage Ireland, 2019)

Bu tarz desenlerin yapılma sebepleri araştırma ve tartışma konusu olmakla birlikte, desenlerin sadece bir ürünü güzelleştirmek amaçlı yapılmış olması yeterli bir gerekçe olarak görünmemektedir. Desenlerin din, inanç, fikir beyan etmeleri, toplumsal ve işlevsel nedenlerinin olması daha gerçekçidir.

İlk yazılı kayıtlara göre Tunç Çağı'nın sona ermesi, her uygarlık için medeniyetin başlangıcı sayılmaktadır. Eski medeniyetler belirli bir toprak ve prehistoryadan daha belirgin bir dönemin sahibidir. Bu yazı kalıntılarında her uygarlıkta hangi dilin kullanıldığı, dini inançları, yaşanmış tarih ve kültürleri kayıt edilmiştir. Yazılar gibi her medeniyetin ürettiği nesnelere ve ürünlerin üzerinde yapılan dekorlardan dolayı o medeniyetteki kültürü ve günlük hayat biçimi gibi birçok yön tasvir edilerek kayıt altına alınmıştır.

Her medeniyete has belirli bir dekor tekniği ve tarzı olmuştur. Bir medeniyetin kullandığı renkler, çizdiği unsurlar ve konular, biçimlendirdiği motifler ve nesnelere, o medeniyette yaşamış hayvanlar, bulunmuş bitkiler, yaşanmış olaylar ve törenler, ideolojiler ve inançlar, toplumun içindeki ilişkiler ve siyasi yaşam ve savaş hayatı, araçlar ve binalar, soyut veya somut imgeler okunabilmektedir.

17. yüzyılın sonunda, Fransa'nın ve bazı Avrupa ülkelerinin ekonomisi, genellikle kraliyet hegemonyasının gösterişli lüks mallarına büyük ölçekli üretimde doğrudan yatırım yapmıştır. Böylelikle tasarım, monarşik iktidarın gücü ile ilişkili ve prestij aurasını yansıtan, kendine özgü

ve markalaşmış ürünlerinin belirlenmesini yaratmada tamamlayıcı bir unsur olmuştur. Görsel 4'te yer alan dolap, 17. yüzyılda kraliyete ait zenginlik göstergesi gösterişli bir dolaptır. Mobilyayı kullanmaktan ziyade sergileme ortamı olarak kullanmak ve gösteriş hissi, mutlak monarşi ve kültürün gelişmesi arasında doğrudan bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır (Raizman, 2009, s. 17,18).

Görsel 4. Domenico Cucci, Kraliyek Dolap, 1683-4, Versay Sarayı (BRITANNICA KIDS, 2019)

18. yüzyılın ortasına kadar kral, imparator veya hükümdarlar toplumun tarzına kendileri karar vermişlerdir sanatçılar çalıştıkları tarzı seçmekte özgür değildirlere (Colquhoun, 2002, s. 10). Bu sebeple eski medeniyetlerde sanatçı, tasarımcı veya zanaatçı arasında belirgin bir fark yoktur. Bununla birlikte tek iktidar altında bulunan toplum tek ya da çok az sayıda tarzlara sahiptir.

Avrupa'daki 18. yüzyılda yaşanan devrimlerle birlikte özgürlük, bağımsızlık, bireycilik ve demokrasi gibi yeni fikirler oluşmuş ve toplumun içinde yaygınlaşarak sanat ve tasarım alanlarına da yansımıştır. Bu dönemde taklit edilebilmesi için ideal imgeler yaratımında kraliyet tek otorite değildir. 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında geleneği sorgulamak, romantik hareketiyle ortaya çıkan, artan ve takdir edilen eşitlik ve özgürlük hakları ile paralel olarak, sanatçının özgürlüğünün ve bağımsızlığının ifadesidir (Raizman, 2009, s. 32).

Dekor motiflerinin kullanılması açısından ise farklı nesnelere ve tarzlar belirgin bir şekilde görülmüştür. 18. yüzyıl tasarımlarında kraliyet göstergesi devam ederken aynı zamanda bazı

tasarımcılar, uzak ve yakın doğudaki egzotik yerler, orta çağlar veya doğa ile ilişkili artan duygusallığa ilişkin bir eğilimi tercih etmişlerdir.

1.3.2 Modernizm ve Dekor

Sanayi devriminin ilerlemesi ve endüstri kültürünün yaygınlaşması amacıyla ‘Expo’ denilen dünya fuarları, 19. Yüzyılın en önemli etkinliklerindedir. 1851 yılında ‘The Great Exhibition’ ile Londra’da başlayan ve diğer batı ülkelerinde düzenlenen ilk dünya fuarlarında, hem o ülkelerin ürettiği ürünler ve üretim sistemlerinin sergilenmesi hem de bütün dünyadan ve özellikle işgal edilen ülkelerden gerçek manzaraları, nesnelere ve kullanılan eşyaları göstermek hedeflenmiştir. Böylelikle dünyadaki birçok medeniyetin tarzları tarihte ilk defa bir arada sergilenmiştir. Aynı zamanda ‘The Great Exhibition’ fuarında görevlendirilen İngiliz mimar Owen Jones (The_Grammar_of_Ornament, 2019), bu fuarda kullanılabilen için araştırılan dekor motifleri ve desenlerini toplayarak ‘The Grammar of Ornament’ (Süslemenin Grameri) başlıklı 20 bölümlü bir kitap oluşturmuştur. 1856’da yayınlanan bu kitap, bütün dünyadan farklı medeniyetlerden gelen farklı dekor motiflerini kapsayan ilk kitap sayılmaktadır (Jones, 2019). Fakat o dönemde ki bütün düşünürler, dekorun önemini veya değerini görememişlerdir. Özellikle sanayileşme dönemi başlangıcında, seri üretimin makinelerine karşı dekorun gerekliliği ve yaşayabilirliği ile ilgili önemli sorular ortaya çıkmıştır. Dekor tartışmalarında, 1908’de yazdığı ‘‘Süsleme ve Suç’’ başlıklı metinleriyle, mimar Adolf Loos bu konuda en önemli yazarlardan biridir. Ürün tasarımında ve mimarlıkta dekorun kullanımına karşı Loos’un duruşu çok olumsuzdur. Loos, kullanım eşyalarında dekor uygulamalarını kültürle ilişkilendirmiş ve kültürel ilerlemeyi engelleyeceğini savunmuştur. Aynı zamanda süslemeyi ilkelcilikle ve aşırı süslemenin ortadan kalkmasını da modern aydınlanmayla eşitlemiştir (Kolb, 2019).

Loos’un süslemeye bakış açısı, birçok öncü mimar, tasarımcı, sanatçı, sanat tarihçi, yazar ve kuramcuyu etkilemiştir. Mimar Frank Lloyd Wright ve mimar Le Corbusier gibi önemli isimler Loos’a katılarak çok aşırı dekor kullanımını çağdı, cahillik ve taşralılık göstergesi olarak görmüşlerdir. Aslında süslemenin türüne ve miktarına göre göreceli olan tartışmalar bugün de devam etmektedir. Modern dönemin hızına bağlı olarak ortaya çıkan ham maddeler ve teknolojik gelişmeler; yeni felsefeler, fikirler ve kuram tiplerine zemin hazırlamıştır. Böylece

çok kısa bir dönemde, özellikle 1880'lerden 1930'lara kadar genellikle batı Avrupa ülkelerinde onlarca sanat ve tasarım akımları ortaya çıkmıştır. Bu akımlar, çeşitli kuramlara dayanarak yeni teknolojinin hakkında farklı duruşlar sergilemiştir. Genellikle bu modern akımlar zaman çizelgesine göre sınıflandırılmaktadır. İngilizce ve Türkçe literatür tarandığında, sanat akımlarının dekora göre sınıflandırılması görülmemektedir.

Modern dönemde görülen sanat, tasarım ve mimarlıktaki hareketler ve akımlar, dekorlama, rölyef veya doku gibi yüzeysel işlemlere karşı 3 farklı duruş sergilemiştir. Bunlardan birincisi; dekorun tamamen reddedilerek temiz, pürüzsüz, sade ve desensiz ürünlerin ve eşyaların tasarlanmasıdır. İkincisi, eski dekor motiflerinin daha az detaylı, sadeleştirilerek veya soyutlaştırılarak daha modern motiflerin tasarlanmasıdır. Üçüncüsü ise eski medeniyetlere ait motiflerden esinlenerek yeni tasarımlar yapmaktır. Böylece, dekor bakış açılarına göre modern akımlar 3 kategoride incelenebilir:

- Dekoru Reddeden Akımlar
- Dekoru Sadeleştiren Akımlar
- Eski Motiflerle Modern Tasarımlar Yapan Akımlar

Dekoru Reddeden Akımlar

Uygulamalı sanatlar, ürün tasarımı ve mimarlık ile ilgilenen bu akımlar, kabartmalı veya yüzey dekorlama tekniklerini ve dekor motiflerini tamamen reddetmişlerdir. Bu akımlara göre, modern bir ürün; sade, temiz, pürüzsüz ve dekorsuz olmalıdır. Bu bakış açısı bugünkü modern sanat algısını şekillendirmiştir. Bu modernist düşüncelerin altında bazı etik sebepler yatmaktadır: Modernistlerin soyut formlar ve yeni materyallere olan manevi yakınlığı, çoğunluğunun hijyenik, sağlıklı ve modern bir ortamda daha iyi bir yaşam kalitesinin tadımın çıkarılabileceği demokratik bir ideale bağlandı. Bu sosyal ütopya taahhüdü, Hollanda ve Almanya'daki ilerici belediyeler tarafından uygulanan konut ve tasarım programlarında ve geniş bir yelpazede diğer ülkelerde yoğun bir etkiyle önemli farklılıklar göstererek güçlü bir şekilde ifade edildi (Woodham, 1997, s. 97).

Dekorun reddedilmesindeki diğer bir sebep de küreselleşmedir. Küreselleşme, Kapitalizm'in ekonomik sistemlerine dayanarak seri üretim yöntemleri ile üretilen ürünlerin uluslararası

piyasalarda ihraç etme amacı taşımasıyla eleştirilmektedir. Ancak konunun bu alanı bu tez çalışmasının amacı dışında olduğundan aşağıda yalnızca dekoru reddeden akımların örnekleri sunulmuştur.

Uluslararası Üslup (The International Style)

‘Uluslararası üslup’ kavramı, mimar olan Henry-Russell Hitchcock ve Philip Johnson’ın 1932 yılında New York’ta yer alan MoMA (Museum of Modern Art) müzesinde gerçekleştirdikleri “Uluslararası Modern Mimari Sergisi” (Modern Architecture: International Exhibit) için yazdıkları bir kitaba dayanmaktadır (Uluslararası Üslup, 2019). Hem sergi hem de ‘The International Style: Architecture since 1922’ isimli bu kitap sayesinde uluslararası üslup bir akım olarak benimsenmiştir (Woodham, 1997, s. 97).

Görsel 5. 1932 yılında MoMA müzesinde gerçekleşen Uluslararası Modern Mimari Sergisi (Modern Architecture: International Exhibition, 1932) ve sergiyi düzenleyen Henry-Russell Hitchcock ve Philip Johnson Yazdıkları ‘Uluslararası Tarz’ kitabı (Raptis Rare Books, 2016)

‘Uluslararası Üslup’ta, bütün dekor motiflerinin çıkarılarak tamamen sadeleştirildiği örnekler sunulmaktadır. Ayrıca bu tarza göre, yüzeylerin dekorlaması geride kalmış ve modern döneme göre çağdışı sayılmıştır. Bu akımın estetik anlayışı da modern dönemdeki yeni üretilen malzemenin kendi dış görünüşünü göstererek oluşmuştur. Aynı zamanda simetri biçimlerinden kurtulmak da gerekmiştir (Modern Architecture, 1932, s. 13,14).

Bauhaus (1919-1933)

Bauhaus, modern akımların en bilinen ve etkili akımı olan sanat, tasarım ve mimarlık okulu olarak, Almanya'nın Weimar kentinde 1919'da kurulmuştur. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi'ne göre, 'Bauhaus'u öteki tasarım okullarından ayıran en önemli özelliği sanatsal yaratılarda makinelerden yaralanmayı benimsemesi, endüstrinin olanaklarını yadsımayarak endüstriyel üretim koşullarına uygun bir sanat eğitimi vermesidir. Bu da onu gerçek 'Endüstri Tasarımı' okulu durumuna getirmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 203).

Aslında Bauhaus'un kuramları sadece makineleşmeye yönelik değildir. Okulun kurucu ve ilk müdürü olan Walter Gropius, makine üretiminin topluma negatif etkilerinden endişelenmiştir. Gropius, sanatsal kavramlaştırma ve üretim sürecinin ayrımının telafi edilemeyecek sonuçlara sebep olacağını ve zanaatkarın kendi ürünleri ile ilişkisinin üretici olarak değil tüketici bir hale dönüşeceğinin farkına varmıştır (Colquhoun, 2002, s. 68).

Bauhaus'un, mimarlık ve uygulamalı sanatlar okulu olarak kurulmasına rağmen, okulun kadrosu o dönemdeki güzel sanatların en önemli sanatçılarından. Gropius 'Bauhaus Manifestosu'nda şöyle demiştir: Geleceğin yeni bir yapısını hayal edelim ki; bir milyon ustanın elleri ile cennete yükselen mimarlık, resim ve heykel, gelecekteki yeninin kristal sembolüdür (Colquhoun, 2002, s. 160).

Görsel 6. Marcel Breuer 'The wassily Chair' (Turbosquid, 2018)

Streamlining / Art Moderne (1930'lardan 1950'lere)

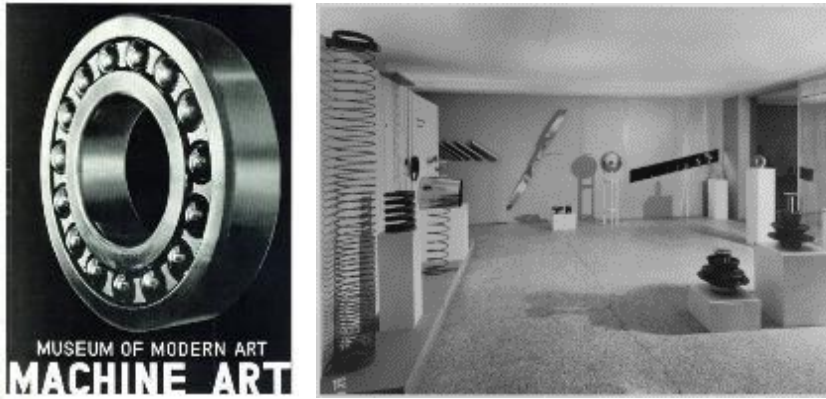
Aerodinamik özellikler ve elemanlardan esinlenerek, gözyaşı damlası şeklinde, hızlılık ve mukavemetsizliği gösteren ürünler bu akımda tasarlanmıştır. Aslında bu özellikler o dönemdeki yeni yapılan uçaklar ve taşıtlar için ortaya çıkmıştır. Bu akımın önder tasarımcısı Raymond Loewy tarafından tasarlanan endüstriyel ürünler sayesinde bu akım, zamanın ruhunu temsil ettiği için çok popüler olmuştur (ANDERSON, 1979).

Görsel 7. 'Streamlining'in tarzıyla önder tasarımcısı Raymond Loewy tarafından tasarladığı endüstriyel ürünler bazı örnekleridir (Raymond Loewy, 2019).

Machine Art (1934)

'Uluslararası Üslup' akımını kuran Philip Johnson, 1932'de kurduğu mimarlık sergisinin uzantısı olarak, ilk tasarım odaklı 'Machine Art' adlı sanat sergisini 1934 yılında Museum of Modern Art müzesinde açmıştır. Sergilenen eserlerde yeni malzemeler, modern seri üretim teknolojisine sembolik ve maddi olarak uyumlu olan, temiz, geometrik ve temel formlar üzerinde durulmuştur (Woodham, 1997, s. 30).

Görsel 8. 1934 yılında ve 'Museum of Modern Art' müzesinde kurulan 'Machine Art' adlı sanat sergi (MoMA, 2019)

Dekoru Sadeleştiren Akımlar

Bu akımların öncüleri olan sanatçı, tasarımcı ve mimarlar; duvarların ve objelerin yüzeylerinin, sade ve desensiz olması yerine, ana renkleri ve temel geometrik şekilleri kullanarak dekorlamayı tercih etmişlerdir. Modern tarz ile yapılan soyut ve minimalist resimler kullanılarak veya aynı mantık üzerine çalışılarak bu yüzeyler işlenmiştir.

De Stijl 1917- 193

De Stijl hareketinin kökeni, Amsterdam Okulu'nda geometrik bir anti-natüralizmin lehinde zanaatçılığı reddeden ve Kübizmin etkilerini yansıtan bir süsleme geliştirmeye dayanır (Colquhoun, 2002, s. 110). De Stijl tasarımcıları, modern ve uyumlu bir estetik arayışı içinde temel bir tasarım sözlüğünü bulmaya çalışmışlardır. Yatay ve dikey çizgileri tartarak ve siyah ve beyaz ile birlikte kırmızı, sarı ve mavi ana renklere kısıtlayarak denge sağlamaya çalışmışlardır (Woodham, 1997, s. 36).

Görsel 10. L'Aubette'de Theo Van Doesburg tasarladığı sinema ve dans salonu 1926 (Wikipedia, 2008)

Görsel 9. Theo Van Doesburg, Stained-Glass Composition III 1917 (theo van Doesburg, 2019)

Fütürizm 1917- 1931

Literatürde Fütürizm veya Gelecekçilik olarak bilinen akım, 20. yüzyıl başlangıcında İtalya'da ortaya çıkan modern bir sanat akımı ve toplumsal bir harekettir. 20 Şubat 1909'da Paris'te yayımlanan Marinetti tarafından hazırlanan 'Manifesto dei Pittori Futuristi'de (Gelecekçi Ressamlar Bildirgesi) Balla, Boccioni, Carra, Russolo ve Severini'nin imzaları vardır. (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 664). İngiltere, Fransa ve Almanya'ya göre modernizme geç giren İtalya için, eski geleneksel değerleri yok edip yeni koşulları yüceltmek

gerekmifltir. B6ylelikle bu akımın temel amacı d6nyanın geleceğinin ‘Modernlik’ olduğunu savunmak ve 6zellikle hız, dinamik, makineleşme ve şehirleşmiş medeniyet gibi kavramları ortaya çıkarmaktır.

F6t6rizm’in manifestosu, geleneksel ve klasik tarzlar reddetmesine rağmen diğer modern akımlar gibi bir y6zeyin sadeleştirmesini içermemiştir. Yapılan resimlere ve diğer sanatsal veya işlevsel çalışmalara bakıldığında soyut formların kullanılarak yoğun renkler ve çok hareketli şekillerle biçimlendirildiği g6r6lmektedir.

G6rsel 13. Umberto Boccioni, 1912, Elasticity ‘Esneklik’ (Futurism, 2019)

G6rsel 12. Arnaldo dell’Ira, 1929 Skyscraper Lamp ‘G6kdelen Feneri’ (Arnaldo_dell, 2019)

G6rsel 11. Arnaldo dell’Ira, 1932, İletişim B6l6m6n Koridoru (Arnaldo_dell, 2019)

Eski Motiflerle Modern Tasarımlar Yapan Akımlar

Bu t6r akımlar, zanaatılığı 6nemseyen ve makineleşmenin topluma negatif etkisinden endişelenen ancak estetik değerlerden de vazgeçemeyen d6ř6ncelere ve duruşlara sahiptir. Eski medeniyetlere ait desenler ve motifler kullanılırken motif ve desenlerin mevcut tarzını koruyarak modern bir 6slupla veya stilize ederek işlenmiştir.

The Art and Crafts Hareketi 1880-1920

Sanayi devrimiyle zanaatkarın çalışmaları makinenin gücü karşısında değersizleştirmişti. Bu yüzden ‘The Art and Crafts’ reformcularının amacı, mimar, tasarımcı ve zanaatkar arasındaki uyumu yeniden kurmak ve el işçiliğini, iyi tasarlanmış, uygun fiyatlı, günlük nesnelere üretimine getirmektir. (Kaplan, 1991, s. 6). ‘The Art and Crafts’ hareketi 19. yüzyılda seri üretime ve makineleşmeye karşı ilk kez İngiltere’de kurulmuş ve batıda birçok ülkede yayılmıştır. Bu hareket çerçevesinde insanın emeği, tarih ve kültür, makinenin egemenliği, ekonomiye katkıları, toplumun yeniden sınıflandırılması ve en önemlisi insanın yaratıcılığı ile ilgilenen Sanayi Devrimi ve makineleşmenin yarattığı konular üzerinde tartışmalar yapılmıştır. William Morris, John Ruskin gibi birçok mimar, sanatçı, tasarımcı ve yazar, kaybolmakta olan el işçiliğini ve sanatçılığı yeniden canlandırmaya çalışmıştır. Bu hareketin içinde olan sanatçılar ve tasarımcılar, Avrupa’da Orta Çağ’ın ve özellikle Gotik üsluplara dönerek geleneksel motifler ve teknikleri kullanmışlardır (Design Movement Timeline, 2019).

Görsel 14. William Morris’in tasarladığı tekstil ve duvar kâğıdının bir örneği (william-morris, 2019)

Art Nouveau 1890-1910

Art Nouveau akımı, 1892’de Belçika’da başlayıp Fransa’ya oradan da bütün Avrupa’ya hızlıca yayılmıştır. Fransız mimar ve kuramcı Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc tarafından yorumlandığı gibi, İngiltere’deki Arts and Crafts hareketinden ve ferforje teknolojisindeki gelişmelerden ilham alan bu akıma uyan sanatçılar ve tasarımcılar, seri üretim teknolojisi ve malzemeleri ile dekorlu ürünlerin üretilmesinin mümkün olduğunu göstermişlerdir. Art Nouveau, bir akım olarak Rönesans’tan ve 17. yüzyıldan beri devam eden dekor tarzlarından

uzaklaşmak ve yerine farklı kültürlerden ve farklı dönemlerden tarzlar kullanan ilk girişim sayılmaktadır (Colquhoun, 2002, s. 13). Art Nouveau, romantik, bireyci ve estetik değerleri ön planda tutan bir akımdır. Çiçek sapı, gonca, asma filizi ve saydam böcek kanatları gibi motifleri kullanmış, doğal biçimleri inceltip uzatarak stilize etmiş ve asimetrik bir düzen içinde yerleştirmiştir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 142).

Görsel 15. 1894'te Victor Horta tarafından tasarlanan Tassel Otel içi mimarisi (Around the World with Art Nouveau, 2011)

Görsel 16. Philippe Wolfers'in tasarladığı (Plume de Paon) Tavus Kuşu Tüyü isimli aksesuar. (Art Nouveau, 2019)

Art Deco (1920 – 1930'lar)

Fransa'da başlayıp diğer batı ülkelerine ve Amerika'ya yayılan bir akımdır. Art Deco, 1925'te Paris'te yer alan Uluslararası Modern Dekoratif ve Endüstri Sanatları Sergisinde (Exposition International des Arts) ortaya çıkmıştır. 'Arts Décoratifs' ifadesinin kısaltmış hali olan Art Deco, dünya çapında bu isimle bilinmiştir. Bu tarz, Art Nouveau'nun bir dalı olarak tanımlanabilir. Art Nouveau tarzı ile çok benzerlikler olmasına rağmen, Art Deco, eski medeniyetlerin bezemelerinden ilham almış ve o medeniyetlere ait motifleri modernleştirerek yeni nesnelere yapılmıştır (Duncan, 2009, s. 7). Sergide yer alan Art Deco tasarımcılarının çoğu, kendilerini sanatçı-zanaatkarlar olarak tanımlıyorlardı ve yaptıkları ürünleri hem ressam ve heykeltıraşların ulaştığı kalitede özel ve farklı hem de uluslararası pazarda yer alabilecek kalitede görüyorlardı (Raizman, 2009, s. 158).

Görsel 18. 1925'te Charles Dufresne'nin tasarladığı koltuk. (Duncan, 2009, s. 64)

Görsel 17. 1923'da Leo Fontan dekorlarını tasarladığı çekmecesik (Duncan, 2009, s. 64)

Sürrealizm (1917-1930)

Türkçe karşılığı 'gerçeküstücülük' olan sürrealizmin ilkelerini oluşturan Fransız şair Breton ve Louis Aragon diğer şairlerle birlikte 'Dadacılar'ın nihilist tavrına karşı, onlardan ayrılarak, olumlu yönde yaratıcılığı savunmuşlardır. Sanatçılar, mantıksal düzenin yok edilmesiyle bilinçaltına, sınırsızlığa ve gerçeğe varılacağına inanmışlardır. Resmi, görülen cismin değil 'us'un betimlemesi olarak değerlendirmişlerdir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997, s. 670). Sürrealizmin edebiyat ve sanat alanlarına yayılması 1920'lerde Karl Marx ve Sigmund Freud'un görüşlerine ve ideolojilerine dayanarak olmuştur. 1930'larda tiyatro, moda tasarımı, ürün tasarım ve reklamcılık gibi alanlarda yer almıştır (Surrealism, 2019). Sürrealizm sanatçıları tasarladıkları ve yarattıkları ürünlerde sanatsal ifadelerini aktarabilmek için bazı dekor teknikleri kullanmışlar ancak uluslararası modern bir tarz yaratmak için çok çaba göstermemişlerdir.

Görsel 19. Salvador Dalí'nin tasarladığı (Mae West Lips) koltuğu, 1936 (dali-designer, 2019)

Görsel 20. Salvador Dalí yaptığı düşünülen (Bone China) malzemesinden Fincan ve tabağı, Royal Crown Derby, England 1938. (surrealism-and-design, 2019)

Modern Dönemde Dekor Tartışmaları

Bu bölüme dek aktarılan modern akımların dışında, birçok tasarım, mimarlık veya sanat akımları, hareketler ve ekoller bulunmaktadır. Fakat tezin amacına uygun olarak, ön planda olan akımların, dekor işlemlerine ve işlevsel ürün yüzeylerine desen veya resimsel uygulamalara karşı bakış açılarını açıklayan bazı örnekler sunulmuştur.

Bugün bazı sanat tarihçileri ve kuramcıları, aşırı dekorlu tasarımlardan dolayı bütün dekorlama türlerine tepkilidirler. Modernizme doğru ilerlerken farklı aşamalardan geçtikçe dekorların azaltılıp basitleştiğini iddia etmişlerdir. Bu iddialara göre modern akımlar, “Art and Crafts” hareketi başta olmak üzere daha önceki tarzların dekorlarını azaltmış, sonra da “Art Nouveau” daha az ve daha stilize edilmiş ve devamında “Art Deco”nun dekorları hem basit hem de çağdaş malzeme ve son teknolojinin kullanılmasını bir araya getirmiştir.

Fakat modernleşme hareketlerinin genellikle basit, sade ve pürüzsüz bir yüzey elde etmek istenmesine rağmen doğrusal bir gelişmeden geçtiği doğru bir tespit değildir. Bu süreç birçok tartışmalardan geçerek ve çeşitli durumlara karşı tepkilerle ortaya çıkmıştır. Hatta Adolf Loos gibi bazı tasarımcılar kendi yaptıkları işlerden belli bir süre sonra vazgeçmişlerdir (Woodham, 1997, s. 33). “Art and Crafts” hareketi makineleşmeye değil sanayileşmeye karşı bir tepki göstermiştir. Bunlardan ayrıca “Uluslararası Üslup”; görünüş olarak temiz, geometrik formlar, krom kaplamalı çelik ve camlar gibi modern malzemelerin kullanımı, ışık ve gölge soyut manipülasyonları ile ifade edilen düz yüzeylerle karakterize edilmiş ve beyaz, kırık beyaz, gri ve siyah gibi sınırlı renkler kullanmıştır. De Stijl ise bu tarza tepki olarak, avangard ve diğer ‘Çağın Ruhu’nu savunanlar gibi, daha renkli, sanatsal ve soyut estetiğe sahip çalışmaları öne çıkarmıştır (Woodham, 1997, s. 35).

Ayrı bir tartışma da savaş, çökme veya ekonomik kriz dönemlerinde, tasarımlarda dekor kullanımının artırıldığı yönündedir. Modern dönemde ve özellikle 1. ve 2. Dünya Savaşları sırasında, uluslararasılaşan modernistlerin ruhu ile muhafazakâr üreticilerin artan milliyetçi eğilimleri arasında bir gerilim vardır. Bu dönemde özellikle Faşist ve Nazi fikirlerini gösteren imgeler ve sembollerle gerginlik en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu milliyetçi kimlik, belirli renkler, desenler ve geleneksel motiflerle ürün yüzeylerine yansımıştır (Woodham, 1997, s. 97).

Bu iddialar bugün de hala tartışılmaktadır. Dekor ve özellikle geleneksel dekora karşı çıkan modern akımlara karşı, Postmodernizm farklı yorumlamalar getirmiştir. Modernizmdeki geleneksel motiflerin kullanımı taşra ve faşist milliyetçilik göstergesi iken, Postmodernizm’de geleneksel motiflerin kullanımı ve motiflerin kullanım yöntemi özgünlük göstergesidir.

Bunların dışında, Art Deco ve Art Nouveau akımlarının, bir ülkenin kendi geleneksel motifini kullanmak yerine dünyaca farklı kültürlerin motiflerini kullanmasının milliyetçilikten dolayı değil, muhafazakarlık yerine farklı kültürlere açık olmanın bir göstergesi olduğu düşünülmektedir.

Avrupa’da modernizmin dekora karşı katı bir tutum sergilemesinin altında, 17. ve 18. yüzyıllardaki tasarımda ve özellikle ürün dekorlarının ulaştığı noktada oluşan kalitesizlik yatmaktadır.

1835 yılında İngiltere’de makine yapımı nesnelerin sanatsal kalitesindeki düşüş ve bunun sonucunda ihracat pazarına verilen zararın incelenmesi için bir meclis komisyonu kurulmuştur. 1851’deki Dünya Expo olan “The Great Exhibition” siyasi ve ticari anlamda başarılı olmasına rağmen, İngiltere’nin endüstriyel dekoratif ürünleri doğu ülkeleriyle kıyaslandığında, kalitesiz olarak kabul edilmiştir (Colquhoun, 2002, s. 14). Bu sebeplerden dolayı Loos, Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier gibi modernizmin öncüsü mimarlar, tasarımcılar ve akımlar için dekorlama, mekanik olarak üretiliyse sahtekâr ve kaba, elle yapılırsa da seçkin veya elit olarak düşünülmüştür.

1.3.3 Postmodern ve Güncel Akımlarda Dekorlama

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ve özellikle 1960’lı yılların toplumsal hareketleri ve siyasal devrimleri, Postmodernizm’in başlangıcı sayılmaktadır. Kadınlar, öğrenciler, siyahiler, eşcinsel ve diğer azınlık grupların protestoları, Plüralizm gibi çeşitli siyasi ve toplumsal bakış açılarının Postmodernizm toplumuna büyük etkisi bulunmaktadır. Postmodern dönem çoğu kaynakta İkinci Dünya Savaşı’nın bitişi ile felsefi olarak kavranmaya başlanmış, 1960’lı yılların sonundan ve 70’li yıllardan itibaren başlamıştır. Postmodernizm terimi, ilk olarak ABD’de ortaya çıkmış ve Avrupa’ya ve diğer gelişmiş ülkelere yayılmıştır. Ekonomik gelişmenin önemli

olduğu bir kültürü ifade eden Postmodernizm, kültürel, düşünsel ve maddi niteliklerle birlikte oluşan bir dönemdir. Postmodernizm kavramı popüler kültür, geç kapitalizm ve bilişim ağı gibi kavramlarla bağlantılar içermektedir.

19. yüzyılın başlarında ve İkinci Dünya Savaşı'ndan yirmi yıl sonrasına kadar tasarım teorisine hâkim olmaya devam eden tasarım yenilik hareketiyle birlikte olan modernizmde, bir yandan estetik ya da sosyal yönelimli tasarımla diğer yandan ticari tasarım arasındaki zıtlığın gerginliği ortaya çıkmıştır. Postmodern tasarım bu iki yönü kapsayarak zıtlığı sona erdirmiştir (Raizman, 2009, s. 368). Postmodernizm, kitlelere yönelik tek bir tasarım tarzına değil, belirli bir hedef kitleye yönelik tasarım tarzına sahiptir. Geç kapitalizm, işletmelerin, rekabet gücü yüksek bir ortamda artan hız, tepki ve gelişmişliğe sahip ürünleri tasarlamaya, üretmeye ve pazarlamaya hazır olmalarını önemsemektedir. Postmodernizm, oklu yorumlamaları ve anlamları vurgulayan tasarıma, kitle kültürüyle birlikte, kullanıcı odaklı bir yaklaşımı paylaşır ve tasarım girişiminin kalıcı özellikleri yerine geçici olanları benimsemektedir.

Postmodernizm'in bazı akımlarında dekor kelimesi kullanılmadan yüzeysel işlemler yapılmıştır. Bazı Postmodern rnekler, formlar ve formların işlemeleri karmaşık ve örtüşen yorumlarla geçmiş dönemleri yansıtıcı bir anlayışa şekilde sahip olmaktadır. Alessandro Mendini'e ait aşağıda yer alan "Proust Armchair" adlı tasarımda, Rokoko tarzı döşemeli koltuk, Victoria konforuna ve zanaat işçiliğine işaret etmektedir. Fakat bu eski tarzdaki koltuğun döşeme örtüsünde ve oymalı ahşabı üzerinde canlı renklerle Noktacılık (Puantilizm) akımının tarzı belirgin bir şekilde görülmektedir. Koltuk, hem eski medeniyet tarzını ifade etmekte hem de canlı renklerle modern bir yaklaşımı kapsamaktadır.

Görsel 21. “Proust Armchair” adlı Alessandro Mendini’e ait bir tasarım (Raizman, 2009, s. 371)

Bunun gibi yorumların arasındaki zıtlık birçok postmodern tasarım girişiminin karakteristiğinde bulunmaktadır. Aynı zamanda, nesnelere resimsel çalışmalar ve tarihi tarzlara dönmenin hoş karşılanması, uluslararası modernizmin egemenliğine karşı bir sapma olarak sayılmaktadır. Bu tür çalışmalar ayrıca, yirminci yüzyılın sonlarındaki tasarım, düşünce ve uygulama anlayışını karakterize eden nesnelere ve kullanıcılar arasındaki değişimi ve karmaşık ilişkiyi vurgulamaktadır.

Postmodernizme ait olan; Organic Design, Scandinavian Modern, Pop Art, Minimalism, Punk Movement ve Memphis (Design Movement Timeline, 2019) gibi akımların genel özellikleri ve dekorlama veya ürün yüzeylerinde resimsel uygulamalara karşı görüşleri tez çalışmasının ikinci bölümünde aktarılmıştır. Aynı zamanda özgün kişisel uygulamaların aktarıldığı beşinci bölüm, bazı güncel akımlara göre uygulamalar tercih edilmiş, bu nedenle akımların örnekleri daha kapsamlı ele alınmıştır.

2. BÖLÜM: ENDÜSTRİYEL SERAMİK ÜRÜN TASARIMINDA SANATSAL YAKLAŞIMLAR

Bu bölümde, modernleşme döneminden itibaren, bir ürün tasarımcılığının nasıl geliştiği farklı yönlerden izlenmektedir. Ürün tasarımı, üretim şekli ve hacmi, makineleşme dönemi ile birlikte farklı sınırlarda farklı biçimlerde sunulmuş fakat zaman içerisinde üretim yöntemleri dışında tasarımları etkileyen piyasa, toplum ve müşteri beklentileri gibi birçok faktörden dolayı bugün başka bir hale gelmiştir. Ayrıca sanat ve tasarım ayrımcılığı olsa da ürün tasarımında, sadece sanatın estetik arayışı değil bununla birlikte sanatın dışavurumculuğu, duygulara hitap etme potansiyeli, insani ve kültürel boyutlarının vazgeçilmezliği de fark edilmiştir.

2.1 Sanayileşmiş Ürünler ve Uluslararası Tarz

19. yüzyıldaki sanayi devrimi ile teknik inovasyonun hızlı artışından dolayı, makineleşmiş üretim yöntemleri geliştirilmiş ve yeni ürün biçimleri oluşturulmuştur. O dönemdeki makineler, sadece düz, pürüzsüz yüzeyleri ile geometrik temel biçimleri üretebilirdi. Böylelikle geleneksel yönelimli sanatsal felsefelerin kriterleri değerlendirildiğinde, endüstriyel ürünler, estetik kaygının dışında tutuldu. Bundan da öte, yeni sanayileşmenin önemli isimlerinden Zarah Colburn ve Adolf Loos gibi mimar ve tasarımcılar, estetik etkileri tamamen ret etmekte ve çalışmalarında her türlü estetik rolü önemsememekte çok netteler (Heskett, 1980, s. 29). Bu tasarımcılar ve yazarların savunduğu kavram olan modern dönemin tarzı, yeni malzemeler ve makine üretimi ile birlikte ortaya çıkartmış ve o dönemin mimarisine ve ürünlerine yansıtılmıştır.

Modern tasarım anlayışı, özellikle mimarlık ve ürün tasarımlarının ardındaki felsefe, iki ana fikre dayanmıştır. İlk olarak, makine vasıtasıyla üretilen pürüzsüz yüzeyler, sade ve genellikle basit, tek renkli ve süssüz olarak temizlik ve hijyenin göstergesi olarak sunulmuştur. İkincisi ise, Bauhaus'un ve diğer modern akımların açıkladığı gibi, işlevsellik ön plana çıkartılmış ve estetik değerın önemi ikinci sıraya getirilmiştir (Yasa-Yaman, 2014, s. 201). Aslında "Modern Tarz" aynı zamanda "Uluslararası Tarz" olarak bilinen temel tarzdır. Bu tarz Avrupa'dan çıkmasına rağmen, renkleri ve yalın geometrik formları kullanarak, tek bir kültüre ait olmadan,

tasarımların bütün dünyaya ihraç edilmesini sağlamıştır. Bu şekilde Avrupa'lı üreticilerin çeşitli ürünleri her ülkede satılmaya uygun görülmüştür.

Avrupa'nın modern tarzları oluştuktan sonra bu tarza göre yeni ürün tasarımları olgunlaşarak bir moda haline gelmiştir. Bu moda, ilk başta Avrupa'da ve bir sonraki on yıllarda dünyanın birçok ülkesine yayılmıştır. Fakat Modern tarz, toplum tarafından alternatif bir tarz olarak görülmemiştir. Modern tarz, entelektüellik, görgü ve yenilikçiliğin göstergesi olarak algılanmıştır. Böylelikle modern tarzda kullanılan evrensel biçimler ile yeni bir tüketici modası ortaya çıkartmış ve o moda küresel bir hale gelmiştir.

Fakat estetik ve görsel değerleri önemsemeyen işlevsellik ve teknik özellikleri önemseyen modern akımları zaman içerisinde, özellikle 19. yy'da, ürünlerin teknik eksikleri tamamlanıp ve yeterli bir kalite elde edildikten sonra, üretim şirketleri görünüşe verilen vurguyu güçlendirmeye muhtaç kalmıştır. Her şirket, tamamen farklı bir görsel ambiyans yaratmaya yönelik, tasarımda kendine özel bir tarz geliştirmiştir. Modernizmin ilk yazarlarına göre, estetik ve işlevin arasında bir zıtlık ilişkisi gösterilmesine rağmen, estetik ve faydacı özgüllüğün uzlaşmaz uç noktalarının aksine, Alman mimar Gottfried Semper'nin yazıları, sanayileşmenin etkisizliğini kabul eden ve sanat ile tasarım arasındaki ilişki sorunlarıyla yüz yüze getiren estetik bir teori tanımlamıştır (Heskett, 1980, s. 30 - 32).

Seri üretimin gelişimi yaygınlaştıktan sonra ve üretici çoğalınca, aynı ya da benzer işlev sahibi olan onlarca ürün piyasada bulunmaya başlayınca tüketiciyi cezbetme aracı olarak, tasarımın görsel yönleri baskın hale geldi. Böylelikle bir ürünün işlemini yapan parçaları önemsiz bir hale getirilerek ve etkileyici olanakları önemsenerek estetik potansiyeller tarafından kuvvetlice yeniden şekillendirilen bir eğilim oluştu. Bu eğilim, faydacılık akımına göre yapılan formun, kullanışlı özellikleri yansıtması gerektiği argümanını sarstı. Aslında üretilen çok sayıda ürün ve cihaz, gerçekten de bir seçim çeşitliliği oluşturmuş, ancak fonksiyonel yeterliliklerinin kolay algılanamaması gerçeği, müşteri tarafından ürünler arasında seçim yapmak bir zorluk yaratmıştır (Heskett, 1980, s. 177). Böylelikle, bugüne kadar devam eden, tasarımcılar ve üretim kurumları için çekici form ve istenen işlev arasında çözülmemiş bir ikilem ortaya çıkmıştır.

2.1.1 Ürün Tasarımı ve Tüketici

Bazı yazarlara göre tasarım-işletme ilişkisi, sanatı tasarımdan ayıran en önemli unsurdur. Tüm biçimleri ile tasarım bir işletmenin ihtiyacını karşılamak veya bir iş amacına hizmet etmek için doğmuştur. Tasarım, en temel düzeyindeki gibi, işletmelerin kendi pazarlarında sürdürülebilir bir avantaj elde etmelerine yardımcı olmak, tüketicilerin tercihlerini ve daha sonra da karlarını arttırmak için bir avantaj sağlamak içindir (Cuffaro, 2013, s. 12). Tasarımcılar ve onları çalıştıran üretim kurumlarına göre tasarım, çeşitlik açısından, bireysel bir birim veya bağlantılı bir ürün dizisi olarak görülür. Fakat, diğer taraftan, tüketicilerin bakış açısında, tasarım, bir tasarımcının eseri ya da bir firmanın ürünü olarak değil, karşılaştırılabilir biçim, işlev ve fiyat dayalı çeşitli ürünlerin geniş bir yelpazesi olarak, her bir kategoride seçim imkânının sunuşudur (Heskett, 1980, s. 176). Her sektörün bütün yerli ve yabancı üreticileri, ciddi bir rekabet içerisinde tüketicinin ihtiyaçları ve beklentilerini karşılayarak ve aynı zamanda kurumun kârını gerçekleştirmek için her türlü çeşitlik ve değişiklikleri sağlamaktadır.

Bu açıdan sanat ve tasarım alanları arasında yeni bir farklılık ortaya çıkmıştır. Güncel kültürümüzde sanat eserleri iyi veya kötü olarak değerlendirebilirse de ürün tasarımlarına bu şekilde bakmak uygun olmayabilir. Bir endüstriyel tasarım, seri olarak üretilabiliyor ve tüketicilerin tercihlerini sağlayabiliyorsa o zaman başarılı bir tasarımdır. Bu nedenle tasarım, doğru ya da yanlış olarak değerlendirilmelidir. “Tasarım kararı tüketici gereksinmelerine ve tercihlerine uymadığı zaman yanlış; tam yanıt verdiği zaman ise doğru bir tasarımdır” (Bayazıt, 2008, s. 199).

Bu tasarım anlayışıyla tasarımcılar ve onlarla birlikte çalışan pazarlama ekipleri, tüketicilerin tercihleri ve beğenme mekanizmalarının peşindedirler. Her toplumun ve toplumun içindeki her sınıfın ve hatta bireylerin kişisel zevkleri araştırılmaktadır. Dahi bazı tasarımcılara ve yazarlara göre tasarım, doğru bir zevki bulmaktan ibarettir. “Tüm tasarım problemleri zevkle ilişkili olup, herhangi bir mantıklı evrime değildir. Zevk, kişisel bir tercih ya da sevgidir” (Bayazıt, 2008, s. 199). Müşterinin kişisel tercihleri ve arzularını tetiklemek için “Kansei Mühendisliği” gibi bazı ürün tasarım yöntemleri geliştirilmiştir. Aslında “Kansei Mühendisliği” kavramı, bir tüketici bir şeyi satın almak istediğinde içinde bir duygu ve imaj olacaktır. Bu duygu, Japoncada “Kansei”dir. Tüketicinin içindeki his yeni bir üründe uygulanırsa, üründen daha memnun

olurdu. Buna göre Kansei Mühendisliği, bir teknoloji olarak, müşterinin davranışı ve yorumlarını farklı yöntemlerle dikkatlice izleyerek ve verilerin kayıtlarını analiz ederek ürün tasarımlarına yansıtmayı çabalamaktadır (Nagamachi, 2002, s. 289).

Zevk kişisel bir tercih olsa da zevk veya beğenin sosyal bir boyutu da vardır ve toplumun farklı sınıflarında farklı şekillerde belirlenebilir. Teorik olarak müşterilerin, tabaka kültürü, yaşı, eğitim seviyesi, ürün kalite anlayışı ve gelir düzeylerine göre zevki belirlenebilmektedir (Bayazıt, 2008, s. 224). Böylece analistler, psikolojik ve sosyolojik faktörleri araştırarak zevk ve beğeniler üzerine daha net bir yaklaşımda bulunabilir. Dolayısıyla bir toplumun beğeni düzeyini anlayabilmek için veri analizi yapmak gerekmektedir. Ticari açıdan en çok satan tasarım, en çok beğenilen ve başarılı tasarım demektir.

2.1.2 Ürün Tasarımlarında Yeni Trend

Her sektörden, sektörün tüketicilerinin beklentileri ve satın alma davranışlarını araştırıp analiz eden alt sektörler vardır. Bunun gibi araştırma ve danışma ofisleri, senelik veya mevsimlik olarak piyasa raporu hazırlar ve o raporları sunarlar. Bazen eski raporlar da internetten ücretsiz olarak yayınlanır. Bu analist ofisler, “pazar araştırmalarıyla tüketicinin tepkilerinin ve taleplerinin nabzını tutar ve bulgularına açıklama getirmeye çalışır” (Bayazıt, 2008, s. 213).

Adeta bir kurum için çalışan tasarımcılar, kurumun pazarlama ve satış departmanlarından gelen verilere göre çalışırlar. Kurumun daha önce sattığı modeller ve rakip firmaların başarılı ürünlerinin öne çıkan özellikleri analiz edilir. Bu veriler her ülke, şehir ve hatta bir şehrin içindeki bölgeye göre tüketicilerin farklı tercihlerini gösterir. Daha önce büyük kurumlar ve uzman araştırma merkezleri bu bilgileri toplarlardı. Fakat son dönemde ve özellikle online alışverişin yaygınlaşmasıyla birlikte Amazon ve Alibaba firmaları başta olmak üzere bütün alışveriş web siteleri, müşterilerinin ve kullanıcılarının tercih ettikleri ürünler üzerinden ciddi veri tabanları oluştururlar. Bugün Amazon firması tarafından sunulan bazı ticari veri taban hizmetleri (Amazon Web Services) üzerinden, üretici kurumlar ve tasarımcılar için ileri seviyede tüketicinin tercihleri ve beğenme tarzları dahil tüm bilgiler sağlanabilmektedir (AWS veritabanı, 2020). Aynı zamanda tasarımcılar, alışveriş web sitelerinde sunulan ürünlerin satış

miktarı, beğeni düzeyi, beğeni sayısı ve en önemlisi müşteri yorumları üzerinden piyasanın analizini yapabilirler.

Her sektörün kendi piyasasında yeni trendi başlatan lider firmalar yer almaktadır. Genellikle piyasanın en büyükleri olan bu firmaların ürünleri, üst kategoride yer alan en pahalı ürünleri de içinde barındırmaktadır. Diğer rakip firmalar, lider firmalara ait bu tasarımların dışına çok çıkmadan, onların çizgilerinden çok uzaklaşmadan alternatif tasarımlar ve uygun fiyat ile kendi ürünlerini sunmaktadır. Böylece bu takipçi firmalar, toplumun zevk ve beğenme potansiyelleri hakkında çok derin araştırmalar yapmadan, satış garantisi olan ürünler ortaya çıkartmış olmaktadır. Lider ve takipçi firmaların bu işleyiş düzeni ile sektörün genel tarzı ve trendi belirlenmiş olur. Bazı çalışmalara göre de yeni bir ürünün trend hale gelmesinde tasarımcılar, tüketici verileri ve analistlerin yanı sıra, toplumda rol model olan, ünlü, halkı etkileyen kişi ya da kurumların da moda belirleyicisi (trendsetters) oldukları ifade edilmiştir (Erol, 2011, s. 153).

Üretici kurumların birbirini taklit ettiği gibi, diğer taraftan, tüketiciler de benzer bir mekanizmadan geçmektedir. Toplumun ekonomik ve entelektüel açılardan en üst sınıfında yer alanlar, önder markalardan satın alır. Toplumun alt sınıfları ise genellikle bir üst sınıfa olan aidiyet duygusunu tatmin etmek ya da sosyal statüsünü gerçekleştirmek amacı ile o önder markalardan satın alma davranışı gösterir. Bu kişiler aynı zamanda başka markanın trend olan ürünlerinin piyasada yer alan uygun fiyatlı ürünlerini satın almaya çalışır. Böylece ürünün tarzı toplumda yaygınlaşır ve moda haline gelir.

Genel bir bakışla ve farklı bir söyleyişle, seri üretimin genel mantığı herkese göre ve uygun fiyatlı bir ürünü üretmektir. Bu şekilde temel geometrik biçimler gibi 'Evrensel Tasarım' özelliklerine sahip ve bütün dünyaya satılabilecek ürünler tasarlanmıştır. Fakat zaman ilerledikçe ve üretim yöntemleri ve makineleri geliştirildikçe, aynı zamanda üretici sayısı ve aralarındaki rekabet arttıkça, tüketicilerin ekonomik ve sosyal statülerine ve toplumsal sınıflarına göre hedef kitleleri belirlenmekte ve onların ihtiyaçlarına ve arzularına göre ürün tasarımları daha çeşitlenmektedir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren, tıbbi ürün tasarımlarında kullanılan 'İleri Özelleştirilmiş Ürünler' (Highly Customized Products) tasarım yöntemleri, diğer ürün tasarımlarında yaygınlaştırılmıştır (Harwin, Niche Product Design, a New Model for

Assistive Technology, 1998, s. 450). Artık, ürünlerde her tüketiciye kendini özel hissettiren, kişiye özel tasarımlar yapılmaya başlamıştır. Yeni tasarımlarda özelleştirebilecek sanat kavramları kullanılır:

Sembol seçimi ve kompozisyon metodu prensipleri gösterime önem veren sanat biçimlerinin kişiselleştirir; bunun yanı sıra birçok iyi bilinen eleman her sanat stiline bütünüyle bir parçasıdır ve ona çok özel karakterini verir. Bu stiller arasındaki farklar teknik işlemler arasındaki farklarda yeter (Bayazit, 2008, s. 251).

“Art and Crafts” hareketine göre sanayi üretiminde makine estetiği olarak bilinen ilk modern tarzları, soğuk ve cansız olan hem estetik değerlerden hem de insani ve kültürel dokunuşlardan uzaklaşan tasarımlardır. Bu hareketin öncüleri, sanat, tasarım ve zanaatkârın birbirinden etkilenmesi gerektiğini ve ürün tasarımında estetik değerlerin vazgeçilemez bir özellik olduğunu vurgulamışlar. Bugünkü başarılı tasarımlar sadece iyi işlevsel, ergonomik ve estetik değerleri taşıyan tasarımlar değil, kullanıcı ile duygusal bağ kuran tasarımlardır. Sanayi devriminin başlangıcından itibaren ve sanat-tasarım ayrımcılığından uzun yıllar sonra üreticiler ve tasarımcılar kendi ürünlerine sembolik, duygusal ve estetik değerler yüklemeyi çalışırlar.

Her sanat yapıtı ayrı bir ifade ve ayrı bir duygu uyandırır. Sanatçılar çizgi, renk ve doku gibi sanat-tasarım öğelerini kullanarak anlamlı biçimleri ortaya çıkartırlar. Böylelikle sanatçı, bir duygu uyandıran nesnelerin hem özel hem de ortak niteliğini yakalayabildiğinde, o zaman sanat yapıtını başka objelerden ayıran temel özellik yakalamıştır (Büyükdüvenci, 2006, s. 47). Farklı bir söyleyişle de:

Biçimin ve içeriğinin birleşimi saf estetik etkiden farklı olarak, temsil sanatına tamamen duygusal bir değer kazandırır. Bu konuda ilkel insanlar bir fikri grafikler, heykeller, işlemler, maskeler, tören nesnelere, giysiler vb. yoluyla belki de bir fikri iletmek için bir şeylerle temsil etmişlerdir. Her nesne anlamla doludur; somut, dokunulabilir fikirler olmasına gerek olmaksızın bazen az ya da çok soyut fikirleri temsil ederler (Bayazit, 2008, s. 251).

Ayrıca sanat yaratımında: orijinallik ve sanatçının özgün ifadesiyle daha önce yakalanmamış ve farkında olunmamış yeni konular, açılar veya duyguları ortaya çıkartmak, yaratıcılığın en kritik özelliklerinin biridir. Bu yüzden sanatçılar genellikle kendi eserlerini üretirken tek bir eser ortaya koyarlar. Bazı eserleri tekrar etmek istediği zamanda bile özellikle bazı farklılıkları yaratırlar.

Hatta gravür tekniği gibi baskı kalıpları kullanan sanatçılar, baskı teknikleri yaptığı eserleri sınırlı sayıda üretmektedirler.

2.1.3 İleri Özelleştirilmiş Ürünleri

Bugünkü ürün tasarımcıları, tüketicinin duygularını yakalayabilmek için sanat yapıtlarında yaratılan estetik duygularından faydalanmak isterler ve ürünlerinde belirli bir duyguyu uyandıran nesnelere veya biçimsel özellikleri tasarımlarında kullanırlar. Aynı zamanda sanatın orijinalliyi ve tek bir nüsha özelliğinden faydalanarak müşterilerine kendilerini özel hissettiren bu özelliği sağlamaya çalışırlar. Bu şekilde tek nüshalık, türünün tek örneği veya özgün (One-of-a-kind) kavramı ürün tasarımında çok sık kullanılmaya başlamıştır.

‘İleri Özelleştirilmiş Ürün’ uygulamaları da farklı yöntemler ile ortaya çıkmıştır. Tasarımcılar bir ürünü müşterinin kişisel bir özelliği ile bağ kurarak, ona özel ürünler tasarlarlar. Coca-cola’nın şişeleri ve kutuların üzerinde kişi isimlerinin yazılması kişisel ürünlerin örneklerinden biridir. Bu trendde şişeler üzerinde yazılı isimler önceden hazırlanıp ve piyasada sunulmuş, bu tanıtım olduktan sonra ve özellikle 2017 yılından itibaren (<https://www.cokestore.com/personalized-bottle>) web sitesinden kişiselleştirilmiş Coca-cola şişesi üzerinde tüketicinin istediği 18 karakteri aşmayan isim veya cümle yazılmasını sipariş verme imkânı hala devam etmektedir. Kişiselleştirilmiş şişelerde de isim ve yazı dışında futbol takımı, şampiyonluk logosu ve oyun logosu veya karakterleri gibi simgeler kullanılmasına kadar birçok seçenek sunulmaktadır.

Son 10 yıl içerisinde, dijital baskı, lazer kazıma ve CNC oyma tekniklerinin gelişmesinden ve uygun fiyatlı makinelerin yaygınlaşmasından dolayı, hediyelik sektöründe tişört, çakmak, cüzdan, kalem, kupa, kolye, anahtarlık, saat, bileklik vb. hediyelik ürünlerinin üzerinde; kişisel isim, tarih, yazı, logo veya çizim gerçekleştirilmesi çok yaygınlaşmıştır. Aynı şekilde, bu kişiselleştirme özelliği benzer tekniklerle farklı sektörlerde de gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Bugün ise bazı üretici firmalar tarafından, sosyal medyada kişilerin paylaştıkları bilgileri toplayıp kişiye özel bir ürün tasarlayıp sonra aynı kişiye satmak amacıyla yapılan sosyal medya reklamları görülmektedir. Sosyal medya ağlarından bir toplumun kültürel ilgilerini, estetik

anlayışı ve beğeni davranışlarının araştırmaları için birçok kitap, makale ve tez çalışılmıştır. Aynı zamanda toplumsal araştırmalar dışında, kişisel olarak, tüketicilerin sosyal medya hesaplarından sadece kişisel bilgileri değil bütün beğendiği ve ilgi gösterdiği sayfalar, hesaplar, hashtaglar ve paylaşımları analiz edilip ve müşteri profillerini analiz eden şirketler bulunmaktadır.

2.1.4 Ürün Tasarımında Sanatsal Çalışmaların Örnekleri

Ürün tasarımında, bir tasarımcı tüketicinin kültürüne, estetik anlayışına ve beğenilerine göre çalışmak istediğinde dönemin güncel sanat anlayışından haberdar olmalıdır. Güncel sanatlar sadece bir sanatçının tarzı değil, o sanatçının coğrafyasına ve kültürüne ait duygular ile birlikte bütün ifadelerdir.

Sanat müzelerinin genellikle giriş veya çıkış alanlarında bulunan Müze mağazalarında sanata dayalı bazı ürünler ve kitaplar satış için yer almaktadır. Genellikle bu ürünler ya müzede sergilenen eserlerin replikası ya da hediyelik ürünlerin üzerinde eserlerin resimleri ya da eserlerden esinlenen tasarımlar olarak dikkat çekmektedir. “Bu mağazaların bulunmasının nedeni, hayranı oldukları ve beğendikleri sanatçıların eserlerini günlük yaşamda aksesuar olarak kullanmak istemeleridir” (Eti & Erdiven, 2019, s. 43). Aynı zamanda hayran kaldığı eserin izleyicide bıraktığı duyguyu bir daha uyandırmak için bu hediyelik ürünler, farklı bir değer taşımaktadır.

Müze mağazalarının dışında, sanatı kullanışlı bir hale getirmek ya da kullanılan ürünlerde sanatı sergilemek amacıyla olan bazı firmalar, özellikle tekstil alanında ortaya çıkmıştır. Bu firmaların önemli örneklerinden biri ‘Le Galeriste’ adlı Kanada’lı bir markadır. Kendi tanıtımlarına göre; Le Galeriste, hem sanatı moda dünyasına getirmeyi hem de kıyafetler ile sanatçıların eserlerini gezen bir sergide göstermeyi amaçlayan bir firmadır. Firmanın çalışma prensibi bilinen sanatçılar ile anlaşarak, sanatçıların daha önce yapılan eserlerinin atkı, etek ve üst giyim ürünleri gibi tasarladıkları kıyafetlere uygulanması şeklinde gerçekteşmektedir (Le Galeriste, 2020). Görsel 4’te Le Galeriste tarafından tasarlanan bazı kıyafetler üzerine yapılan İsviçreli sanatçı ‘hERO’nun orijinal çalışması gösterilmektedir.

Görsel 22. hERO tarafından yapılan resim ve onun resmiyle yapılan kadın giyim örnekleri (BREAK Brigitte Tank, 2020)

Moda ve giysi sektörün dışında bazı sektörlerde reklam amaçlı veya kültürel etkinlik adına araçların ve farklı nesnelere yüzeylerinde sanatsal çalışmalar yapıldığı da görülmektedir. Örneğin: Otomotiv sektöründe araçların ve özellikle klasik, sportif ve zengin gösterişli olan araçların üzerinde resimsel çalışmalar uygulanabilmektedir. 1975 yılında, BMW firması yarış arabaları üzerinde sanatsal bir çalışma uygulamak için bir proje önermiştir. O tarihten bu yana toplam 19 BMW'nin yarış veya diğer modelleri Art Car'a çevrilerek bir koleksiyon oluşturulmuş ve bu koleksiyon BMW'nin müzesinde sergilenmiştir. Bununla birlikte Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Alexander Calder ve Jeff Koons gibi önemli sanatçı ve tasarımcılar, BMW firması için davet edilmiş ve son model arabalardan birine resim yaparak BMW'nin arabaları sanat koleksiyonuna kazandırılmıştır (BMW Museum, 2020).

Görsel 23. 2010 yılında Jeff Koons'un tarafından BMW M3 GT2 modelin üzerinde tasarladığı Araba (BMW Art Car by Jeff Koons, 2020)

BMW gibi otomotiv kurumları tarafından profesyonel ressamalara ve sanatçılara verilen siparişlerin dışında araba kulüpleri ve hayranlarının, genellikle sanatçı olarak tanımlanmayan kişilerin kendi arabalarını boyatmak ve üzerine bazı nesnelere ve dekorlar uygulayarak bir alt kültür oluşturmaları da görülebilmektedir. 1960'lı yıllarda Pop art sanat akımının ve hippie yaşam tarzının yaygınlaşmasıyla birlikte, Volkswagen Beetle modeline hayranlık artmış üstelik bu tarzın hayranlarının kendi arabalarının üzerinde resim yapmalarıyla "Art Car" kavramı ortaya çıkmıştır (Art Car, 2020). Araba sanatsal çalışmalarında bazı ünlü sanatçıların katılım göstermesine rağmen, genellikle ünlü olmayan sanatçılar, amatör sanatçılar, kendini geliştirmeye çalışanlar bulunmaktadır. Sanatçılar, sanatsal boyamalar ve heykelsi çalışmalar yaparak kendi değerleri, düşünceleri, inançları ve hayallerini aktararak normal araçları gezen sanatsal çalışmalara çevirmişlerdir. 2003 yılında Petersen Otomotive Müzesinin misafiri ettiği "Wild Wheels: Art for the Road" adlı Art Car sergisinde, araçlarda yapılan sanatsal çalışmalar, bir sanat eseri olarak birçok yerde sergilenmiştir (Wild Wheels, 2020). Art Car akımına ait birçok çalışma 1998'den beri Amerika'nın Texas eyaletinde bulunan Art Car Müzesi'nde görülebilmektedir (Art Car Museum, 2020).

Kendi tanımlarına göre; yaşam döngüleri boyunca olumlu çevresel ve sosyal etkiler yaratan ambalaj çözümleri oluşturan ve üreten 'Abel-Pakk' firması, ürünlerinde sanat serisi olarak çalışan firmalara başka bir örnektir (Adel-Pakk, 2020). Firma, 'BioCup Sanat Serisi' ile sanat topluluğunu desteklemeyi ve sanatçıları tanıtmayı amaçlayarak, ürettikleri kahve kâğıt bardakların üzerinde her üç ayda bir Avustralyalı veya Yeni Zelandalı ressamların çalışmalarını basmaktadır. BioCup Sanat Serisi küratörü Kate Armstrong, uygulamalarının merkezinde çevresel temaları araştıran sanatçılar aradığını ifade etmektedir (Art Series Artists, 2020). Aşağıdaki görsel 24-26'da BioCup Sanat Serisinde onlarca çalışmanın üç örneği yer almaktadır.

Görsel 26. BioCup Sanat Serisinde yer alan Raewyn Harris'in "Huzurlu bir Mekan" adlı resmi. (Art Series Artists, 2020)

Görsel 25. Aurelie Perthuis (Lily)nin "Cassowary" çalışması. (Art Series Artists, 2020)

Görsel 24. Jessica Watts'ın yaptığı "A Good Catch" çalışmasıdır. (Art Series Artists, 2020)

2.2 Endüstriyel Seramik Sektöründe Tasarımlar

Diğer sektörlerdeki gibi tüketici davranışları seramik ürünlerine de yansıtılabilmektedir. Endüstriyel seramik ürünleri dendiğinde, seri olarak üretilmiş seramik ürünleri temel 4 alandan oluşmaktadır: seramik sağlık gereçleri veya vitrifiye, seramik kaplama malzemeleri, yemek ve sofraya takımları ve seramik ev aksesuarları. Bu alanlar ve onların alt kategorileri, genellikle iç mekanlarda bulunduğu için tüketiciler, tasarımcılar ve üreticiler hep mimarlık ve iç mimarlık tarzlarına bağlı kalarak çalışmaktadırlar. Böylelikle seramik ürünleri de yeni bir moda ya da trend mimarlık ve iç mimarlık modalarına göre belirlenir. “Tasarımcılar, seramik malzeme ile pazarda mevcut değişik tüketici gruplarının beklentilerini karşılamak, fonksiyonellik ve iç mekânda görsel estetiği sağlamak için çalışırlar” (Özer, 2012, s. 57).

Bir seramik ürünün tasarımında hem ürünün biçimi hem de formun dış yüzeyi düşünülmektedir. Form ve yüzey birbirini tamamlamakta ve etkilemektedir. Formun dış yüzeyi doku, renk ve şekiller ile işlenebilir. Genellikle tasarımın üç boyutlu formu; düz, sade, az hareketli bir biçime sahip olduğunda yüzey çalışmaları öne çıkmaktadır. Bundan dolayı seramik karoları kare, dikdörtgen veya altıgen gibi temel geometrik formlardan oluşmakta böylece doku, renk, desenler ile ürünler arasında tasarım çeşitliği yaratılmaktadır. Aynı şekilde porselen sofraya takımlarından olan tabak, kâse, vb. üç boyutlu olarak standart ölçüler ve işlevsellik çerçevelerinde biçimin çeşitliği sadece daire, oval, dikdörtgen gibi temel biçimlerden

oluşmaktadır. Binlerce porselen yuvarlak tabak tasarımların arasındaki ön önemli fark, tabağın yüzeyinde yapılan doku, renk, desen ve resim gibi yüzey çalışmalarıdır.

Form yüzeyindeki bu tasarım anlayışı, vitrifiye tasarımcılığında çok yaygın değildir. Vitrifiye ürün tarihi araştırıldığında, yapılan ilk ürünlerin hem rölyefli (kabartmalı) hem de desenli örneklerinin daha yaygın olduğu görülmektedir. Fakat zaman içerisinde, moda eğilimleri ve trend değişiklikleriyle vitrifiye tasarımının alternatifleri sadece form üzerinde yapılmış ve yüzeyleri pürüzsüz, sade, tek renkli kalmıştır. Ancak endüstriyel seramik karo ve sofrta takımı alanlarında kullanılan dekor teknik çeşitleri genişlemiş ve kullanılan malzeme ve araçları geliştirilmiştir. Bu iki sektörde dijital baskı yöntemleri kullanılmaktadır. Fakat vitrifiye firmalarında dekor uygulamak istendiğinde genellikle transfer (çıkartma) baskı tekniği kullanılmaktadır. Yüzeylerde dekor çalışmalara ihtiyaç duyulmadığı için başka dekor teknikleri kullanılmamaktadır.

2.3 Endüstriyel Seramik Sektöründe Sanatsal Çalışmalar

Tekstil ve otomotiv sektörlerinde bulunan sanatsal çalışmalardaki örneklere benzer şekilde, seramik sektöründe de resim, fotoğraf ve grafik sanatçıları ile birlikte bazı çalışmalar yürütülmüştür.

Seramik ürün tasarımı, sanatsal etkileyişi açısından ikiye bölünmelidir ve iki ayrı alan olarak incelenebilir. İlki seramik atölyeleri ve küçük ölçekli üretimlerde makinelerin kullanımını kısıtlı, insan gücü ile el işçiliğine dayanır ve zanaata daha yaklaşmaktadır. Seramik atölyelerinin sahipleri ve çalışanları genellikle sanat ve güzel sanatlar fakültelerinden mezun olduklarından dolayı sanatçı vizyonuna sahiptirler ve sanatın ifade biçimlerini ürünlerinde aktarabilirler. Bu nedenle sanat kavramları, estetik değerler vb. sanatsal özellikleri bu tür üretimde tasarlanan kullanışlı ürünlere dahil edilmektedir.

İkincisi orta ve büyük ölçekli seramik üretim firmalarıdır. Bu büyük firmalarda, üretim tamamen makineleşmiş ve otomatik bantlarla çalışmakta ve hatta üretimin kontrolü yapay zekayla çalışan robotları ile gerçekleştirilmektedir. Bu endüstriyel seri üretim mantığıyla çalışan fabrikaların yıllık üretim kapasitesi 10 binlerden milyonlara kadar ulaşmaktadır. Aynı zamanda bazı

fabrikalarda el yapımı dekorlar ya da el yapımı desenler ve tasarımlar da seri üretim haline getirilmiştir. Fakat son dönemde bazı markalar, endüstriyel seri üretimin dışında tek veya çok az sayıda özel seri veya kişiye özel tasarımlar üretmektedir. Böylelikle 'Butik Tasarımı' ve 'Sanat Serisi' kavramları ortaya çıkmıştır.

Almanya'nın en eski porselen yemek takımlarını üreten markası, Meissen, dünyanın en çok bilinen porselen fabrikalarından biridir. Meissen, bünyesinde sanatçı atölyesi içermekte ve aktif bir şekilde çalışmaktadır. Kurumun kendi tanıtımına göre; çeşitli disiplinlerden sanatçılar, Meissen'in zanaatkârlarıyla çağdaş parçalar üzerinde sık sık iş birliği yaparak, fabrika sanatsal başarısını en yüksek kademelerine itmektedir (Meissen Artists, 2020). Farklı alanlardan gelen sanatçılar, Meissen'in sanat koleksiyonunu zenginleştirirler. Görsel 10'da Alman ressam ve illüstrasyon sanatçısı Olaf Hajek'in resimleri ve Meissen'in ürünleri üzerinde yaptığı çalışmaları bulunmaktadır.

Görsel 28. Olaf Hajek tarafından "Swatch X" isimli yapılan resim (Olaf Hajek Works, 2020)

Görsel 27. Meissen koleksiyonunda "Mr and Mrs Butterfly" adlı Olaf Hajek'in çalışması (Meissen Masterworks, 2020)

Meissen'in sanatçı atölyesinin amacı, ustalar ve sanatçılar arasında bağ kurmak ve sanatın ruhunu dolaylı yollardan üretime yansıtmaktır. Buna benzer bir örnek de Türkiye'de yer almaktadır. Türkiye'de üretilen "Porland"ın "Tale Collection" serisinde kahve takımı ürününün açıklamasında, sanat eserinin manifestosu şu şekilde yazılmıştır:

Maharetli el dekoru ustalarının anlık hisleri ve hayal güçleri ile motif motif işledikleri el yapımı **Tale Collection**, geleneksel desenlerle günümüzün özgün yorumunu zamansız bir tasarımda buluşturuyor. Doğanın benzersiz güzelliğinden ilhamla zamanın tekrarlanmayan ruhu Tale Collection ile hayat bulurken, eşsiz üretim tekniği sayesinde bir benzerine başka hiçbir yerde rastlamayacaksınız (Tale Kahve Takımı, 2020).

Görsel 29. Porland'ın "Tale Collection" kahve takımı (Tale Kahve Takımı, 2020)

Bunların yanı sıra yaklaşık son yirmi yılda, seramik karo ve kaplama malzemelerinin üretiminde dijital baskı yöntemleri kullanımı yaygınlaşmasına rağmen, tasarımlarda diğer ürünlerde olduğu gibi özgün çalışmalar yapılmamaktadır. Bu ürünler araştırıldığında, genellikle doğal etkiler ve motifli desenlere sahip olan tasarımların sürdürüldüğü görülmektedir. Böylece seramik karo sektöründe sanat serisi veya sanatçı imzalı gibi ürünler bulunmamaktadır. Reklam amaçlı ve kültürel bir etkinlik olarak, Kale Seramik ile Türkiye'nin önemli grafiti sanatçısı Tunç Dindaş'ın bir çalışması vardır. Tunç Dindaş, Kale Seramik'in ürettiği 120X360 cm ebatlarında 'kalesinterflex' seramik karo üzerine grafiti sprey boya ile kendi özgü yorumları ile boyamıştır (Kale, 2020). Ancak bu tamamen seramik malzemesiyle yapılmadığı, grafiti boya ile tasarlandığı için, tam olarak bir seramik sanat serisi olarak tanımlanamamaktadır.

Görsel 30. Grafiti sanatçısı Tunç Dindaş'ın boyadığı Kalesinterflex Seramik Karosu (Dünya İnşaat, 2020)

Bunun dışında, “Azzurra Ceramica” İtalyan vitrifiye fabrikasında, tasarımcı olarak çalışmış olan İtalyan ressam Alessandro Mendini, fabrikanın ürünlerinin üzerinde resimsel çalışmalar ile denemeler yapmıştır. Bu denemeler hakkında sadece kısa bir video yayınlanmış ve bunun dışında başka herhangi bir çalışma yapılmamıştır (Azzurra Ceramica, 2020).

Görsel 31. Azzurra Ceramica ile Sanatçı Alessandro Mendini yaptığı vitrifiye üzerinde Sanatsan Çalma projesi. (Azzurra Ceramica, 2020)

Benzer bir şekilde, 1873’ten bu yana, Amerika’nın ilk seramik sağlık gereçlerinin üreticilerden biri olan Kohler, farklı sanatçılar ile çalışarak ‘Artist Editions’ isimli sanatçı serisinde, lavabolara farklı bir boyut kazandırarak seri üretim haline getirmektedir (Artist Editions Bathroom Sinks, 2020). Görüleceği üzere, lavabo üzerinde zarif çiçek kompozisyonu yaratmak için Kohler, çiçek fotoğrafçılığıyla ilgilenen fotoğraf sanatçısı Ashley Woodson Bailey ile iş birliği yapmıştır.

Görsel 32. Kohler markasına ait 'Artist Editions' lavabo serisinden bir örneğidir. (Dutchmaster Midnight Floral, 2020)

3. BÖLÜM: VİTRİFİYE ÜRÜNLERİ

Bugünkü seramik sağlık gereçleri sektörü, farklı boyutları ile hem Türkiye’de hem de uluslararası piyasalarda araştırılmış, fabrikaların ve atölyelerin ürettiği dekorlu vitrifiye ürünleri özellikle incelenmiştir. Bugün yaşadığımız coğrafyada ve bu dönemde etrafımızda bulunan vitrifiye ürünlerin çoğu beyaz renklidir. Ürün tasarımı ve iç mimarlık alanlarında yüzeylerde de beyaz renk kullanımı temizlik ve sağlık anlamında bir simge olmuştur. Beyaz rengin, daha temiz ve hijyenik bir duygu uyandırır da daha soğuk ve cansız bir potansiyele sahip olduğu düşünülmektedir. Bu bölümde, tarihteki sağlık gereçlerinin ilk bulunuşundan itibaren renklerinin beyaz olup olmadığı, müşterilerinin tercihlerinin neden beyaz renge doğru yöneldiği gibi sorulara yanıtlar araştırılmıştır.

3.1 Vitrifiye Ürünlerinin Tarihsel Süreci

Lavabo, klozet, bide ve pisuvar, bugünkü bildiğimiz banyolarda ve umumi tuvaletlerde bulunan seramik sağlık gereçlerin en yaygın ürünleridir. Bu ürünler, bugün genellikle evlerde tek bir mekânda bulunmasına rağmen, tarihi süreç içinde evin çok farklı odalarında bulunmuştur. Seramik sağlık gereçlerin tarihi araştırıldığında lavabo, klozet, pisuvar ve küvet gibi nesnelere her birinin tarih süreci ayrı ayrı incelenmesi gerektiği düşünülmüş, bu nedenle, tezin konusunu oluşturan lavabo ve klozetin tarihsel süreçleri incelenmiştir.

3.1.1 Seramik Lavabonun Tarihi

Lavabo “yıkayacağım” anlamına gelen Latin bir kelimedir. Latin ayinlerinde rahipler, ellerini yıkamak için bir kap kullanmışlardır. Zaman içerisinde bu el yıkama kaplarına da lavabo denmeye başlanmıştır. Ayrıca Avrupa tarihine bakıldığında yemeklerde çatal bıçak kullanımı henüz söz konusu değilken, yemek yedikten sonra bazı aristokratların ellerini yıkayabilmeleri için onlara, suyla dolu kâse biçiminde küçük kapların takdim edildiği görülmektedir (Akarçay, 1988, s. 10). Bu ilkel lavaboların yanı sıra İbrik-leğen setleri de el, yüz ve başların yıkanması için farklı dönemlerde kullanılmıştır. Bu setin leğeni, sığ ve çok büyüktür. Genellikle bakır, pirinç metali veya kalaydan yapılmış leğenler, bazen gümüşten üretilmiş ve iç kısımlarının ayna olarak kullanılması için parlatılmıştır. Testiler de çoğunlukla dekorlanmış çömlekten üretilmiştir. Aşağıdaki görselde görüldüğü gibi, leğenler yere veya bir hasır üzerine konmuş, üst

kıyafet bele kadar sıyrılmış ve diz çöküp leğenin üzerine eğilerek veya bazen içine oturarak kullanılmıştır. Bu kullanım şekli eski Mısır ve eski Yunan resimlerinde de görülmektedir. Diğer örnekte de çömlekten yapılan ve leğeni taşımak ve içindeki suları boşaltmak için kullanılan, içi boş bir aslan kafası ile süslenmiş bir kulpa sahip ibrik-leğen seti görülmektedir. Bu örnek 11.yüzyıldan kalma bir el yazısında gösterilmektedir (Wright, 1960, s. 37).

Görsel 33. İbrik-Leğen 11. yüzyıldan bir örneği ve kullanım şeklinin illüstrasyonu (Wright, 1960, s. 37)

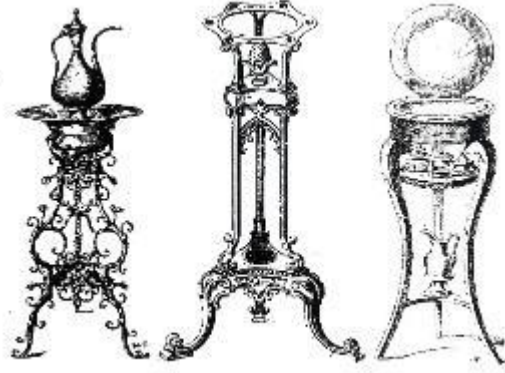
Batı Avrupa ülkelerinde, 18. yüzyılda porselen üretimi yaygınlaşınca İbrik-leğen setleri de porselenden üreilmeye başlanmıştır. O dönemde yeni kurulan porselen fabrikaları, kraliyet destekleri ile kurulduklarından ve porselen ürünlerin aşırı pahalı olmasından dolayı, ürünler kraliyet üyelerinin ve asillerin beğenilerine göre tasarlanmıştır. Leğenler daha derin bir kâse biçiminde tasarlanmış ve yapılan dekorları da kraliyet tarzı olarak bilinen altın renkli dekorlar ve renkli resimler içermiştir (Sözbir, 2009, s. 25).

Görsel 34. Fransa Ulusal Sevres Kraliyet fabrikasında 1763 yılında üretilen leğen-ibrik seti (Sözbir, 2009, s. 25)

İngiltere’de bu ürünlerin tarzı, Fransa’dan çok etkilenmiş ve özellikle 1750’den sonra “Fransız Tarz” ismi ile yayılmaya başlamış, hem leğen-ibrik porselen tasarımları hem de o seti taşıyan sehpaların tarzları değişmiştir (Wright, 1960, s. 112).

Görsel 35. 1750 sonrası Fransız Tarz ile İngiltere’de yapılan leğen-ibrik sehpaları (Wright, 1960, s. 113)

Avrupa’nın porselen fabrikalarının kraliyet üyeleri ve Avrupa’nın üst sınıflarının saraylarına leğen-ibrik setlerini ürettiği gibi, Osmanlı saraylarına da 18. Yüzyılda farklı fabrikalarda leğen-ibrik seti üretimi yapılmıştır (Sözbir, 2009, s. 26). Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi, Osmanlı sarayları için yapılan leğen-ibrik setleri üzerindeki dekorlar, Avrupa tarzına yakın olsa da Osmanlı Müslüman kültürüne uyum sağlanarak figüratif resimlerin uygulanmadığı görülmektedir.

Görsel 36. 18. yüzyılda Avrupa’da farklı porselen fabrikalarında Osmanlı sarayına özel üretilmiş leğen-ibrik seti (Sözbir, 2009, s. 26)

18. yüzyılın ikinci yarısı ve 19. yüzyılda porselen üreticileri çoğaldıkça ve rekabet arttıkça, İngiltere'nin Staffordshire bölgesinde porselen dışında seramik ve çömlek malzemeleri ile leğen-ibrik setleri uygun fiyatlı olarak ve daha orta sınıflara hitap eden desenler ile üretilmeye başlanmıştır. Ayrıca seri üretim haline getirmek amacıyla da el boyaması yerine transfer baskı tekniği geliştirilmiştir (Sözbir, 2009, s. 26).

Görsel 37. Spode porselen fabrikasında 1820'de üretilen sıraltı dekorlu leğen (Sözbir, 2009, s. 26)

Görsel 38. 1860'ta Wedgewood'un leğen-ibrik seti (Sözbir, 2009, s. 26)

1830'dan itibaren leğen-ibrik seti daha büyük bir boyuta girmiş; sehpanın şekli mermer tezgâhlı dikdörtgen çekmeceli masa gibi bir hale gelmiş, bazen üstüne leğen-ibrikten iki set konmuş, leğeni daha büyük ve derin ve ibriği bir galon suya kadar taşıyabilecek bir hacim sahibi olmuştur. Aynı zamanda bu tezgâh üstünde porselen sabunluk, fazla su şişeleri ve hatta takma diş için porselen kap ve kirli su için huni içeren kapaklı porselen kova, masanın alt rafında bulunmuş ve bazen de ayakların yıkanması için porselenden bir kap da ilave ederek yeni tarz olarak ortaya çıkmıştır (Wright, 1960, s. 218).

Görsel 41. 1830'da İngiltere'de leğen-ibrik setinin yeni çıkan biçimi (Wright, 1960, s. 219)

Görsel 40. 19. yüzyılın sonları Fransa'da İbrik-leğen setleri (Sözbir, 2009, s. 27)

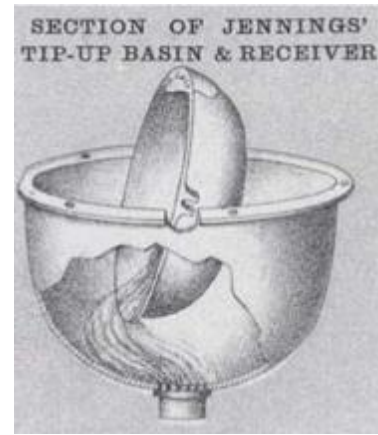

Görsel 39. Spode'de üretilmiş ayak yıkamak için porselen gereç (Sözbir, 2009, s. 37)

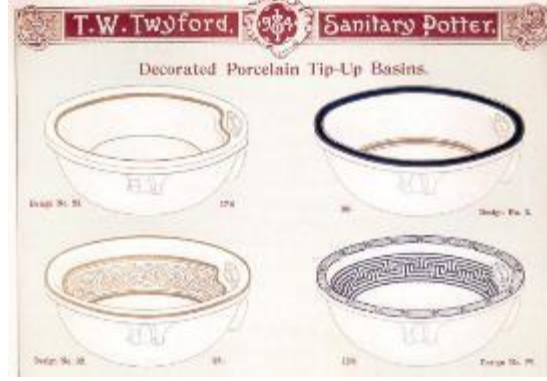
Leğen-ibrik yıkanma sistemi, 1851'de George Jennings tarafından yeni bir biçimle geliştirilmiştir. Bu yeni biçimde, seramik leğen bir yarım küre formunda ucuna bir kulp eklenerek biçimlenmiş ve alt kısımda yer alan bir başka kaba kirli suyun toplanabilmesi için leğenin dönmesini sağlayan bir hareket mekanizması ile tasarlanmıştır (Penner, 2013, s. 63). Bu tarz leğen-ibrik seti, tip-up lavabo olarak tanınmış ve kullanımı birkaç on yıl devam etmiştir (Wright, 1960, s. 222).

Görsel 43. 1900'da Jacob Kohn tarafından yapılan tip-up lavabo seti (Sözbir, 2009, s. 29)

Görsel 42. Twyford'un 1879 kataloğundan Jennings'in 'tip-up' lavabosu ve toplama kabının kesiti (Sözbir, 2009, s. 29)

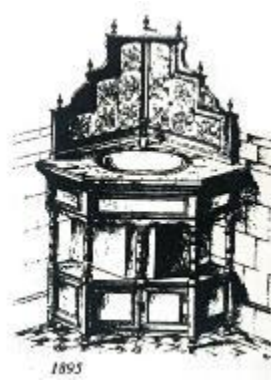

Görsel 44. Twyford'un 1894 kataloğunda yer alan sır altı transfer dekorlu tip-up lavabo seçenekleri (Sözbir, 2009, s. 29)

Leğen-ibrik setin ve tip-up lavaboların kullanımı 1870'li yıllara kadar devam etmiştir. O tarihten itibaren, akar sular çok yaygınlaşmasıyla birlikte su tesisatı evlerin banyolarına hatta yatak ve giyinme odalarına kadar temelli bir şekilde bulunmaya başlamıştır. Akar su gelince, leğen, sehpanın üst mermerine sabitlenmiş aynı zamanda sehpanın alt tarafında, su borularını saklamak için ahşapla kapatılmıştır. Bu işlevsel çözümler, lavaboların dekorlu olmasına engel olmamıştır (Wright, 1960, s. 218).

Görsel 45. Kolon ayaklı, giderle ve musluklu 'tip-up' lavabo, 1890 (Wright, 1960, s. 223)

Görsel 46. Alt ahşap kaplamalı köşe lavabo, 1895 (Wright, 1960, s. 221)

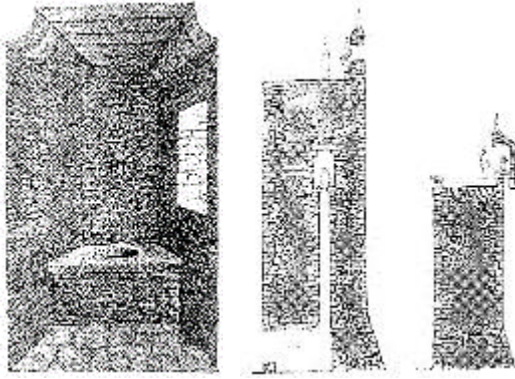

Görsel 47. Alt ahşap dolaplı aynalı lavabo, 1877 (Wright, 1960, s. 220)

3.1.2 Seramik Klozetin Tarihi

Tarih boyunca eski medeniyetlerin çoğu taş, ahşap veya topraktan farklı biçimler ile hela veya ilkel klozetler yapmıştır. Antik Roma'da Latrina denilen umumi tuvalet gibi delikli taşlar insanın tuvalet ihtiyacını karşılamıştır. Biçim açısından tarih içerisinde bütün tuvaletlerin ya

oturarak, oturaklı biçiminde veya çömelerek hela taşına benzeyen yerde bulunan bir biçime sahip olduğu görülmektedir. Fakat atık imha çözümleri, her medeniyette ve her coğrafyada ayrı çözümlerle gerçekleştirilmiştir. O çözümlerden biri; orta sınıf evlerde ve bazı kalelerde yer alan, evin üst katında taştan yapılan oturaklı bir heladan gelen atıkların alt odada yer alan toprak ve samanla üzerini örtme şeklindedir (Dönemz, 2001, s. 2). Orta çağda kraliyet saraylarında bulunan taşınabilir sandık gibi oturaklı bir çözüm de yer almaktadır ancak hem taşınması hem boşaltılması açısından hizmetçilere çok zahmetli bir gereç hem de koku açısından rahatsız edicidir. Hatta bu nedenle sandığın etrafında sürekli bitkili buhurları kullanımı gerektirmektedir (Wright, 1960, s. 68) .

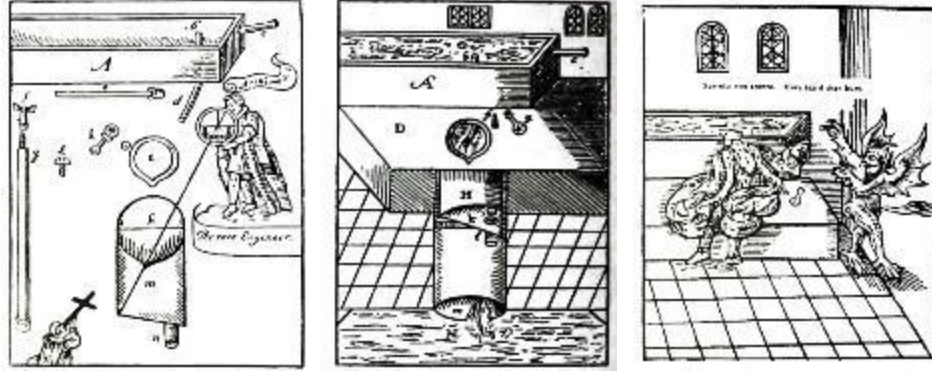
Görsel 49. Orta Çağ şatosunda hela tipleri (Dönemz, 2001, s. 4)

Görsel 48. 1600 yılına ait 'Hamptın Court' sarayında yer alan Kraliyet "Close-stool" (Wright, 1960, s. 70)

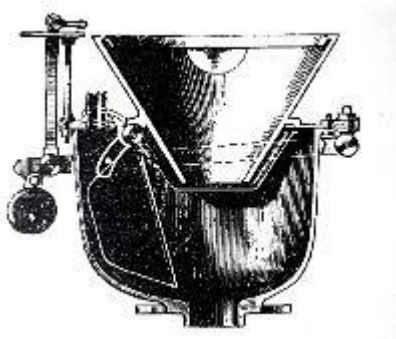
Bunların dışında Antik Roma'da, Latrinaların altında sürekli akan su kanalları bulundurularak, atıkların suyla gitmesi sağlanmıştır (Türkel, 2002, s. 70). Bugünkü kanalizasyon sistemine benzer biçimde sistemler birkaç medeniyette bulunmuştur. 1596'da Sir John Harington tarafından 20. yüzyılın tuvaletlerin benzer çalışma prensibine sahip bir tuvalet tasarlanmıştır. Resim 35'deki gibi bir üst odada veya aynı odada, yüksek seviyeli bir varil hacimle bir sarnıçtan oturağın hemen altındaki bir boruya bağlanır ve bir musluk açıldığında basınçlı su, atıkları imha eder. Oturağın altındaki atık borusunda dışkıların kalmaması ve en aşağıdaki atık suların kötü kokuların gelmemesi için bu atık boruları içinde pirinç metalden yapılmış kapaklı bir savakla bir düzenek tasarlanmıştır (Wright, 1960, s. 71-74).

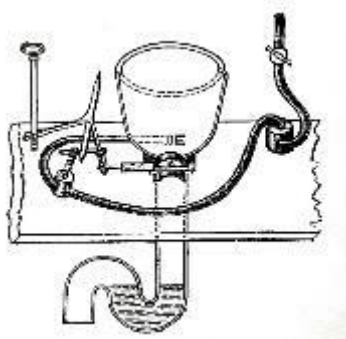

Görsel 50. 1596 'da Harington'un tasarladığı closet sistemi (Wright, 1960, s. 72, 74)

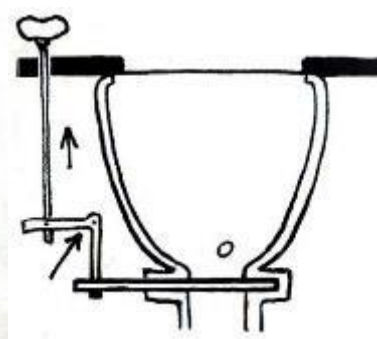
1775 tarihli bir patente, Alexander Cummings'ın tasarladığı ilk Valfli Klozet 'Valve Closet' yer almaktadır. Bu klozet, hem sifonla su ile temizlenebilen hem de kapaklı veya supaplı bir tahliye borusu tek bir kulp ile ikisini aynı anda açabilen bir özelliğe sahiptir. Cummings'ın klozetine, yerleştirilen ve kaydırarak çekilen kapak yerine Josef Bramah, aşağıya doğru açılabilen kanatlı bir kapak sistemi geliştirmiş ve bu sistem 1778'de yeni bir patente tescil edilmiştir (Wright, 1960, s. 104-108). Bunun yanı sıra Bramah'ın klozetinde sifon su girişi hem klozetin çanağının en üst tarafına hem de duvarın yan kısmına bağlanmış ve buradan gelen sular bir helezon oluşturarak çanağın iç yüzeyinin büyük bir kısmını yıkayabilir hale getirilmiştir (Sözbir, 2009, s. 9). 1824'te William Hawkins tarafından yeni bir klozet çözümü olarak, klozetin oturak kısmının altında yer alan bir hareket mekanizması ile bir kulp vasıtasıyla kapanıp açılabilen sığ biçimle bir çanağa sahip olan 'Pan Closet'i icat edilmiştir.

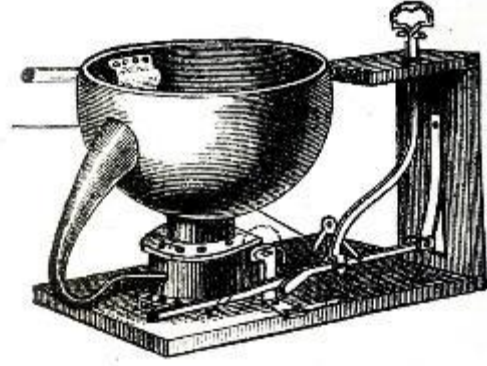
Görsel 53. 1824'te Hawkins'in 'Pan Closet' (Wright, 1960, s. 106)

Görsel 52. 1775'te Cummings'in valfli klozeti (Wright, 1960, s. 107)

Görsel 51. Cummings'in klozeti çalışma prensibi (Sözbir, 2009, s. 8)

Görsel 54. 1778'de Bramah'ın geliştirdiği valfli klozet (Wright, 1960, s. 108)

Klozetlerin gider sistemleri ve biçimleriyle ilgili bu gelişmelerle birlikte malzemelerde de değişiklikler görülmüştür. 18. yüzyılın klozetleri genellikle; kurşun, bakır veya pirinç gibi metallere yapılmıştır. Bazıları da yontulmuş mermerden yapılmasına rağmen 18. yüzyılın sonlarında, sırlı seramiklerden yapılmaya başlandığı görülmektedir (Wright, 1960, s. 104). Klozetin çanağının seramikten yapılması, temizliğinin daha kolay, paslanmaz ve daha ucuz olmasından dolayı müşterilerin tercihlerini artırmış ve çok yaygınlaşmıştır. (Sözbir, 2009, s. 9) Böylelikle klozetin sadece çanak parçası seramikten yapılmış, valf kısmı ise metalden yapılmaya devam edilmiş ve bütün sistem ahşaptan bir sandalye formunda bir kılıf olarak kullanılmıştır.

Görsel 57. Twyford'un ürettiği dekorlu çanak valfli klozette yer almıştır. (Sözbir, 2009, s. 10)

Görsel 55. Twyford kataloğundan valfli klozetlere takılabilecek seramik çanak modelleri (Sözbir, 2009, s. 10)

Görsel 56. Valfli klozetin ahşap kasası (Wright, 1960, s. 203)

Klozetin gelişimi ve yaygınlaşması kapsamlı bir kanalizasyon sisteminin gelişmesinden önce olmuştur. Böyle bir sistem büyük bir ihtiyaçtan doğmuştur. Klozetlerin çok pahalı bir malzeme olmasına, su depolarının, tanklarının ve su pompalarının her evde bulunup monte edilmesi gerekmesine rağmen 18. yüzyılın son yıllarında klozetler aristokratik evlerde yaygın bir nesne olmaya başlamıştır. 1850 yılına kadar, Londra'nın zengin ve metropoliten Westminster St James bölgesindeki evlerin yüzde 65'inde seramik klozet vardı. Fakat bu klozetlerin kullanımının çoğalması genel sağlık açısından bir felaketti. Pislikler ve dışkılar lağım yuvalarında toplanıp nehirler gibi akarsulara doğru yol bulmuştu ve Thames nehrine doğru dökülmekteydi (Penner, 2013, s. 51-54). Böylelikle hızlı gelişen Londra'nın sıkıntılarının yanı sıra ciddi hastalıklar acil önlemler almayı gerektirirdi.

Cummings, icat ettiği klozetin valfli kapağının yanı sıra tahliye borusuna 'S' biçiminde bir tuzak tasarlamıştır. Bu tuzağın icadı 1775 yılına ait olmasına rağmen 1870'li yıllarda İngiliz su tesisatçıları ve mühendisler önemini fark etmişlerdir. Londra ve İngiltere'nin büyük şehirlerinde akar sular ve lağım kanalizasyon sistemi 1850'lerde kurulmuş ve evlere temiz su ve tahliye boruları bağlanmıştır. Fakat evlerdeki tahliye borularından pis kokular gelmeye, kokuların dışında evlerde fareler bulunmaya başlamış ve genel temizlikte büyük bir sıkıntı yaşanmıştır (Wright, 1960, s. 211-214). Bu sıkıntıları önlemek için S tuzaklı borular takılmıştır. 1880'li yıllarda U ve P biçiminde farklı tuzaklı borular da tasarlanmıştır (Trap, 2020). Bu tür tuzaklar sayesinde, boruların içindeki ve dışındaki basıncı eşitleyerek lağımdan gelen kötü kokuların geri dönmesini engellenmektedir. Bunu ispatlamak için aşağıda Görsel 58'teki gibi birkaç patentli test yapılmıştır.

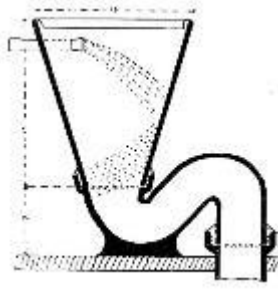

Görsel 58. S tuzaklı tahliye borularda duman çekim testi (Wright, 1960, s. 214)

Bugüne kadar devam eden bu çözüm yayıldıktan sonra, sağlık gereç üreticileri hem klozetin çanağını hem de borusunu ayrı ayrı seramikten üretmeye başlamışlardır. Ayrıca klozetin S tuzaklı tahliye borusunun dışında U ve P biçimli tahliye borular ile yeni tasarımlar ortaya çıkmıştır. Böylelikle evin kanalizasyon tasarımına göre aşağıya doğru ‘wash-down’ ve dışarıya doğru ‘wash-out’ iki ayrı çözümlü klozetler tasarlanmıştır ve hala bugüne kadar bu iki seçenek sunulmaktadır.

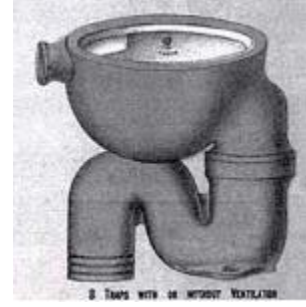
Görsel 61. Kısa çanaklı s tuzaklı klozet (Wright, 1960, s. 201)

Görsel 62. Uzun çanaklı S tuzaklı klozet (Wright, 1960, s. 201)

Görsel 60. Dışa doğru 'wash-out' klozet örneği (Sözbir, 2009, s. 13)

Görsel 59. Aşağıya doğru 'wash-down' klozet örneği (Sözbir, 2009, s. 13)

Londra'nın Lambeth bölgesinde bulunan Henry Doulton'un seramik ve çömlekçilik imalathanesi çok hızlı büyümesinden ve başarılı olmasında dolayı farklı seramik ürünleri üretiminde uluslararası bir itibar kazanmıştır. 1845 yılında Doulton, lağım ve su boruları için büyük çapta tuz pişirimi ile sırlanan seramik stoneware boru üretimine başlamıştır. Doulton'un başarılı girişimciliğinden sonra çok çeşitli yerli seramik sıhhi tesisat üretimi yapılmış ve bu iki üretim alanı Doulton'u büyük bir üretici olmasını sağlamıştır (Heskett, 1980, s. 44).

Ayrıca seramik sanayisinde, 18. yüzyılda İngiltere'nin bilinen seramik merkezi North Staffordshire bölgesinde, ileri seviyede geliştirilen alçı kalıp teknikleri, çok çeşitli yeni biçimlerin gerçekleştirilmesini sağlamıştır (Heskett, 1980, s. 44). Bu alçı malzemesinde kalıp teknikleri gelişimi olmadan vitrifiye üretiminin ilerlemesi ve seri üretim haline gelmesi o dönemde mümkün olamazdı.

Teknik çözümleri geliştirilince, seramik ve vitrifiye malzemesi de yaygınlaşınca üretim yöntemleri yerleşmiştir. Bunların ardından 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın ilk yarısında

klozetlerin ve diğer vitrifiye ürünlerinin biçim, dekor ve renk gibi estetik açıdan sunulan seçenekleri ve tasarımları geliştirilmeye başlanmıştır. Seramik sağlık gereçleri üretiminde Avrupa ülkelerine ve bütün dünyaya göre İngiltere çok ilerlemişti. İngiltere içinde ise Twyford, Jennings ve Doulton en öne çıkan ve yenilikte yarışan üreticilerdi. 1883 yılında ilk çanak ve boru, iki ayrı parça değil tek bir seramik ürünü olarak kolon ayaklı bir biçimde Twyford tarafından üretilmiştir. Ardından çok kısa bir sürede Jennings aynı mantıkla tek parçalı birkaç tasarımı ortaya koymuştur.

Görsel 65. 1883'te Twyford'un Unitas adlı ilk tek parça seramik klozet (Twyford History, 2020)

Görsel 66. Mavi desenli 'Magnolia' tasarımını, 1890 (Wright, 1960, s. 206)

Görsel 64. Raised Acanthus Pattern, 1895 (Wright, 1960, s. 206)

Görsel 63. Mulberry Peach Decoration, 1890 (Wright, 1960, s. 206)

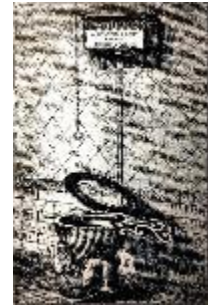
Görsel 70. Pedestal Lion klozet (Wright, 1960, s. 206)

Görsel 69. Epic Syphonic Klozet (Wright, 1960, s. 205)

Görsel 68. The Lambeth klozet, 1895 (Wright, 1960, s. 206)

Görsel 67. The Dolphin 1882 (Wright, 1960, s. 207)

Doulton, seramik sağlık gereçleri için muazzam çeşitler ve tipler tasarlamış; 1851’de ilk dünya fuarı olan ‘The Great Exhibiton’da bugünkü mantığı ile tarihte ilk umumi tuvaleti kurmuştur. Fakat bu ilk umumi tuvalet o kadar çok ilgi çekmişti ki fuarın ziyaretçileri sırf tuvaleti merak ettikleri için ziyaret ediyorlardı ve böylece tuvalet, fuarın en çok ziyaret edilen yerlerinden biri oldu. Tuvaletler, devlet kurumları, hastaneler, askeri kışlalar ve hapishaneler gibi büyük kurumlara ve aynı zamanda toplumsal ölçekte yerel kullanımlara hitap ediyordu. Lavabolar, küvet ve lavabo kaideleri kalıplarla bir dizi üretilmiş, aynı kalıptan çıkan ürünlerin bazıları sade ve diğerleri dekorla sunulmuştur (Heskett, 1980, s. 44). Resim 56’da yer alan Doulton'un 1898 kataloğunun sayfasında görüldüğü gibi, bu klozetler az miktarda ekstra bir maliyet karşılığında çeşitli zevklere uygun, renkli sırlar ya da transfer baskı dekorları ile kaplanmıştır.

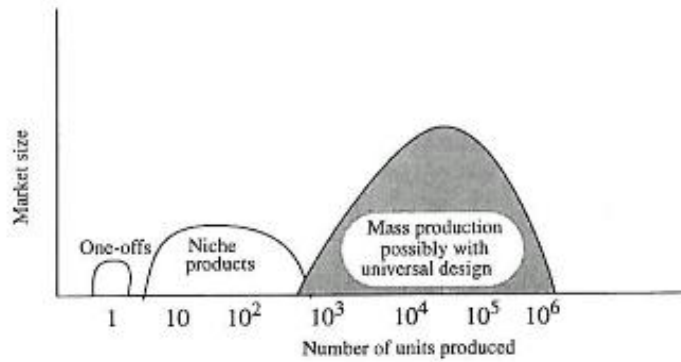
Görsel 71. Doulton'un 1898 kataloğundan tasarlanan klozetlerin ve çeşitli renk ve dekorları (Heskett, 1980, s. 45)

20. yüzyılda ise çalışma prensibi açısından herhangi bir gelişim olmamış sadece tasarımlarda değişiklikler olmuştur. Formlar daha sade olmuş ayrıca zaman içerisinde banyonun hacmi

küçültmeye başlamıştır. Mimari olarak evin en küçük alanı banyosu olmuştur. Bu sebepten dolayı banyolardan küvet ve bideler kaldırılmış, aynı zamanda lavabo ve klozetlerin hacimleri de küçülmüştür. Banyonun seramik duvar ve yer karoları desenli ve renkli devam etse de vitrifiye ürünlerinin genellikle desensiz kalması tercih edilmiştir. Renkleri de aralarda değiştirerek farklı modalar oluşturulmuştur. Örneğin, vitrifiye renk modalarında 1960'larda pembe renkli vitrifiye modayken (Aytaç, 2015, s. 63) 70'li yıllarda kahve rengi daha çok tercih edilmiştir.

3.2 Türkiye'deki Dekorlu Vitrifiye Ürünleri

Fabrika ve atölye arasındaki en önemli fark, üretim kapasitesi ve üretim yöntemi faktörüdür. Fakat üretim kapasitesi üretim yöntemini belirlemekte ve üretim yöntemi de tasarımın kısıtlamalarını oluşturmakta, böylelikle potansiyel tarz belirlenmektedir. Fabrikalar, milyonlarca sayıda seri üretim kapasitesine sahip alanlardır. Bundan dolayı 'Uluslararası Tarz' gibi geniş kitlelere ve kültürlere hitap eden bir tarzları üretilebilir. Atölyelerin üretimi ise müşteriye özel, tek üründen en fazla bin ürüne kadar bir üretim kapasitesine sahip olduğundan dolayı, butik ürün tasarımlarıyla dikkat çeken, çeşitli ve özgün tarzlara sahiptir. Görsel 57, piyasa ve üretim kapasitesi arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Tek ürün olunca özgün tasarım ürünü 'one-of-a-kind' kavramına göre üretilir ve onun için çok küçük bir pazar bulunur. 'Niche product' denilen butik tasarımlı atölyede üretilen üründür ve genellikle bir üründen birkaç adetle en fazla bin kopyasına kadar üretim kapasitesi sahiptir. Seri üretimde bir tasarımdan en az bin adet birkaç milyon parçaya kadar üretebilecek bir üretim sistemidir.

Görsel 72. Piyasa boyutu ve üretimin kapasitesinin arasındaki ilişki. (Harwin, Niche Product Design, a New Model for Assistive Technology, 1998)

Bu tezde, Türkiye'nin piyasası araştırırken seri üretim olan ve atölyelerde üretilen dekorlu vitrifiye ürünleri arasındaki farklardan dolayı iki ayrı alt-başlık altında araştırılması uygun görülmüştür.

3.2.1 Türk Fabrikalarında Dekorlu Vitrifiye Ürünleri

Bu başlık ile Türkiye'de bulunan vitrifiye fabrikalarının ürettiği ve 2019-2020 yıllarında kendi kataloglarında ve web sitelerinde sunulan bütün ürünleri araştırılmış, bütün ürünler ve özellikle dekorlu veya her türlü yüzeylerinde işlem yapılmış olan modeller incelenmiştir. Türkiye'de ön plana çıkan ve en büyük vitrifiye imalatçılarının listesi Ek 01'de yer almaktadır.

Fabrika ürünleri araştırıldığında, sanatsal bir boyuta sahip veya kişiye özel tasarlanmış ürün veya ürün serisi bulunmamıştır. Genellikle vitrifiye ürünleri, parlak beyaz sırla üretilmiş ve en çok tercih edilen olarak oldukça yaygındır. Parlak beyaz dışında, firmalar, az miktarda üretimi olsa da siyah, gri tonları, bej, kahve rengi, kırmızı gibi farklı tonlarla da birçok renk seçeneği sunabilmektedir. Bazı firmaların modelleri üzerinde ise altın, gümüş, bakır ve platin renkleri kullanılmaktadır. Örneği; Vitra'nın web sitesinde 390 lavabo modeli, beyaz renk ile sunulmuş, modellerin sadece; 26'sı mat beyaz, 21'i mat siyah, 16'sı siyah, 16'sı da mat bej, 10'u mat vizon ve 4'ü altın, bakır veya platin renklerinde tasarlanmışken 1 modelin içi mavi veya turkuaz dışı da terakota rengi ile sunulmaktadır. Toplam olarak 390 modelin hepsi beyaz, ve sadece 77'si renkli olarak sunulmuştur. Toplam ürünlerin yaklaşık olarak %20'si renklidir (Vitra Lavabo, 2020).

Görsel 75. Vitra'nın mat siyah rengiyle 'Memoria Dikdörtgen Lavabo' (Memoria Dikdörtgen Lavabo, 2020)

Görsel 74. Vitra'nın mat Vizon rengiyle 'Plural Üçgen Alçak Çanak Lavabo' (Plural Üçgen Alçak Çanak Lavabo, 2020)

Görsel 73. Vitra'nın Terrakota-Turkuaz 'Water Jewels Çanak Lavabo' (Water Jewels Çanak Lavabo, 2020)

Vitrifiye fabrikaları ürünlerinde altın, gümüş, bakır ve platin gibi metalik renklerin dışında, mat ve pastel renklerin de çoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. En çok çeşitli koleksiyona sahip olan 'Ege Vitrifiye'de 9 ayrı renk sunulmaktadır.

Görsel 76. Ege Vitrifiye'den renkli Minimal Lavabo koleksiyonu (Renkli Minimal Lavabolar, 2019)

Beyaz veya başka renkler ile fabrikalarda üretilen vitrifiye ürünlerinin yanı sıra dekorlu ürünler çok az sayıda üretilmektedir. Dekorlu ürünlerin az talep edilmesinden dolayı üretimin az olduğu düşünülmektedir. Sektörde çalışan tasarımların dekor kavramı anlayışları iki alanda görülmektedir: çocuk serilerinde ve klasik veya geleneksel bir tarz yansıtmak için uygulamaktadır. Kale, Ege Vitrifiye, Sanovit, Seramiksan, Bocchi ve Duravit gibi birçok markanın, dekorlu veya desenli ürünleri bulunmamaktadır.

Bazı vitrifiye üreticileri, çocuklar için ayrı banyo seramik ürün serileri oluşturmuşlardır. Bu üretimler genellikle hem ölçü olarak hem de tasarım mantığında biraz farklılıklarla gerçekleşmiştir. Çocuklar için, banyoyu ya da tuvaleti daha sevimli bir hale getirmek için bu firmalar, çizgi filmlerden karakter, nesne veya bir sahnenin resmini, çocuklar için küçük ölçekli beyaz lavabosu veya klozeti üzerine uygulamışlardır. VitrA, İdevit ve Ege Vitrifiye gibi firmaların yaptığı çocuk serisi figüratif form üzerinde tasarlanmıştır.

Görsel 78. VitrA'nın çocuk için 'Kurbaga' Lavabo ve Klozet (Kurbaga Klozet, 2020)

Görsel 77. İdevit'in çocuk için 'Yogi' Lavabo ve Klozet (Yogi Klozet, 2020)

Creavit, Serel, İdevit ve Turkuaz gibi firmaların çocuk serilerinde normal modellerden küçük boyutlarla dekorlu ürünler ürettikleri görülmektedir. Bu dekorlar transfer kâğıdı tekniğiyle uygulanmıştır.

Görsel 82. İdevit'in çocuk serisinden 'Afacan Lavabo' (Afacan Lavabo, 2020)

Görsel 81. Creavit'in 'Çocuk Dekorlu Klozet' (Çocuk Dekorlu Klozet, 2020)

Görsel 80. Serel'in Çocuklar için Lavabo (Çocuklar için Lavabo, 2020)

Görsel 79. Turkuaz Seramik'in çocuk için 'Yumurcak Klozet' (Yumurcak Klozet, 2020)

Çocuklar için dekorlu ürünlerin yanı sıra araştırılan bütün imalatçıların 2019-2020 katalogları incelendiğinde sadece 3 markanın dekorlu ürünler sunduğu görülmektedir. Güral Vit, Creavit ve İdevit olan bu 3 markanın ürettikleri dekorlu vitrifiye ürünlerin arasında ortaklıklar bulunmaktadır. Vitrifiye sektöründe dekorlu ürün dendiğinde altın veya gümüş renkleriyle geleneksel motifler veya geometrik desenler gibi bir düşüncenin çok yaygın olduğu tespit

edilmiştir. Görsel 83’de yer alan dekorlu lavabo ürünleri Güral Vit markasına ait bazı örneklerdir.

Görsel 83. Güral Vit’in platin ve altın dekorlu Lavabo örnekleri (Dekorlu-Renkli Moila Üstü Lavabolar, 2020)

Görsel 84. Creavit'in altın dekorlu 'Mina Leaf Lavabo' (Mina Leaf Lavabo, 2020)

Görsel 86. Creavit'in altın dekorlu 'Mina Point Gold Dark Lavabo' (Mina Point Gold Dark Lavabo, 2020)

Görsel 85. Creavit'in altın dekorlu 'Mono Ottoman Gold Lavabo' (Mono Ottoman Gold Lavabo , 2020)

Benzer biçimler ile İdevit'in altın ve gümüş renkli geleneksel dekorlu ürünleri aşağıda bulunmaktadır.

Görsel 87. İdevit'in Altın ve Platin Dekorlu Asma Klozet, Asma Bide ve Lavabo örnekleri (İdevit Dekorlu ve Kaplama, 2020)

3.2.2 Türk Atölyelerin Dekorlu Vitrifiye Ürünleri

Atölye piyasasında sunulan, el yapımı olan seramik lavaboların estetik değerini artırmak en belirgin özellikleridir. Seri üretimden çıkan vitrifiye ürünleri, genellikle mükemmel, hatasız, soğuk ve duygusuz endüstriyel bir ürün hissi taşımaktadır. El yapımı ürünler ise genellikle daha doğal, renkli, hareketli ve canlı tasarımlara sahiptir. Böylelikle daha sıcak, daha doğal ve duygulu bir his yaratır. Tasarımlar biçim, renk ve doku üzerinde çok değişiklikleri göstermektedir.

Türkiye’de bulunan seramik atölyeleri araştırılırken, atölyelerinin isimlerine ve temel bilgilerine ulaşmak için veri tabanı eksikliğinin olduğu fark edilmiştir. Bundan dolayı bu bölümdeki bilgiler, Instagram, Pintrest ve Facebook gibi sosyal medya kanallarında paylaşılan tasarımlarla birlikte ‘el yapımı lavabo’, ‘dekorlu lavabo’ ve ‘artistik lavabo’ gibi hashtag’ları kullanan seramik sanatçıların kişisel sayfalarından ve atölyelerin hesaplarından derlenmiştir. Aynı zamanda hepsiburada, n11 ve gittigidiyor gibi Türk e-ticaret web sitelerinde sunulan atölye tarzı seramik lavabo ve diğer seramik sağlık gereçlerinin araştırmaları da yapılmıştır. Üstelik Türk seramik atölyelerinde üretilmiş seramik lavabo araştırırken Amazon, Ali Express, ebay ve Etsy gibi büyük e-ticaret web sitelerinde bazı dekorlu lavabolar ve özellikle İznik veya Kütahya’nın geleneksel desenleri rastlanmıştır.

Teknik açısından klozet ve pisuvar üretiminin zorluğu ve standart ölçülerinden dolayı, atölyelerde sadece lavabo üretimi yapılır. Aynı zamanda genel seramik atölyelerinde yemek tabakları, kupalar, panolar ve ev dekorasyon ürünleri gibi birçok çeşitli ürün türü ve tarzı birlikte sunulur. Seramik lavabo yapan atölyeler araştırıldığında, atölyenin çalışmalarının arasında tek bir lavabo çalışması bulunması çok tekrar edilen bir örnek olmuştur. Böylelikle, Türkiye’de sadece lavabo ya da lavabo serisi üreten atölye sayısı çok azdır. Fakat çoğu atölye hesabında isteğe bağlı ve kişiye özel tasarımlar yapma imkanının bulunduğu yazılmaktadır. Böylelikle atölyelerde üretilen vitrifiye ürünlerinin en önemli özelliği, tasarımıdır ve tasarımın estetik, sanatsal ve kişiselleşme özellikleridir.

Araştırılan atölyelerin seramik lavabolarında genellikle; İznik ve Kütahya desenleri gibi geleneksel motifler, daha genel bitkisel veya hayvansal desenler ya da doğal (artistik) efektli

sırlar kullanılmaktadır. Bu akımların en bariz örnekleri gösterilmektedir. İzmir’de bulunan ve sadece el yapımı lavabo ve duvar karolarını üreten ‘KUHN’ seramik atölyesinin ürettiği lavabolar, hem bitkisel desenler ile hem de artistik sırlar ile sunulmaktadır (Kuhn Seramik, 2020).

Görsel 88. Kuhn Seramik'a ait el yapımı seramik lavabo örnekleri (Kuhn Seramik, 2020)

Kuhn seramik atölyesine benzer konsept ile Ankara’da bulunan “Art Vit”, aynı şekilde seramik lavabo, duvar karoları ve dekorasyon objeleri üreten bir seramik atölyesidir. Çok muntazam olamayan form, keza sır kullanımı ve el yapımı olmasını gösteren dokuları Art Vit’in lavabolarının en öne çıkan özelliğidir.

Görsel 89. Art Vit'in ürettiği el yapımı seramik lavabo örnekleri (ArtVit, 2020)

Tenmoku sırları gibi akışkan sırlar ve kristal sırlarını çok sık kullanan “Cella Ceramics” seramik atölyesi ürünleri de genellikle, tabak, kupa ve ev aksesuarları yanı sıra kristal sır ile seramik lavabo da yapılmıştır.

Görsel 90. Cella Ceramics atölyesinde yapılan kristal sırlı seramik lavabo (Cella Ceramics, 2020)

Amazon ve Ali Express gibi Avrupa’da ve uluslararası ünlü alışveriş web sitesi olan ‘Etsy’de satışa sunulan 45 cm çapında tek kâse formu ile onlarca çeşitli çini geleneksel motifleri ile elle dekorlanmış çini lavabolar, uluslararası piyasalarda sunulmaktadır. Bu tarz lavabolardan birçok çini atölyesinde üretilmektedir.

Görsel 91. Elle dekorlanmış çini motifleri ile lavabo örnekleri (khalkedonkilims, 2020)

3.3 Uluslararası Dekorlu Vitrikiye Ürünleri

Bu başlıkta, Türkiye dışında bulunan dekorlu vitrikiye ürünleri araştırılmıştır. Bulunan örneklerde kullanılan dekor motiflerine ve türüne göre sınıflandırılmıştır. Araştırılan e-ticaret web sitelerinde, ağırlıklı Çin üretiminin bütün dünyadan, binlerce dekorlu lavabo sunulduğu görülmüştür. Bu başlık altında, lavaboların dekor türlerine göre bazı örnekler sunulmuştur.

Geleneksel Motifli

Seramik lavabolarda özellikle en yaygın olarak kullanılan dekor motifi geleneksel motiflerdir. Seramik ve porselen tabaklara benzer biçimde yuvarlak formlarda, özellikle 40-45 cm civarlarında çapıyla bir kâse biçimi üzerinde geleneksel motifler kullanılmaktadır. Farklı

kültürlerden esinlenerek çeşitli geleneksel motifli dekorları kullanarak birçok lavabo sunulmaktadır. Araştırılan alışveriş kanallarında, Çinli, Faslı, Meksikalı, Osmanlı, Gotik motiflerin en yaygın motifler olarak yer aldığı görülmektedir.

Görsel 94. Fas tarzlı elle dekorlanmış seramik lavabo (EssenceOfMorocco, 2020)

Görsel 93. Azura - Talavera Meksikalı elle dekorlanmış seramik lavabo (CeramesEU, 2020)

Görsel 92. Çin tarzlı geleneksel dekorlu seramik lavabo (Jingdezhen Youngsceramic Store, 2020)

Bazı lavabolarda yapılan dekorlar, geleneksel motifler kullanılsa da farklı özgün yorumlar ile tasarlanmıştır. Görsel 95’de Çin kaligrafileri el yazısı ile stilize edilmiş ve aynı zamanda Çin kökenli ‘Tenmoku’ sır tekniği aynı tasarıma dahil edilmiştir. Görsel 97’de Meksikalı geleneksel motifleri ile seramik sifonlu klozet yer almaktadır. Bu klozet araştırılan bütün kaynaklardan lavabo dışında dekorlu klozetlerin tek örneğidir.

Görsel 97. Çinli JINGYILE markasına ait sanatsal dekorlu seramik lavabo (China Art Bathroom Sinks, 2020)

Görsel 96. 'Heyi seramik' markasınınIN dekorlu monoblok seramik lavabo (HEYI SERAMIK, 2020)

Görsel 95. Polonyalı 'CeramesEU' atölyesinin ürettiği Meksika tarzı klozet (Mexican toilet, 2020)

Geometrik Desenli

Farklı kültürlerin soyutlanmış motifleri veya uluslararası bir dekor motifi olarak birçok geometrik desenlerle birçok lavabo dekoru yapıldığı görülmektedir. Farklı lavabo biçimlerin üzerinde çok çeşitli geometrik desenler uygulanmaktadır.

Görsel 100. JINGYILE markası ile üreten geometrik desenli seramik lavabo (JINGYILE Ceramic Sink, 2020)

Görsel 99. JINGYILE markası ile üreten geometrik desenli seramik lavabo (Çin Sanat porselen, 2020)

Görsel 98. Faslı el yapımı dekorlu seramik lavabo (Artisanatstore, 2020)

Geometrik desenler gibi çizgisel desenler de birçok örnekte kullanılmaktadır.

Görsel 101. Jingdezhen şehrinde üretilen dekorlu seramik lavabo (Siyah Dekorlu Tezgah Üstü lavabo, 2020)

Görsel 103. JINGYILE markası ile üretilen siyah Avrupa Vintage stil sanat lavabo (Siyah Avrupa Vintage Stil , 2020)

Görsel 102. CeramiQueen markası ile Faslı el yapımı seramik lavabo (CeramiQueen, 2020)

Bitkisel ve Hayvansal Dekorlar

Bütün medeniyetlerin ve kültürlerin yarattığı desenlerde her medeniyetin bulunduğu coğrafyadaki bulunan bitkiler ve hayvanların biçimleri farklı yorumlar ile çizilmiştir. Eski medeniyetlerden esinlenmenin yanı sıra modern yorumlarla bitkisel ve hayvansal çizimler ve

boyamalar çok büyük potansiyele sahiptir. Resim 99’da farklı tarzlar ile bitkisel ve hayvansal dekorlu lavabolardan birkaç örnek yer almaktadır.

Görsel 106. OEM/PENGHAN markasına ait Çinli elle boyanmış seramik lavabo (Çin el yapımı seramik lavabo, 2020)

Görsel 105. Çinli 'Kova' markasına ait el yapımı seramik lavabo (El boyalı seramik lavabo, 2020)

Görsel 104. Çinli 'youngsjdz' markasının desenli seramik lavabo (Jingdezhen Youngceramic Store, 2020)

Görsel 107. JINGYILE'in ürettiği kâse biçiminde dekorlu seramik lavabo (China art ceramic sinks Store, 2020)

Görsel 108. JINGYILE'in oval Avrupa vintage stil sanatsal seramik lavabo (AliExpress, 2020)

Görsel 109. Çinli 'youngsjdz' markasına ait el yapımı seramik lavabo (Jingdezhen Youngceramic Store, 2020)

Doğal Efektleri

Mermer, ahşap, taş gibi doğada bulunan nesnelere dokularını taklit eden ya da imitasyonlu farklı dekor teknikleri de uygulanmaktadır.

Görsel 110. JINGYILE markası ile el boyalı oval seramik lavabo (Modern Sanatsal Oval Seramik Lavabo, 2020)

Görsel 111. Çinli 'Meiliansi' markasına ait dekorlu seramik lavabo (Meiliansi Ceramik Lavabo, 2020)

Artistik Sır Efektleri

Ayrıca seramik efektli sırlar ya da efekt yaratan sırlama veya dekorlama teknikleri ile bazı lavabolarda gerçek doğal etkiler gerçekleştirilmektedir.

Görsel 112. Alman seramik atölyesi 'Atelier Schoening' ait el yapımı seramik lavabo (Keramik Atelier Schoening, 2020)

Görsel 113. Jingdezhen markalı monoblok el yapımı seramik lavabo (Jingdezhen, 2020)

Görsel 114. Zimbabveli 'Burnt Earth designs' markası ile el yapımı seramik lavabo (Burnt Earth Designs, 2020)

Fotoğraf ve baskılar

Baskı yöntemleri kullanarak fotoğraf baskıları yapıma imkânı kullanan tasarımlar da bulunmaktadır.

Görsel 115. Jingdezhen markalı baskı ile dekorlu tezgâh üstü seramik lavabo (Avrupa Tarzı Seramik Lavabo, 2020)

Resimsel uygulamalar

Tamamen özgün ve sanatçının kendi yorumu ile farklı bir ifade ile bazı lavabolarda yapılan dekor çalışmalarında, stilize edilmiş kurgulu resimlere sahip birkaç örnek bulunmaktadır.

Görsel 118. JingYiLe markası ile el boyamalı seramik lavabo (Çinli Sanatsal Seramik Lavabo, 2020)

Görsel 116. JINGYILE markası ile elle çizilmiş seramik lavabo (Çin Sanatsal Seramik Lavabolar, 2020)

Görsel 117. La Luna Meksikalı elle dekorlanmış seramik lavabo (CeramesEU, 2020)

Aynı şekilde farklı tarzlar ile figüratif resimler birkaç lavaboda uygulanmıştır.

Görsel 119. 'Mr. & Mrs. Swimmers' tezgah üstü el yapımı seramik lavabo (Mr. & Mrs. Swimmers, 2020)

Görsel 120. Polnya'da bulunan 'TATO ceramika' atölyesinde üretilen el yapımı seramik lavabo (TATO ceramika, 2020)

Sanatçının özgür soyut ifadeleri Şekil 116 ve 117'de yer almaktadır.

Görsel 122. Çinli 'Kova' markasına ait el yapımı seramik lavabo (Avustralya sıcak seramik lavabo , 2020)

Görsel 121. Çinli 'EHMAC' markasına ait elle boyanmış seramik lavabo (Yaratıcı Çiçek Şekli Yağmur Ormanları Tarzı El Yapımı Seramik lavabo, 2020)

3.4 El Yapımı Seramik Lavabolar

Araştırılan dekorlu seramik lavaboların dışında atölyede üretilen bazı el yapımı lavaboların daha sanatsal bir biçime sahip olduğu görülmektedir. Aşağıdaki görsellerde lavaboların biçimi doğaya yaklaşımlar ve doğal bir görünüm sağlamak için yapılan tasarımlar görünmektedir. Doğadan bir nesneden yola çıkarak veya doğaya özgü görsel öğeleri kullanarak tasarlanmıştır.

Görsel 125. Polonyalı ‘Dekorina’ seramik atölyesi “Bahar Yaprak Lavabo” isimli seramik lavabo. (Autumn Leaf Sink, 2019)

Görsel 124. Polonyalı ‘Dekorina’ seramik atölyesi “Kabuk Şekilli Lavabo” isimli seramik lavabo. (Shell Sink, 2019)

Görsel 123. Polonyalı ‘CeramesEU’ seramik atölyesi “Szarlin” isimli seramik lavabo. (Szarlin Sink , 2019)

Görsel 126’da farklı bir örnek olarak Çinli bir atölyede gerçekleştirilen seramik lavabolarda, tek bir kalıptan çıkan aynı biçimin dış yüzeyinde farklı dekor teknikleri ile doku, kabartma, rölyef, desen, renklendirme, resim ve Çin kaligrafisini kullanıldığı görülmektedir.

Görsel 126. Jingdezhen’in tarafından üretilen seramik el yapımı tek parça ayaklı lavabo modelleri. (jdzhtx, 2019)

Yalnız seramik atölyelerinde tasarlanan bazı lavabolarda estetik ve sanatsal değeri artırılırken işlevsel, hijyenik olma ve dayanıklılık koşulları düşündürmektedir. Görsel 127, 128 ve 129’te bu duruma düşen bazı örnekler gösterilmektedir. İlk örnekteki lavaboda kullanılan doku hem lavabonun temizliğe engel olabilir hem de üstüne dökülen suların sıçramasına sebep olabilir. İkinci örnekte, aynı seramik atölyenin tasarladığı farklı bir lavabonun kenarında bir figür bulunmakta fakat lavabonun kenarında bu nesnenin kırılma tehlikesi vardır. Üçüncü örnekte deniz kabuğuna sarılan ahtapot olarak tasarlanmış bir seramik lavabo yer almaktadır.

Ancak ahtapotun bazı ayaklarının kırılğan durmasının yanı sıra ahtapot ve deniz kabuğunun arasında oluşan boşlukların zor temizlenebilir özelliğe sahip olduğu düşünülmektedir.

Görsel 129. Polonya’da bulunan “Co Ceramics Studio” tarafından üretilen el yapımı lavabo. (pescado, 2019)

Görsel 128. Polonya’da bulunan “Co Ceramics Studio” tarafından üretilen el yapımı lavabo. (Angel Swimmer , 2019)

Görsel 127. “Shayne Greco” seramik atölyesinde üretilen el yapımı “Ahtapot” lavabo. (Octopus Vessel Sink, 2019)

El yapımı seramik lavabolar incelendiğinde sadece beyaz rengin çok nadir bulunduğu fark edilmiştir. Bu durum endüstriyel uluslararası vitrifiye piyasasından uzak durmak istenmesinden dolayı veya seri üretime bir alternatif yaratmak amacıyla genellikle renkli, renk efektli ve desenli ürünler yapıldığı düşünülmektedir.

4. BÖLÜM: VİTRİFİYE ÜRÜNLERİNDE KULLANILABİLEN DEKOR TEKNİKLERİ

Vitrifiye sektöründe kullanılan dekor teknikleri diğer seramik sektörleriyle kıyaslandığında; kullanımı, gelişimi ve çeşitliği çok azdır. Seramik karo ve kaplama malzemeleri üretiminde yüzeyler neredeyse desensiz veya dokusuzken; seramik sofa ve süs eşyaları sektöründe bulunan ürünlerin büyük bir kısmı dekorlu olarak tespit edilmiştir. Ayrıca piyasaya sunulan vitrifiye ürünleri çoğunlukla beyaz renktedir.

Önceki bölümde görüldüğü gibi, vitrifiye sektörü dahil olmak üzere seramiğin farklı sektörlerinde kullanılan dekorlar geleneksel, klasik ve modern desenlerle tasarlanmaktadır. Ancak özellikle atölyelerde üretilen el yapımı seramik ürünlerinde çok çeşitli dekor teknikleri kullanılarak tasarımlar zenginleştirilmiştir. Son dönemde az olsa da bazı markalar, dekorlu seri üretimli ürünlerin yanı sıra, özgün tasarımlar ve sanatsal dekorlar ile yeni seri veya koleksiyonlarını üretmeye başlamıştır.

Fabrikalarda üretilen vitrifiye ürünlerinde uygulanan dekorlarda genellikle çıkartma denilen transfer baskı yöntemi uygulanmaktadır. Bunun gibi baskı yöntemleri, seri üretim mantığına ve kalite standartlarına uyum sağlayan dekor teknikleridir. Fakat bu tezin amacı, vitrifiye ürün tasarımlarının işlevine engel olmadan daha geniş ve çeşitli yüzeylerin kazandırılmasıdır. Bakteri veya mikrop barındırmayacak, temizlenebilecek pürüzsüz sırlı yüzeyler, aynı zamanda üzerine düşen suyun sıçramasına sebep olmayan veya yüzey kavisini değiştirmedeği için su akışını engellemeyen yüzeylerin özellikleri vitrifiye bir ürün yüzeyinin en önemli işlevdir. Bu işlevi engellemeyen seramik dekor teknikleri araştırılmıştır. Ayrıca vitrifiye ürünlerinde çamaşır suyu gibi güçlü, asitli deterjanların, hatta bazen sert fırçalar ve tel gibi temizlik araçlarının sık kullanımından dolayı dekorlarda kullanılan boyaları etkilenmemek için dekor tekniklerinde dikkat edilmesi gerekenleri incelenmektedir.

Bu bölümde bütün seramik dekor teknikleri değil sadece vitrifiye fabrikalarında uygulanabilecek dekor çeşitleri, teknikleri ve araçları araştırılmış ve özellikle bu tezin uygulamalarında kullanılan tekniklerin uygulaması yapılmıştır.

4.1 Seramik Dekor Çeşitleri

Seramik nesne tasarlamada sadece dış yüzey niteliği için binlerce çeşit seçenek vardır. Bu zenginlik farklı renkler ve dokularla oluşturulur. Ayrıca her seramik sanatçısı birçok dekor, sırlama ve pişirim teknikleriyle sayısız sonuçlar elde edilebilir. Seramik üretimin her aşamasında çeşitli dekor teknikleri bulunmaktadır. Bundan dolayı bu seramik dekor çeşitleri çalışma aşamasına göre sınıflandırılmıştır. Çamuru şekillendirirken, biçimlendirme aşaması bittikten sonra yaş veya deri sertliği durumunda iken ya da tamamen kurduktan sonra, ayrıca ilk pişirimden sonra sır altı, sır içi veya sır üstü, bütün aşamalarda istenilen sonuca göre farklı dekor teknikleri uygulanmaktadır. Tez kapsamında, vitrifiye fabrikasında üretilen ürünler söz konusu olduğundan ve aynı zamanda tasarımın biçimi ve işlevini etkilememek için çamur üzerinde herhangi bir dekor tekniği kullanılmamıştır. Ayrıca Vitrifiye üretiminde ilk (bisküvi) pişirimi olmadan tek pişirim yöntemi kullanıldığı ve şeffaf sır kullanılmadan sadece örtücü (opak) sırlar uygulandığından dolayı sıraltı dekor teknikleri uygun değildir. Bu sebeple bu tür çalışmalarda ancak sıriçi ve sırüstü teknikleri kullanılmaktadır.

4.1.1 Sıriçi Dekorları

Genellikle sıriçi dekorları, bisküvi pişirimi bittikten sonra sırlanmış ve sır pişirimi gerçekleştirilmeden önce pişirilmemiş sır üzerinde yapılan dekor çalışmalarıdır. Vitrifiye fabrikalarında çalışanların arasında kullanılan “Yarım Mamul” tabiri ile anılan, kalıptan çıkmış, rötuşu bitmiş ve sırlanmış ama pişirilmemiş olan ürün üzerinde yapılan dekor çalışmalarıdır. Seri üretimde genellikle bu aşamada daha önce çıkartma yöntemi ile hazırlanmış olan markanın logosu çığ sır üzerine yapıştırılarak tek pişirimde fırınlanmaktadır.

Sıriçi dekorlarında kullanılan boyaların sıraltı boyalarından bir farkı yoktur. Farklı isimlerle satılsa da ikisi de sırn oluşma sıcaklığına kadar dayanmalıdır. Yüksek ve düşük sıcaklıkta olgunlaşan sırlar olduğu gibi sıriçi/sıraltı boyları için de yüksek ve düşük dereceli olanlar bulunmaktadır.

Bu tür çalışmalar tek pişirim olmasından dolayı işin maliyeti ve süreci azaltılmış olmaktadır. Üstelik bu aşamada yapılan dekor çalışmaları, sırn erime noktasıyla aynı sıcaklıkta piştiğinden sırn içine yerleşir ve sırüstü çalışmalarından daha kalıcı ve sağlam bir sonuç elde edilmesine

neden olur. Aynı zamanda fabrikada kullanılan sırlarda bağlayıcı malzemelerin eklenmesi nedeniyle üzerinde çalışırken sır tozlarının ürün üzerinden kolayca kalkmaması veya tamamen silinmemesi ekstra bir avantajdır.

Ancak, dekor çalışmalarında yapılan bir hata ya da istenmeyen bir işlemin silinmesi ve sonrasında sırn sorunsuz uygulanması çok zor ve bazı durumlarda imkansızdır. Ayrıca bazı dekor teknikleri ve kullanılan araçların pişmemiş zeminle temas etmesi, yapışması veya sürtülmesi sebebiyle sıra zarar verilebileceğinden sıriçi aşamasında kullanımları uygun bulunmamaktadır. Aynı zamanda dekorun kalitesi, sıriçi dekorlarının üretimde kullanılan sırn akışkanlık özelliklerine bağlıdır. Fazla akışkan sırların kullanılması durumunda yatay olmayan eğimli, kavisli veya dikey yüzeylerin üzerine çizilen çalışmaların netliği kaybolur, yamulur veya akışkan sırla tamamen erimesine yol açabilir.

4.1.2 Sırüstü Dekorları

Sır üstü dekorları, pişmiş sır yüzeyinin üzerine uygulanan ve ekstra bir pişirim gerektiren, üçüncü pişirim dekoru adıyla da anılan seramik dekorlarıdır. Sırüstü dekorları genellikle üçüncü pişirimde gerçekleştirilmekte fakat vitrifiye ve seramik karo gibi bazı endüstriyel seramik üretimlerinde sırlı ürün tek pişirim olduğundan dolayı sırüstü pişirimi ikici pişirim olarak sayılmaktadır. Bu nedenle birçok kaynakçada bulunmasının aksine bu tezde üçüncü pişirim yerine sırüstü pişirimi tabirinin kullanımı daha uygun görülmektedir.

Sırüstü dekorlarında kullanılan boyalar sırn üst yüzeyine kaynaşması amacıyla sırn orijinal pişiriminden daha düşük bir sıcaklıkta pişirilmektedir. Bu şekilde, o sıcaklıkta sır tamamen sıvılaşmadan sadece sırüstü boyası sırn içine kaynaşabilecek kadar yumuşaması gerekmektedir. Dolayısıyla sırüstü pişiriminin sıcaklığı, kullanılan orijinal sırn oluşma sıcaklığına bağlı ve o sıcaklıktan yaklaşık 200-300 derece civarlarında daha düşüktür (Hamer, 2004, s. 241). Böylece eğer bir sırn olgunlaşma sıcaklığı 1000 derece ise sırüstü dekorları 700-800 dereceler civarlarında pişirilmelidir. Daha yüksek sıcaklıklarda pişirildiğinde ise sırüstü boyası sırn daha derinine girebilmekte ancak daha önce anlatıldığı gibi boyayla çizilen alanların kenarları yumuşayabilmekte ve özellikle akışkan sırlar üzerinde kullanıldığında yayılabilmektedir.

Kişisel deneyimlerle piyasada bulunan bazı sırüstü boyalarının veya sırüstünün belirli renklerinin düşük dereceli olduğu ve yaklaşık 860 dereceden daha fazla pişirildiğinde iz bırakmadan tamamen yok olduğu gözlemlenmiştir. Sırüstü boyası olarak satılan bazı boyaların sıraltı boyası gibi 1200 dereceden daha fazla dayandığı tespit edilmiştir. Ne yazık ki, bu boyalar satılırken düşük veya yüksek dereceli sırüstü boyası olarak satılmadığı için alınan her sırüstü boya sıcaklığının test edilmesi gerekmektedir.

Sıraltı veya sıriçi dekorlarında kullanılan boyalar genellikle toz halinde satılır ve çalışabilmeye uygun hale getirmek için suyla karıştırılıp uygulanır. Fakat sırüstü boyaları porselen fabrikalarında çok yaygın bir şekilde terebentin, gliserin gibi organik yağlarla karıştırılmaktadır. Damıtılan lavanta, karanfil ve anason yağları sırüstü boyalarına ekleyerek boyanın yüzeye sürüldüğünde kurumadan uzun süre kalmasını sağlar. Terebentin hem boya bağlayıcı olarak hem de yağ bazlı boyaları inceltmek için kullanılmaktadır (Görgünay, 2014, s. 14). Fakat son dönemlerde bu organik yağların yerine yeni geliştirilmiş su bazlı ve tiner bazlı medyumlar kullanılmaktadır (Tekiyeh, 2015, s. 27).

4.2 Seramik Dekorlama Yöntemleri

Bu başlık altındaki konular seramik dekorunun çeşitliliğini sağlayan teknikler için bir giriştir. Dekor yöntemlerinde kullanılan değişik araçlar ile farklı etkiler yaratılmaktadır. Bu etkiler tasarımın tarzı ve sonucunu değiştiren yöntemlerdir. Dekorlarda kullanılan her araç yapılan çalışmanın tarzını belirler ve araç sayısı artıkça sanatçıya elde edebileceği çeşitlik açısından zenginlik kazandırır. Aşağıdaki dekorlama araçları ve yöntemleriyle bütün seramik alanlarında kullanılan yöntemler değil sadece bu tezin uygulamalarında kullanılan yöntemler sunulmaktadır.

4.2.1 Fırça Dekorları

Resim fırçalarının temel biçimi bir sapa bağlanan bir miktar kıldan oluşmaktadır. Kullanılan kılın türü, miktarı, uzunluğu ve bağlama şekline göre değişik fırçalar üretilmektedir. Fırça kılları genellikle at, domuz gibi farklı hayvan ve hayvanların vücudunun belirli bölgelerinden alınmaktadır. Hatta bazı fırçalarda iç kısmın daha dayanıklı ve uzun ve dış kılların daha hassas

ve yumuşak olması için iç ve dış kıllar iki ayrı hayvandan veya aynı hayvanın iki farklı bölgesinden alınarak kullanılmaktadır. Ayrıca sentetik maddelerden yapay kıllar elde edilerek kullanışlı ve hatta kaliteli fırçalar yapılmaktadır (Tekiyeh, 2015, s. 34). Resim fırçaları yanı sıra kullanılacak boyaya ve boyanın bazında kullanılan çözen malzemelere göre kıl türü seçilmektedir. Örnek olarak sırüstü dekor ve özellikle porselen uygulamalarında saf samur veya sincap kılından üretilen fırçaların kullanımı tercih edilmektedir (Görgünay, 2014, s. 13).

Diğer taraftan fırçalarda kullanılan kılların sayısı farklı bir kalınlık yaratır ve piyasaya sunulan fırçalar her zamanda farklı numaralandırılmış kalınlıklarla satılmaktadır. Fırçanın kalınlığı iki faktörü etkiler. İlk olarak çizilen çizginin kalınlığı fırçanın kalınlığına bağlıdır. Fırçanın kılları arasında bulunan boşluklarda boya taşıma potansiyeli olması nedeniyle fırça kalınlığı büyünce tek seferde taşıyabileceği boya miktarı artar ve böylece tek seferde daha büyük bir alan ya da kesintisiz daha uzun bir çizgi çizilebilmesi fırçanın hacmini etkileyen ikinci faktördür. Bundan dolayı hem ince ve kalın çizgi çizebilme kabiliyeti hem de daha fazla boya taşıma imkânı için içi uzun, sivri uçlu ve kalın fırçalar yapılmaktadır. Aşağıdaki görselde olduğu gibi farklı kılların sayısı, uzunluğu ve bağlama biçimi değiştiğinde farklı fırça şekli elde edilir ve bu şekilde çizilen çizgilerin biçimi tamamen değişmektedir.

Görsel 130. 5 farklı fırça tipi ve fırça izleri (Hopper, 8 Ways to Apply Glaze, 2018)

Fırça dekoru ile çalışan sanatçılar genellikle farklı tip fırçalar ile çalışırlar. Dış kontur gibi çizgileri çizmek için ince fırçalar, geniş bir alan dolgu renklendirme yapabilmek için uzun, yumuşak ve kalın fırçalar, gölgelendirme ve nüans için sivri uçlu fırçalar, kalın çizgiler ya da şeritler çekmek için uzun ve eğik kıllı olan kesik geniş fırçaları kullanımı tercih edilmektedir (Görgünay, 2014, s. 13).

Fırça, seramik alanında sır veya boya uygulamalarında en çok kullanılan boyama aracıdır. Seramik üretimin aşamalarına göre sınıflandırılan bütün seramik dekor çeşitlerinde fırça kullanılmaktadır. Fırça kullanımı, en az boya miktarı ile geniş bir alanın boyanabilmesi, aynı zamanda kırılğan nesnelere ve dekoratif ince detaylar için uygun bir teknik olması açısından büyük bir avantajdır. Ancak bisküvili ve sırsız kuru ve gözenekli yüzeylerde fırçanın taşıdığı boyaların hızlıca emilmesi ve çizgi akışını engellemesi fırça izi görünümünü yaratır. Ayrıca yavaş boyama tekniği gibi özelliklerden dolayı bazı olumsuz yanları da vardır.

4.2.2 Divit Dekorları

“Divit, hokkadaki mürekkebe batırarak yazı yazmakta kullanılan bir tür kalem” (TDK Sözlükleri, 2020). Bir daldırma kalem olarak genellikle ahşaptan yapılmış bir sapa veya tutucuya monte edilebilecek kılcal kanallara sahip bir metal uçtan oluşur. Ahşap sapların dışında bazen kemik, metal, plastikten veya camdan yapılmaktadır (Dip pen, 2020). Aslında tüy kalemi ve kamış kalemi gibi ilkel kalemlerden geliştirilmiş olan divit mürekkebe batırmak açısından aynı çalışma prensibine sahiptir. Metal uçların kullanılması ve uçların değişebilmesi en önemli farktır. Sivri, kesik ve düz gibi çok çeşitli uçlar sayesinde değişik çizgi çeşitleri elde edilmektedir.

Görsel 131. Divit uçların çeşitler ve yarattığı farklı çizgiler (Pelikan Nib Developments, 2015)

Divit uçları genellikle farklı metallere üretilerek ucun açılması esnekliğini sağlar. Basınçla açılarak daha geniş bir çizgi yaratmaktadır. (Görsel 132) Bazı cins uçlarda birden fazla yarık yardımı ile hem daha geniş bir çizgi hem de mürekkep geçişi ile birkaç yoldan dağılması sağlanmaktadır. Resim fırçalarından farklı sonuç verir. Daha kontrol edilebilecek çizgiler elde

oluşturmaya olanak sağladığı için kaligrafi işlerinde ve grafik çizimlerinde büyük bir önem kazanmıştır. Dolayısıyla fırça kullanılabilecek durumlar divitin yaratabileceği çizgilerden farklıdır. Fakat divit fırça ile kıyaslandığında fırçadan daha az boya taşıması ve böylece daha kısa çizgi çizmesi bir olumsuz özellik olarak görülmektedir.

Görsel 132. Divit ucunun açılması ile yaratılan farklı çizgi kalınlıkları (Guide to Fountain Pen Nibs, 2015)

Şekildeki gibi divit kalemlerinin mürekkep deposu olmadığından kullanıcının çizmeye veya yazmaya devam etmek için divit ucunu belirli bir sıklıkla mürekkep hokkasına daldırması gerekmektedir. Bu nedenle 19. Yüzyılın sonunda divit kalemleri geliştirilerek bir mürekkep deposuna sahip olan dolma kalem icat edilmiştir. Dolma kalemler divitten daha pratik olduğundan 20. Yüzyılda kullanımı çok yaygınlaşmıştır. Divit kullanımı 20. Yüzyılın ortasına kadar çok yaygınca kullanılmıştır. Fakat dolma kalem ve tükenmez kalem kullanımının yaygınlaşmasından dolayı diviti üreten en büyük ve önder imalatçılar 1970’li yıllarda üretimi durdurmaya başlamıştır. Ancak bugün divit kalemleri, kalın ve ince çizgiler arasında değişiklikler yaratabildiği ve genellikle diğer kalem türlerinden daha düzgün yazabildikleri için resim, grafik ve kaligrafi sanatçıları tarafından hala beğenilerek kullanılmaktadır.

Ayrıca dolma kalem sabit bir uca sahipken divitlerin değişebilen uçlarının olması başka bir üstünlüktür. Üstelik Hindistan mürekkebi, çizim mürekkebi ve akrilik mürekkepler gibi su geçirmez, pigmentli, partikül ve bağlayıcı bazlı mürekkepler dolma kalemin tıkanması ve tamamen bozulmasına yol açan mürekkep ve boyalar divit ile kullanılabilir (Dip pen, 2020). Bu açıdan mürekkep yerine seramik sırüstü ve sıraltı boyaları farklı tane boyutları ile denenmiş ve kişisel uygulamalarda kullanılmıştır. Divit ucu işlenecek yüzeyle temas ederek bu ucun

açılmasına sebep olur ve bu şekilde içindeki boyayı bırakır. Bu nedenle sıriçi dekorlarında kullanıldığında pişmemiş sırn kazınmasına sebep olmasından dolayı sadece sırüstü dekorlarında kullanılmaktadır.

4.2.3 Sünger Dekorları

Bu dekor tekniğinde doğal veya sentetik süngerler kullanılır. Doğal süngerlerin kendi doğal dokusu vardır. Fakat sentetik süngerler kesilerek veya yakılarak belirgin bir doku elde edilir. Sünger yeterince ince taneli ise, bu şekilde oldukça hassas desenler yapılabilir. Sünger izlerini veya pulları üst üste bindirerek dekorasyonda büyük derinlik geliştirmek mümkündür (Hopper, 8 Ways to Apply Glaze, 2018). Sünger ile çalışırken süngerin farklı yerlerinden farklı yönlerde bası uygulanarak doğal bir efekt yaratılabilir.

Sünger ile doğal etkiler yaratmak için yapılan uygulamalarda sıvı sır veya boya süngere eklenir ve hemen ardından dekoralanacak yüzeye basılarak süngerin dokusu aktarılır. Ayrıca özellikle sırüstü dekorlarında farklı bir yöntem olarak, istenilen boyalar yüzeye sürüldükten hemen sonra kuru ya da çok az nemli sünger ile sürülen boya çekilerek veya silinerek farklı bir doku elde edilebilir.

Görsel 133. Sünger ile yaratılabilecek doğal doku (How to Texture Walls, 2020)

Ayrıca sünger yüzeyi kazılarak veya yakılarak belirli tasarımlar aktarılabilir. Böylece sünger malzemesi ile yumuşak bir mühür gerçekleştirilmektedir. Buna ilaveten, sünger düz yüzeylerde kullanıldığı gibi üç boyutlu formlar üzerinde ve hatta dar alanlarda kullanışlı bir tampon baskı yöntemi olarak da uygulanabilir (Sevim, Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, 2007, s. 110).

Görsel 134. Sünger üzerinde yapılan mühür ve yaratabildiği tekrarlanabilecek desenler (Sevim, Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, 2007, s. 110)

4.2.4 Airbrush ve Diğer Püskürtme Dekorları

Sır, astar veya seramik boya için çeşitli araçlar kullanılmaktadır. Tırnak fırçası veya diş fırçaları boyayı püskürtmek için kullanılan en basit araçtır. Bu araç kullanılarak düzensiz bir spreyci modeli oluşturulabilir ve belirgin, eşit olmayan, pürüzlü boya damlacıkları bırakan bir sonuç elde edilebilir (Hopper, *Sprayers De"mist"ified*, Sept/Oct 2010). Bu tür araçlar yapılan tasarımlara ve istenilen tarzlara göre hala kullanılmaktadır. Bu pürüzlü damlacıklar tamamen doğal bir efekt yaratmaz ancak kullanım biçimine, sanatçının maharetine ve kullanılan malzemeye bağlıdır.

Ayrıca parfüm püskürten eski tip pompalı şişeler ve onların bu şişelerle aynı çalışma prensibine sahip ‘ağız pistolesi’ (mouth atomizer) olan kompresör veya karmaşık bir teçhizata ihtiyacı olmayan püskürtme yönteminin eski ve basit bir cinsidir. Aşağıda görseldeki gibi bu araç iki dikgen ince metal borudan oluşur. Bir boru boyaya temas ederken, diğer boru ağızla üflenerek kullanılmaktadır. Ağız pistolesi diş fırçası ile kıyaslandığında daha ince ve düzenli damlacıklar yaratan fakat sofistike bir yüzey üretmeyen bir püskürtme aracıdır (Hopper, *Sprayers De"mist"ified*, Sept/Oct 2010). Ağız pistoleleri seramik malzemeleri ile uyum göstererek kullanılmakta ve boyanın borusu yaklaşık 2 mm iç çapında olduğundan herhangi bir tıkanıklık söz konusu olmamaktadır.

Görsel 135. Püskürtmede kullanılan ağız Pistolesi (Artist Mouth Atomizer Spray Diffuser Spray Diffusers, 2020)

Aslında ağız pistoleleri Çinliler tarafından binlerce yıl önce kullanılan bir araçtır (Kenney, 2000, s. 10). Halk ağızıyla ‘fısfıs’ denilen plastik malzemeli tetikli veya basınçlı püskürtücü araçlar boya püskürtmek için kullanılsa da seramik sır ve boya malzemeleri nispeten iri taneli olduğundan çok ince püskürtme ağızı olan ‘meme’ (nozzle) deliğinde tıkanma olasılığı çok büyüktür. Böylelikle seramik alanında sadece suda çözünen renklendiriciler kullanılmaktadır (Hopper, Sprayers De"mist"ified, Sept/Oct 2010).

Hava kompresörünün icadı ile, püskürtme sırları daha yaygın hale gelmiştir. Artık seramik imalatçıları ve atölye seramikçileri tarafından verimli sır uygulaması için yaygın olarak kullanılmaktadır. Hava kompresörleri kullanımıyla boya püskürten çeşitli püskürtme tabancaları geliştirilerek çok temiz, tamamen pürüzsüz ve yanıtıcı yüzeyler elde edilme imkânı olmuştur. Aslında püskürtme pistole tabancalarının çalışma prensibi ağız pistolesi ile aynıdır. Fakat hem kullanılan havanın basıncı daha güçlü ve kontrol edilebilir olmaktadır, hem de meme veya nozzle denilen tabancanın ucu çok ince ve değiştirilebilecek uçlardır. Piyasada bulunan sprej pistole tabancalarının meme/nozzle boyutları genellikle 2.5 ve 0.8 mm arasındadır. Bu meme boyutuna göre pistoleden çıkan damlacıkların boyutu, püskürtülen boya yayılma alanı ve seramik boyalarındaki gibi su içinde bulunan boyanın ya da sıranın memeden geçecek tanecik boyutları ayarlanır. Tabancanın meme ölçüsü azaltıldığında daha küçük damlacıklar püskürterek daha dar bir alanı örter. Aynı zamanda daha ince ve yumuşak bir yüzey elde etmeyi sağlar.

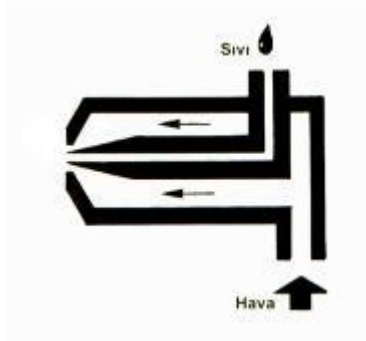
Kompresörlü püskürtme tabancalarının memeleri farklı boyutlarda üretilir ve aynı tabancaya farklı memelerin takılma imkânı olduğu için sır, astar, pigment gibi birçok seramik malzemesine uygun ve çok yaygındır.

Görsel 136. Farklı ölçülerle püskürtme tabancalarının meme tutacı (Fuji Spray, 2020)

Airbrush

Püskürtme yöntemiyle çalışan bir araç olan püskürtme tabancasıyla aynı çalışma prensibine ve aynı mekanizmaya fakat daha küçük memelere sahip ve genellikle kalem biçiminde olan kompresörlü püskürtme tabancalarına airbrush denir. “Teknik olarak pistoledeki boya haznesinden gelen boyanın basınçlı hava yardımıyla moleküllerine ayrılması ve daha sonra hava ile karışan boyanın küçük damla partikülleri halinde yüzey üzerine püskürtülmesi ile gerçekleşmektedir” (Gümülcine, 2013, s. 8).

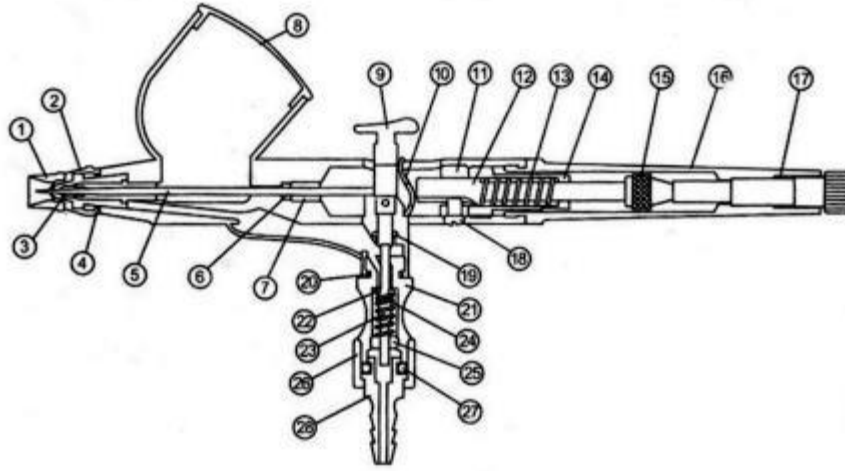

Görsel 137. Airbrush çalışma biçimi (Gümülcine, 2013, s. 10)

Fakat airbrush bu kadar basit bir mekanizma ile çalışsa da bunu sağlayabilmek için çok daha karmaşık bir sisteme sahip hassas bir alettir. Aşağıdaki görsellerde airbrushın şekli ve bütün parçaları gösterilmektedir.

Görsel 138. Paasche markalı TG model airbrush (TG Airbrush, 2020)

1. İğne kabı	15. İğne titreşim vidası
2. Meme kabı	16. Standart tutacak ayarı
3. Meme	17. Ayar vidası
4. Meme kabı için O halkası	18. Klavuz vidası
5. İğne	19. Çalışma kolu O halkası
6. İğne klavuzu için O halkası	20. Vana O halkası
7. İğne klavuzu	21. Vana gövdesi
8. Boya kabı kapağı	22. Vana Kolu O halkası
9. Çalışma kolu	23. Vana kolu
10. Çalışma kolu klavuzu	24. Vana yayı
11. Durdurucu	25. Vana vidası
12. İğne titreşim klavuzu	26. Hortum bağlantı somunu
13. Yay	27. Hortum bağlantısı için O halkası
14. Yay kabı	28. Hortum bağlantısı

Görsel 139. TG model airbrush iç biçimi ve parçaları (Gümülcine, 2013, s. 11)

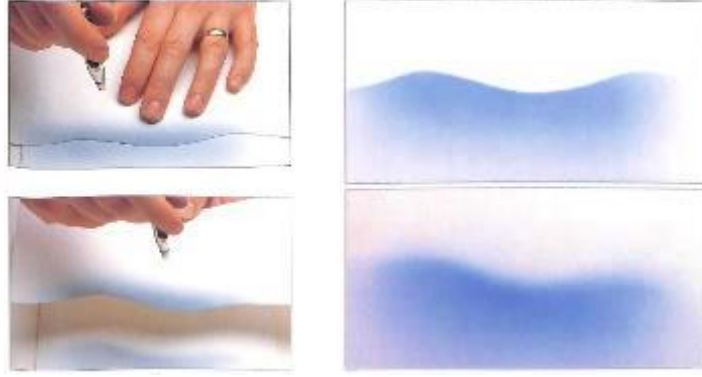
Airbrushın ilk patenti 1876'da Francis Edgar Stanley tarafından tescil edilmiştir (Gümülcine, 2013, s. 4). Ardından 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılda daha farklı versiyonları ortaya konmuştur. Airbrushın kullanımı çok yaygın olmasa da fotoğrafçılık alanında kullanılmaya başlamıştır. 20. yüzyılın ilk yarısında airbrush tekniği foto-rötuş alanında eski fotoğraflarda

renklendirme ve onarım işlemlerinde çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır (Sarıkavak, 2015, s. 10). Türkiye’de ise airbrush tekniğinin ülkeye ilk girmesi ve yaygınlaşması 1970’li yıllarda grafik ve reklamcılık alanlarında başlamıştır (Sarıkavak, 2015, s. 2). 20. yüzyılın ikinci yarısında resim sanatında ve özellikle süper realist ve hiperrealist akımların sanatçıları tarafından fotoğrafa çok aşırı benzeyen çalışmalarında airbrush aracı çok sık kullanılmıştır (Sarıkavak, 2015, s. 10). Fakat sadece grafik ve resim alanlarında değil; airbrush tekniği ve boyama özelliklerinden, heykel alanında mum heykellerin yapımında ve plastik mankenlerin boyanmasında, otomotiv sektöründe araba motorlarında, mobilya sektöründe ince detaylı dekoratif çalışmalarda ve hatta makyaj ve güzellik işlemlerinde sık sık yararlanılmaktadır.

Brendan Tang, ifadesinde belirttiği gibi airbrush resimlerde kullanımı etkileyici, çekici ve parlak sonuçlar verebilecek bir tekniktir. Birçok sanatçı airbrush yöntemiyle parlak ve yumuşak bir görünüm elde etmektedir (Studio Visit: Brendan Tang, 2011). Aslında airbrush ile düz renk alanı veya açık tondan koyu tonlara yumuşak ve eşit geçişlerle ışıktan karanlığa gölgelendirilmiş alanlar üretilebilir. Bu geçişler sayesinde birçok renk tonu sağlanabilir. Bu nedenle derinlik duygusu yaratılarak ve ışık gölge kontrol edilerek çok gerçekçi resimler elde edilebilir.

Fakat airbrush ile kalemler veya fırçaların yapabildiği gibi net çizgiler çizilememektedir. Dolayısıyla airbrush kullanarak çizgi çizilememek için bir maske gerekmektedir. Böylelikle airbrush ile bir alan boyanırken keskin bir sınır yaratmak istendiğinde farklı maskeleme araçlarının kullanılması gerekmektedir. Maskeleme türüne ve yerleşme pozisyonuna göre sert ve keskin veya yumuşak ve dağınık çizgiler ve kenarlar elde edilebilir (Hombordy, Airbrushing on Clay, 1991, s. 78).

Airbrush sanatçıları genellikle eğri plastik cetveller gibi malzemeleri serbest maskeleme aracı olarak çizgiler yaratmak için kullanırlar. Serbest maskeleme malzemeleri hazır olarak satılmakla beraber sanatçı kendi tasarımına göre plastik levha veya kalın kâğıttan da şekillendirebilir. Bu serbest araçlar daha hızlı ve pratik olduğu gibi aynı zamanda farklı yerlerde ve pozisyonlar ile de kullanılmaktadır. Ayrıca serbest maskeleme aracı aşağıdaki görselde olduğu gibi boyanması istenilen yüzeye temas edildiğinde net bir çizgi yaratır, yüzeyden biraz daha uzak tutulduğunda yaratılan çizgi daha yumuşak çıkar (Martin, 1988, s. 38).

Görsel 140. Airbrushın serbest maskeleme ile verilen çizgi seçenekleri (Martin, 1988, s. 39)

Deneyimli airbrush sanatçıları genellikle serbest maskelemeyi çok çeşitli şablonlar ile resimlerinde uygulamaktadırlar. Bu alanda aletle çalışma pratiği çok önemlidir. Airbrushın çalışma koluna basarak ve çekerek geçeceği hava ve boya miktarı kontrol edilmektedir. Aynı zamanda aracın ucunun boyanacak yüzeyden uzaklık mesafesine göre boyanın tonu ve yayılma alanı etkilenir. Başka bir deyişle; airbrush ile uygulanan boya kalınlığı airbrushın nasıl ayarlandığına, spreyin açısına, parçadan uzaklığına ve sıvıdaki su miktarına bağlıdır. Diğer taraftan serbest maskeleme diğer elle tutulur ve resme göre uzaklaştırılıp yakınlaştırılır. Tüm bunlara kontrollü bir şekilde hâkim olmak için pratik ile el işçiliği ve maharet çok önemlidir.

Airbrushtan püskürtülecek olan boya seramik malzemesi olduğunda airbrushın meme boyutlarına dikkat etmek gerekmektedir. Piyasada satılan airbrush memeleri sadece 0.5, 0.3 ve 0.2 mm boyutlarında bulunmaktadır. Dolayısıyla seramik sır veya astar gibi iri taneli olan malzemeleri airbrush ile püskürtmek neredeyse imkansızdır. Tipik seramik sırları da dahil olmak üzere kaba ve sert tanecikler içeren sıvılar, eşit şekilde akmayacakları ve daha da kötüsü, airbrushın kırılğan iğne ucuna zarar verdikleri için kullanılmamalıdır. Bu sebeple ince taneli sır altı veya sır üst boyaalarının airbrush tekniği ile kullanımı daha uygun görülmektedir. Sadece suda çözünen veya ince tanecikli sırüstü veya sıraltı boyaaları kullanılmaktadır (Hombordy, Airbrushing on Clay, 1991, s. 81). Kişisel uygulamalardan edinilen deneyimlere göre, seramik boyaalarının 0.5 mm memeden geçmesi için en az 1 saat bilyeli değirmende öğütülmesi ve 120 mesh (0.125 mm) süzgeçten geçirilmesi gerekmektedir.

Genellikle airbrush tekniğinde kullanılan boyalar süt kıvamında olmalıdır. Dengeli bir akış oluşturmak için yeterli su eklenmelidir. Fakat çok fazla su kullanımı rengi sulandırır ve gözenekli yüzeylerin gereksiz yere nemli olmasına neden olur. Ayrıca sırüstü gibi gözeneksiz sırlanmış yüzeyler için fazla su, boyanın tutmamasına ve yüzeyden akmasına sebep olur. Bundan dolayı ince katmanlar ile birkaç tabaka uygulanmalı ve renklerin piştikten sonra daha canlı ve daha koyu olmasına dikkat edilmelidir. Sırıçi dekorları için pişmemiş sır üzerinde fırça ve sünger gibi araçlarla çalışma, sırnın kalınlığını inceltme, hatta bazen tamamen silme tehlikesini önlemek için airbrush ve diğer püskürtme araçları çok daha avantajlıdır.

4.2.5 Puar ile Akıtma Dekorları

Puar ile akıtma tekniği seramik yüzey üzerinde çizgisel şekilleri gerçekleştiren bir dekor yöntemidir. Bir araç olarak puar pek çok çeşitte bulunmaktadır. Genel ortak bir biçim olarak, bir ucu ince ağızlı, sıkılabilir ve genellikle plastik ya da herhangi bir esnek malzemedan yapılmış işe veya kaptır. Bu plastik şişenin veya başka bir kabın çıkarılabilir bir kapağı veya memesi varsa hem temizlemeye hem de doldurmaya yardımcı olur (Hopper, 8 Ways to Apply Glaze, 2018). Puarların farklı boyutlarda değişebilen memeleri bulunduğu için çeşitli çizgiler ve çizgi kalınlıkları sağlanmaktadır.

Görsel 141. Farklı ölçülü memeleri ile puar (Xiem tools, 2020)

Puar dekorları çizgisel bir biçim verdiği için fırça ve divit ile çalışmakla tasarım açısından benzeyebilir. Fakat puarın üstün bir avantajı daha vardır. İlk olarak puar ile çalışıldığında “dekorun kesintisiz olarak yapılabilmesi için puarın ağzının yüzeye yakın olarak tutulması gerekmektedir” (Sevim, Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, 2007, s. 97). Puar seramik

yüzeyle temas etmediği için hassas ve narin yüzeylerde ve sıriçi dekorlarında pişmemiş sır üzerinde çalışıldığında yüzeye zarar vermez.

Diğer taraftan puarla genellikle kalın çizgiler şekillendirilmektedir. Bu sebeple kullanılan seramik malzemesi çok fark yaratır. Eğer puarla akıtılan malzeme sır ise, o kalın çizgiler büyük olasılıkla eriyip düzleşir; eğer astar kullanılırsa, astarın reçetesine bağlı kalarak iri çizgiler kalabilir. Ama sıriçi veya sırüstü boyaarı kullanıldığında, tamamen sırn akışkanlık derecesine ve pişirim sıcaklığına bağlı olarak yaratılan çizgi kalınlığı kontrol edilebilmektedir.

4.2.6 Silme - Kazıma Yöntemleri

Sıriçi dekorlama esnasında bir hata olduğunda ya da boyanmış bir alandan kazımak veya istenmeyen bir alanın temizlenmesi çok zordur. Öyle yapılırsa zeminde pişmemiş sır zarar görebilecektir. Diğer taraftan sırüstü çalışmalarında deseni taşımış bölgeleri temizlemek için kürdan, bıçak ve dişçi aletleri gibi kazıma aletleri kullanılabilir (Görgünay, 2014, s. 12). Aynı zamanda belirli bazı tasarımlar için alttaki sırn rengi ve dokusunu tasarıma dahil etmek için, sürülen sırüstü boyaarı bu temizleme veya kazıma aletleriyle silinerek yeni bir tasarım uygulanmaktadır.

4.2.7 Baskı Teknikleri

Baskının genel amacı bir yazı veya çizimi aynı biçimiyle çoğaltmak olsa da üç boyutlu bir formun dış yüzeyine belirli bir tasarım aktarmak için de bazı baskı yöntemleri kullanılmaktadır. Bu durum için özellikle tampon baskı yöntemi çok daha uygun görünür. Fakat tek özgün bir tasarım ile çoğaltılmış endüstriyel bir ürünü sanatsal bir hale getirmek bu tezin amaçlarından biridir. Bu nedenle, bazı baskı teknikleri çoğaltmak amaçlı değil tek bir tasarımın vitrifiye ürünün yüzeyine uygulanmasında daha uygun ve titiz bir yol bulmak için kullanılmaktadır.

Çıkartma Kâğıdı Tekniği

Bu tür kağıtlar transfer, çıkartma, sulu çıkartma veya dekal kâğıdı olarak bilinir. Bazı tasarımlarda üç boyutlu bir yüzeyde çalışmanın zorluklarından dolayı düz bir yüzeyde çalıştıktan sonra çizilen resmin veya desenin forma transfer edilebilmesi için kullanılabilir bir yöntemdir. Bu yöntem sadece sırüstü dekorlarında kullanılmaktadır. Çıkartma kağıtları daha

önce hazırlanmış olan özel kağıtlardır. Duplex kâğıt, simplex-meta kâğıt, ince ipek kâğıt gibi hazır satılan kağıtlar bulunmaktadır (Sevim, Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, 2007, s. 139). İstenilen tasarım bu tür kağıtlar üzerine fırçalarla çizilir veya herhangi bir yöntemle uygulanabilir.

Çizimler bittikten sonra kâğıdın üzerine bir lak tabakası sürülür. Lak, desenin “çıkartma kağıtlarından uygulama yapılacak yüzeye transferini sağlayan taşıyıcı film tabakasıdır” (Sevim, Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, 2007, s. 155). Lak bir ya da iki tabaka sürülmelidir. Dayanıklı olması için gerektiği kadar kalın ve esnek olması için gerektiği kadar ince olmalıdır. Lak tabakası tamamen kuruyana kadar bırakılmalıdır. Seramik yüzeyine uygulanmak istendiğinde bir kap su içinde 1-2 dakika bekletilerek çizilen desen lak tabakası ile birlikte çıkartma kağıdından ayrılır ve seramik yüzeye yapıştırılmaya hemen hazır olur (Kahraman, 2012, s. 67). Bu şekilde pişirildiğinde lak tabakası ortadan fırında yanarak yok olmakta ve sadece yapılan sırüstü dekor çalışmaları yüzeyde kalmaktadır. Bu yöntemde kullanılan sırüstü boya larını karıştırmada mutlaka tiner bazlı medyumların kullanılması gerekmektedir. Bunun nedeni, çıkartma kağıdından ayırmak için suda bekletildiğinde boya ların sudan etkilenmemesini sağlamaktır (Sevim, Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, 2007, s. 138).

Lazer Baskı Dekorları

Bazı lazer yazıcıların ve lazer fotokopi makinelerinin siyah toneri bol demir oksit içermektedir. Yazıcıların toner markasına göre farklı miktarlarda demir oksit içerdiğine dikkat edilmelidir. Siyah beyaz tasarımlar bu tür yazıcıların çıktıkları ile seramik yüzeylerine aktarıldığında mürekkep pişmekte ve siyah renk yerine kahverengi tonları elde edilmektedir (Kalay, 2009, s. 90). Bu yöntem sırüstü dekorlarına daha uygundur ve çıkartma kağıtlarına basılabilir.

Görsel 142. Lazer baskı tekniğiyle "Medya Yanılsaması" adlı Maged Zaky çalışması

4.3 Maskeleme

Maskeleme, genel mantığı bir çalışmanın yüzeyinde belirli yerleri renklendirmek, sırlamak veya dekor etkisini önlemek olan bir yöntemdir. Bir seramik çalışmanın belirli bazı alanlarını maskelemek veya kapatmak için kullanılacak maskeleme malzemesi çalışmanın aşamasına ve durumuna bağlıdır. Eğer çalışma yaş veya nemli durumdaysa, o zaman maskelemenin en basit şekli gazete kağıtlarıyla yapılmaktadır (Hamer, 2004, s. 303). Tamamen kuru veya bisküvi çalışmalar için parafin veya balmumu en kolay teknik sayılmazsa da işlevselliği ve çok geniş sonuçlar verebildiğinden dolayı daha çok tercih edilmektedir. Sırıçi dekorlarında pişmemiş sır gibi hassas ve dayanıksız bir yüzey üzerinde çalışıldığı için maske yöntemleri genellikle kullanılamaz. Sırüstü dekor çalışmalarında ise maskeleme bantları veya herhangi bir bant kullanılabilir. Aşağıdaki bölümlerde maskeleme tekniklerinde kullanılan malzemeler iki alt başlığa bölünmüştür.

4.3.1 Hazır Nesnelere ile Maskeleme

Burada kullanılan nesnelere sanatçı tarafından tasarlanan biçimler değil; fakat yine de etrafında bulunan ve tasarımına dahil edilebilecek doğal veya yapay objelerdir. Doğada düz, ince ve karakteristik özelliklere sahip olan nesnelere maske olarak kolayca kullanılmaktadır. Doğal nesnelere maskeleme tekniğinde en çok kullanılan şeyler ağaç yaprakları, kuş tüyleri, çakıl taşları, ince dallar ve deniz kabukları gibi birçok doğal nesne olabilmektedir.

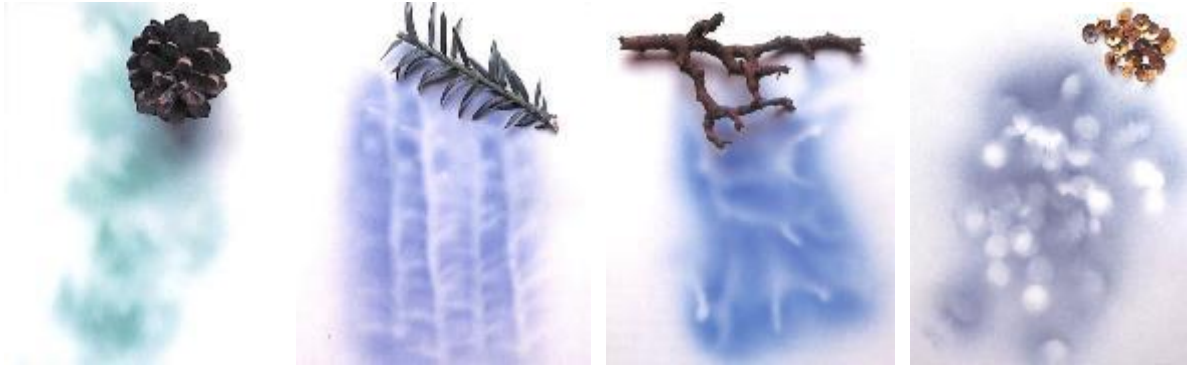
Yapay nesnelere seçerken genellikle ya dış konturu veya çevre çizgisi olan belirgin veya özel biçimli bir nesne ya da içi belirli bir düzenle boşluklardan oluşan bir biçim tercih edilebilir. Bu

boşluk dizisi içeren hazır nesnelar ağ, file, örgülü teller ve ipler, ızgara ve açık gözenekli kumaşlar gibi nesnelardır. Aşağıdaki görselde görüldüğü gibi sanatçı airbrush ile sıraltı boyaları püskürtüp tülbent gözeneklerinden geçirerek bu ilginç deseni yaratmıştır. Hafifçe nemlendirilmiş tülbentler aracılığıyla kumaşta kıvrımlar ve bükmeler yaratılarak doğal efektli ilginç bir desen elde edilmiştir. Bezin nemlendirilmesi yaş, kuru veya pişmiş nesneye sarılmasıyla ve airbrushın üfleme kuvvetiyle titremesini engelleyen başka bir avantaj sağlar (Bellaire, 1957, s. 22).

Görsel 143. Tülbent ve airbrush ile doğal bir desen yaratımı (Bellaire, 1957, s. 22)

Airbrush gibi diğer püskürtme veya sıçratma dekor yöntemleri ile birlikte üç boyutlu nesnelar de maskelemede kullanılabilir. Çevrede bulunan birçok nesnenin farklı kullanımları ile çok değişik efektler elde edilebilir. Üç boyutlu maskeleme objelerin bazı parçaları boyanacak yüzeyle temas ederken belirli bölgeleri yüzeyden biraz daha yüksek kalır ve böylece bazı alanlarda net çizgiler diğer alanlarda yumuşak flu bölgeler yaratır. Görselde 144 airbrush tekniğiyle kullanılan bazı üç boyutlu maskeleme objeleri gösterilmektedir.

Görsel 144. Üç boyutlu nesneların hazır bir maskeleme malzemesi olarak kullanım örnekleri (Martin, 1988, s. 50-52)

4.3.2 Şablon Maskeleri

Maskeleme şablonları, stencil şablonlar olarak da bilinen farklı malzemelerden üretilen ve tam istenilen tasarıma göre kesilen bir kâğıt veya yaprak tabakasıdır. İnce bir tabaka olması ve titiz bir biçim verme potansiyeli şablon maskelerin en büyük avantajıdır (Martin, 1988, s. 8). Stencil şablonlarının en basit formu, gazete ve normal kâğıt başta olmak üzere asetat kâğıdı kadar çok çeşitli malzemelerden yapılmaktadır. Şablonlardan istenilen en önemli özellikler arasında; boyanacak yüzeyde kalması ve boyama aletinin gücüne karşı direnmesi, tekrar kullanılabilirliği ve kolayca temizlenmesidir. Bu nedenle genellikle stencil şablonların malzeme seçiminde şeffaf vinil, masa ve tezgâh kaplamasında kullanılan vinil, ve çeşitli kalınlıklarda asetat yaprakları gibi malzemeler daha çok tercih edilmektedir. Döşemede veya kıyafetlerde kullanılan suni deriler de stencil şablon malzemesi olarak iyi iş görmektedir (Hombordy, Airbrushing on Clay, 1991, s. 79). Bu sebeple normal kâğıttan yapılan şablonlar sadece tek kullanımlık olurken diğer malzemelerden yapılanlar birkaç defa da kullanılabilir.

Maskeleme şablonları için seramikçi her projeye göre en uygun malzemeyi seçmelidir. Genellikle stencil şablonlarının güçlü, esnek, şeffaf, gözeneksiz ve yıkanabilir malzemelerden oluşu daha avantajlı yanıdır (Hombordy, Using Stencils, 2013). Şeffaf stencil şablonlarda, alttaki tasarımın görülebilmesi avantajı vardır ve yerleştirmesi kolayca ayarlanabilmektedir. Fakat işlem bittikten sonra, tamamen şeffaf olanların görülmesi daha zor olduğu için kaybolma eğilimindedir. Böylece, bazı sanatçılar renkli şeffaf plastik kağıtları ya da var olan şeffaf şablonları renklendirerek kullanmayı tercih ederler (Hombordy, Airbrushing on Clay, 1991, s. 78). Şablonların dayanıklılığı yapıldığı malzemeye göre değişmektedir. Fakat seramik nesnelere genellikle kavisli yüzeylere sahip olduğundan dolayı malzemenin esnekliği çok önemlidir. Dayanaksız malzemeler veya doğadan toplanan gerçek malzemeler birkaç defa kullanılabilir. Bu malzemeler dayanıklı bir hale getirilebilmek için bazen vernik ile kaplanabilir.

Tabaklar gibi düz yatay yüzeylere sahip formlarda uygulanan şablonlar somunlar, pullar ve cıvata gibi küçük metal parçaların ağırlığıyla sabitlenebilir (Hombordy, Airbrushing on Clay, 1991, s. 79). Fakat tamamen kavisli formların yüzeylerine uygulanan şablonların genellikle form yüzeyine yapıştırılması gerekmektedir. Farklı bantlar veya kalıcı olmayan farklı

yapıştırıcılar kullanılmaktadır. Etiket gibi kendinden yapışkanlı malzemelerin de kullanımını daha rahat ve kullanışlıdır. Yapışkanlı etiketler ve maskeleme bantları bir maskeleme aracı kullanılarak çeşitli kombinasyonlar ile geometrik tasarımlar elde edilebilir. Aynı zamanda hazır asetat kâğıtları yapışkanlı veya yapıştırıcısız bulunmakta ve farklı boyutlar ile yaprak veya rulo şeklinde satılmaktadır.

Maskeleme şablonları yaş, sıraltı ve sırüstü gibi bütün seramik aşamalarında ve airbrush, süngerleme, fırça, sıçratma ve diğer sırlama veya boyama yöntemleri ile uygulanabilir. Seramiğin farklı dekor çeşitlerine ve yöntemlerine göre en uygun şablonun malzemesi seçilmelidir. Çamur yaşken üzerinde çalışmak için gazete gibi yumuşak kağıtlar hafifçe ıslatılarak yüzeye yapıştırılabilir ve böylece astar veya boya kolaylıkla uygulanabilir. Bisküvi veya sır pişirimi yapılmış yüzeylere yapışkanlı asetat veya bantlar gibi yapışabilecek maske şablonları daha uygundur (Sevim, Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri, 2007, s. 113). Bu yapışkanlı şablonlar sırüstü için çok uygundur. Fakat sıraltı dekorlarında sırsız alanlarda şablon kaldırıldıktan sonra yapışkan malzemenin bir kısmı yüzeyde kalabilmektedir. Çalışmanın tüm yüzeyine sır uygulandığında maskelemeden kaynaklanan bu yapışkan alan sır tutmayacağı için uygulama yapılırken dikkat edilmelidir. Ayrıca sıriçi dekorlamaları ile pişmemiş sır üzerinde yapışkanlı şablonun kullanılması imkansızdır.

Bazen airbrush sanatçıları stencil şablonları ile birkaç katman uygulayarak bir derinlik yanılsaması yaratırlar. Bu derinlik, kullanılan katmanlı şablon parçalarının kesiştirilip üst üste dizilmesi ve belirli sırayla gölgelendirilmesiyle oluşturulmaktadır. Özellikle püskürtme yöntemi kullanıldığında, şablonların yerleştirilmesi ve sistematik olarak çıkarılması ile püskürtücüyü kullanma şekli arasındaki etkileşim, boyutsal alan yanılsaması yaratır.

Görsel 145. Püskürtme yöntemi ile stencil şablonları kullanarak derinlik yanılsaması gerçekleştirmek için kesilen üst üste katmanlı şablonların dizilişi (Hombordy, Using Stencils, 2013)

Bugün lazer kesim ve plotter kesim makineleri gibi dijital kesim makinelerinin yaygınlaşmasından dolayı bilgisayar destekli tasarımlarda hazırlanan desenler bu tür makinelerin vasıtasıyla birçok şablon malzemesine kolayca ve uygun fiyatla uygulanabilmektedir.

Maskeleme şablonları aynı zamanda kilden de yapılabilir. Kilden bir plaka açılarak üzerinde istenilen tasarıma göre şekiller kesilir ve seramik yüzeyine yerleştirilir (Hombordy, Airbrushing on Clay, 1991, s. 79). Kilden yapılan şablonlar fırça veya sünger ile kullanıldığında kil tanecikleri veya parçacıkların boyayla karışma ihtimali yüksektir. Bu sebeple hem boyanın ya da sırnın rengi hem de reçetesi değişebileceğinden püskürtme, akıtma ve sıçratma gibi yöntemler daha uygun görülmektedir. Fakat kullanılan nemli kilin üzerine uygulanan boyadan dolayı daha nemli bir hale geleceğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda şablon için kil kullanıldığında pişmemiş, bisküvi veya sırlı yüzeye göre uygulanacak çalışma hızına ve yüzeyden ne zaman ve nasıl kaldırılacağına dikkat edilmelidir.

Görsel 146. Çamurdan yapılan stensil şablonu (Hombordy, Airbrushing on Clay, 1991, s. 80)

5. BÖLÜM: KİŞİSEL UYGULAMALAR

Bu tez çalışmasında, Turkuaz Seramik fabrikasına ait olan CeraStyle marka vitrifiye ürünleri kullanılmıştır. Kayseri’de bulunan ‘Turkuaz Seramik’, bir alt markası olan CeraStyle’in modellerinin kullanılmasına izin vererek bu tezi desteklemiştir. CeraStyle, hem uluslararası piyasada hem de Türk piyasasında yüksek kesimlere hitap eden bir markadır.

Uygulamalarda kullanılan vitrifiye ürünleri CeraStyle’in 2019 kataloğundan seçilmiştir. Seçilen ürünler, lavabo, klozet ve pisuar ürün kategorilerini kapsayan çeşitli ürünlerden tercih edilmiştir. Aşağıda görselleri bulunan 5 model üzerinde sanatsal çalışmalar yapılmıştır. Seçilen modeller, vitrifiye modasına uygun ve çok satılan modellerden arasındadır. Son dönemdeki moda göre en çok tercih edilen lavabolar arasında ‘Tezgâh üstü’ lavabolar dikkat çekmektedir. Bu nedenle seçilen 3 lavabo aynı kategoriden sayılmaktadır. Bu lavabo modelleri; ‘One’, ‘Olive’ ve ‘Aqua’dır.

Yuvarlak köşeleriyle kare şeklinde olan ‘One’ Lavabo, “Apple” ürünlerini andıran veya bugünkü akıllı telefonların aplikasyon logolarına benzeyen lavabo hatları ile güncel bir duygu uyandırır. Bunun dışında çeşitli sanatsal ifadeleri taşıyabilecek, organik bir biçime sahip olan ‘Olive’ Lavabo seçilmiştir. ‘One’ ve ‘Olive’ lavabo modelleri, çanak lavabo mantığıyla tasarlanmış armatör veya çeşme çıkışı içermeyen lavabolardır. Ancak ‘Aqua’ Lavabo çeşme çıkışı bulunduran bir modeldir. Biçim olarak, ‘One’ lavabo modeline benzemesine rağmen yuvarlak köşeleri ve kavisli çizgileri sayesinde dikdörtgen ve oval biçimler arasında bir tasarımdır. Bu nedenle bu lavabo dikdörtgenin sabitlik duygusu ve ovalin yumuşaklığı ve hareketliği arasında bulunan ve tam bu iki zıtlık duyguları sınırlarında ifade edilen bir biçimdir.

Erkek kullanımlarına has olan pisuvar da ise yuvarlak ve yumuşak kavisli biçime sahip olan ‘Code’ isimli ürün tercih edilmiştir. Bu ürünün çeşitli sanatsal ifadeler taşıma potansiyelinin daha yüksek olduğu düşünülmüştür.

Çalışmada, klozet ürünleri içerisinde ise klasik klozet biçimi olan ‘Noura’ isimli model seçilmiştir. Duvar içinde gömme rezervuar teknolojisi sayesinde asma klozetlerin üretimi

yaygınlaşmış ve son dönemde müşteri tercihleri artmıştır. Fakat asma klozetler daha modern bir biçime sahip olmasına rağmen klasik bir forma sahip olan sifonlu klozetler bir imge haline gelmiştir. Bu imgeden yola çıkarak sanatsal çalışmalara daha uygun olduğu düşünülerek ‘Noura’ duvara sıfır klozet modeli tercih edilmiştir.

Telif hakları Turkuaz Seramik A.Ş’de saklı kalmak kaydıyla bu tez uygulamalarında aşağıdaki modellerin kullanımına izin verilmiştir.

Görsel 149: One Lavabo, 46x46 cm (One Lavabo, 2019)

Görsel 148: Olive Lavabo, 75 cm (Olive Lavabo, 2019)

Görsel 147: Aqua Lavabo, 60 cm (Aqua Lavabo, 2019)

Görsel 151: Code Pisuar (Code Pisuar, 2019)

Görsel 150: Noura Klozet (Noura Klozet, 2019)

5.1 Tasarım Aşaması

Vitrifiye ürünleri üzerinde yapılacak sanatsal çalışmaları tasarlamak için farklı konseptler düşünülmüştür. Ürünlerin sanatsal çalışmaların ardından da kullanılabilirliğine devam edebilmeleri için sanatçı açısından bazı kısıtlılıklar bulunmaktadır. 4. Bölümde detaylıca anlatıldığı gibi; su fişkirtmalarına sebep olabilecek, su akışlarına engel olabilecek veya temizlik ve hijyeni sağlamayan pürüzlü dokulu yüzeyler gibi ya da kırılğan ayrıntılar bulunduran sanatsal çalışmaları önlemek gerekmektedir. Bu sebeple sadece sıriçi veya sırüstü dekor teknikleri ve sırin içine erimesini sağlayabilecek malzemelerin kullanımından faydalanabilecek tasarımlar tercih edilmiştir. Bu sebeplerden dolayı; renk, çizgi, nokta ve şekil gibi temel sanat öğeleri kullanarak farklı resim, desen ve dekorlar tasarlanmıştır. Tasarlanan bu resimsel çalışmalar yapılırken banyoda ve banyo nesnelere üzerinde uygulanan tasarımlardan doğabilecek bazı kültürel, dini, toplumsal sınırlamalara dikkat edilmiştir. Bununla birlikte, kişisel tercihlerle ilgili olarak çok çeşitli tasarımların yapılma imkânı da bulunmaktadır.

Bu tez uygulamalarında portre ve öyküleme gibi figüratif çalışmaların ya da natürmort gibi somut resimlerin yerine daha soyut resimler tercih edilmiştir. Aynı zamanda tasarımların çıkış noktaları 6 farklı temel konsept üzerinde belirlenmiştir:

1. Ürünün Biçiminden Yola Çıkan Tasarımlar

Bu kategoride yer alan resimler, ürünün kendi tasarımını analiz ederek ve ürünün temel hatlarını kullanarak, yorumlayarak bazı tasarımlar ortaya koymaktadır. Bu tür tasarımlarda ürünün temel tasarımını ve üzerindeki yüzeysel çalışma birbirine uyum sağlayabilir. Aynı zamanda yüzeyde yapılan çalışma ürünün tasarımını vurgulayarak estetik değerini artırabilir. Bu tasarım mantığıyla ürünün beyaz veya sade düz renginin dışında ürüne farklı boyut kazandırılabilir.

2. Gider Deliği Merkez Olarak Alınan Tasarımlar:

Bütün vitrifiye ürünlerinde uygulanabilecek bir tasarım mantığı özellikle lavabolarda daha etkili kullanılabilir. Lavabonun içbükeyin en derin noktası olan ve bazı modellerde tam merkezde bulunan gider deliği, resmin merkezi veya yapılacak resmin odak noktası olarak alınarak resmin önemli imgesi veya imgeleri gider deliğine dahil edilir. Böylelikle bu gider delikleri tasarıma dahil edilerek lavabonun biçimin ve üzerindeki yapılan resmin birbirini

tamamlayabileceği düşünülmektedir. Bazı lavabo tasarımlarında vitrifiye malzemesinden kare, daire veya dikdörtgen biçiminde gider kapakları üretilmektedir. Böylelikle bu seramik gider kapakları üzerinde de çizimin devam etmesi mümkündür.

3. Su Efektleri:

Banyolarda bulunan bütün sağlık gereç ürünleri hep su ile temas ettiğinden dolayı su, şelale, nehir ve denizden esinlenen resimler uygulanmaktadır. Su hissi yaratan veya sulardan gelen duygular banyolara aktarmak banyo kullanıcısı için rahat, temiz, serin ve canlı gibi duygular canlandırmaktadır.

4. Doğadan Tasarımlar (Organik Desenler):

Bütün medeniyetlerdeki sanatçılar doğadan etkilenmişlerdir. Doğada sınırsız biçim, şekil ve doku bulunduğu için ‘Organik Desenler’ çok geniş bir başlık olarak görülebilmektedir. Fakat bu başlıkta kullanılacak desenler bazı bitkisel desenlerden yola çıkarak tercih edilmiştir. Bununla birlikte çalışmada, doğada bulunan dokular, soyut resimler içine yerleştirilmiştir.

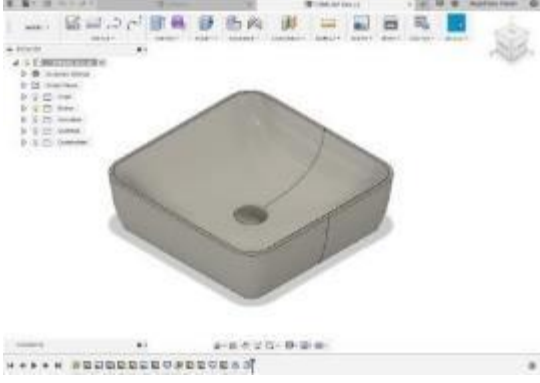
5. Renk Geçişleri:

Genellikle kullanılan düz renklerin yerine geçişli renklerin kullanımı, daha hareketli ve canlı yüzeyler sağlayabilmektedir. Farklı renkler ve renk geçişli yüzeyler, ürünün formunun farklı bir şekilde algılanmasına etki etmektedir.

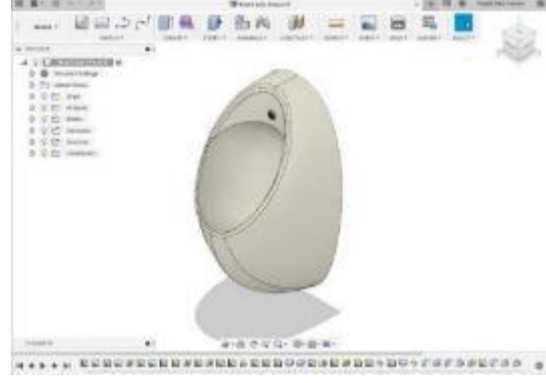
6. Çizgisel Tasarımlar:

Çizgisel tasarımlar, vitrifiye ürünlerini modern veya post-modern bir hale getirebilmektedir. Çizgiler ya ürünün formu vurgulayabilir ya da farklı bir form yaratabilir. Çizgili desenler temel formun özelliğini ve etkisini azaltır ya da abartır. Bununla birlikte illüzyonlar da yaratabilmektedir.

Tasarım aşamasını gerçekleştirmek için belirlenen modellerin teknik çizimlerinden üç boyutlu biçimleri ‘Autodesk Fusion 360’ programı vasıtasıyla çizilmiştir. Bu modellerin sanatsal çalışmalar yapılabilecek yüzeyleri çizilmiştir. Tam ölçüleri ile çizilen bu modeller farklı biçimler (dosya uzantısı) ile kayıt edilmiştir.

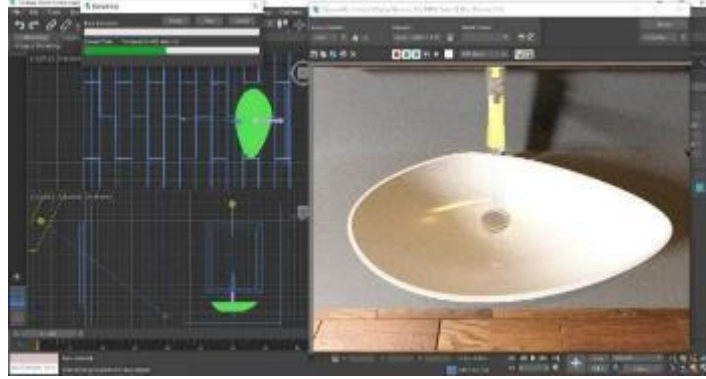

Görsel 153: Turkuaz Seramik 'One' lavabo modeli dış biçimi 'Autodesk Fusion 360' programıyla 3B çizimi

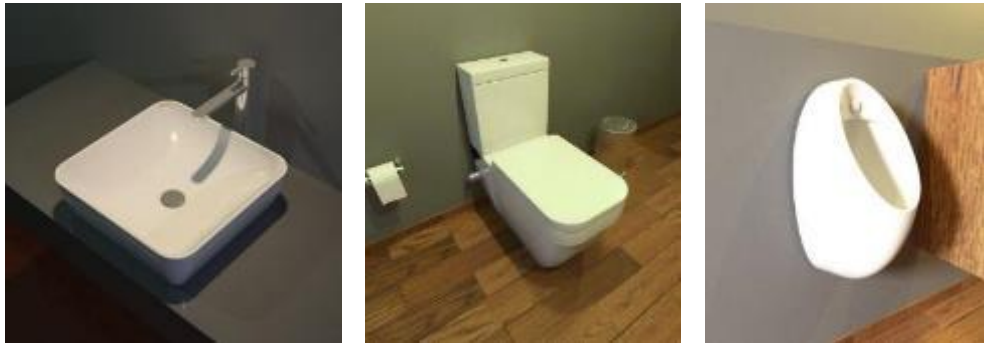

Görsel 152: Turkuaz Seramik 'Code' pisuvar modeli dış biçimi 'Autodesk Fusion 360' programıyla 3B çizimi

Ürünlerin üç boyutlu modelleri çizildikten sonra 'Autodesk 3Ds MAX' programı vasıtasıyla vitrifiye malzemesi düzenleyerek bir ortamın ışıklarıyla ve gerçekçi görüntü malzemeleri ve detayları eklenerek bir sahne kurulmuştur.

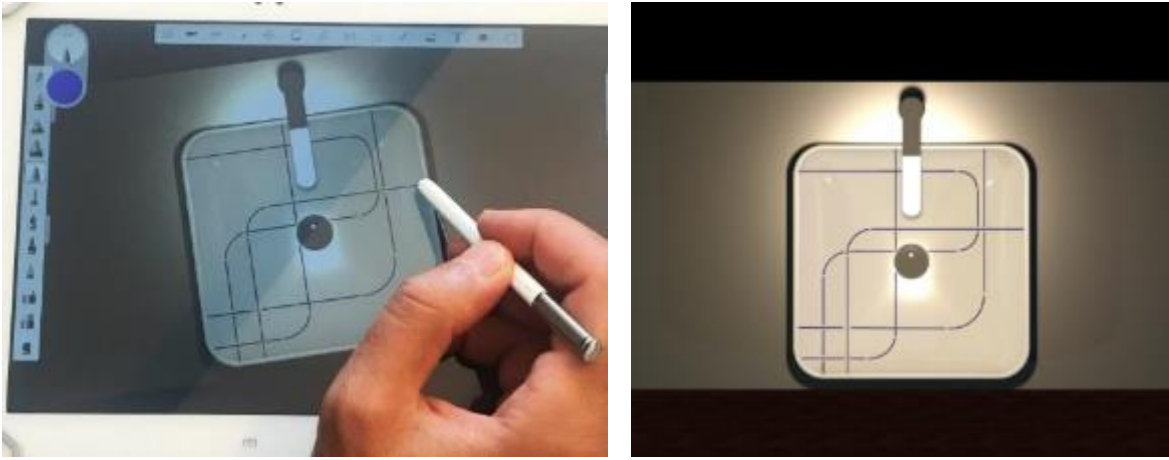

Görsel 154: '3Ds MAX' programı vasıtasıyla Turkuaz Seramik 'Olive' lavabo modeli dahilinde 3B bir sahne kurulmuştur.

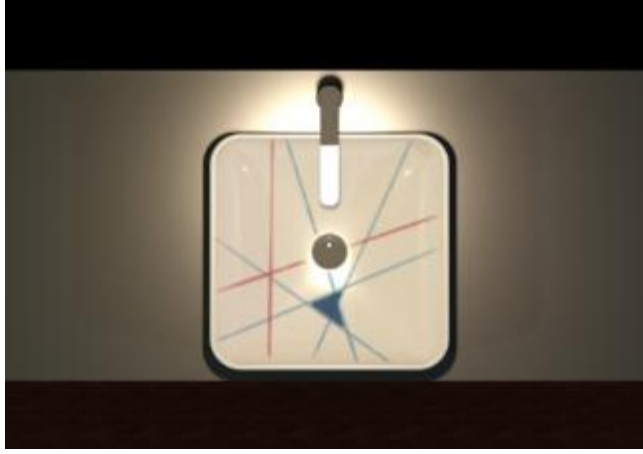
Görsel 155: '3Ds MAX' programı vasıtasıyla Turkuaz Seramik'in bazı ürün modelleri sahneleri

Çizilen modeller üzerinde sanatsal çalışmalar gerçekleştirmek için farklı yöntemler kullanılmıştır. '3Ds MAX'ta çizilmiş modellerin farklı açılardan tek bir kadrajı kayıt edilmiştir (render alınmıştır). Bu kaydedilen görseller üzerinde hem 'Photoshop' programı vasıtasıyla hem de kalemli tablet kullanarak resim yapılmıştır. Bazı tasarımlar için önce kâğıt üzerinde veya dijital ortamlar ile iki boyutlu resimler çizilmiş sonra yine '3Ds MAX' programının 'map' özelliği kullanılarak çizilen resim, üç boyutlu modelin üzerinde kurgulanmıştır. Farklı dijital teknikler kullanılarak daha önce belirlenmiş tasarım konseptlerine göre aşağıdaki tasarımlar hazırlanmıştır.

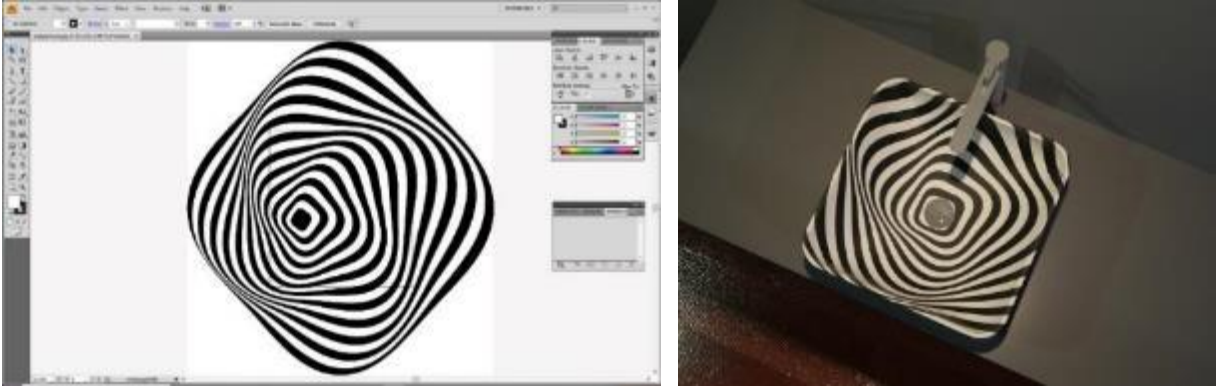
Görsel 156: Maged Zaky, 'Kesişen Yollar (labirent)', 2019, CeraStyle 'One' lavabo tasarımı görseli

Bu çalışmada yuvalak köşeleri ile kare biçiminde olan 'One' lavabonun dış hatlarından esinlenmiştir. Tasarımda dikey ve yatay düz çizgileri ve yuvarlak köşeleri birbiriyle keşştirilerek beyaz lavabonun daha hareketli bir görünüm kazanması sağlanmıştır. Bu tasarımın dijital boyama uygulaması, 'Autodesk Sketchbook' programına lavabonun hazırlanan görüntüsü eklenerek ve tablet kalemliyle çizilerek gerçekleştirilmiştir.

Görsel 157: Maged Zaky, 'Directions-Yönlere', 2019, CeraStyle 'One' lavabo tasarımı görseli

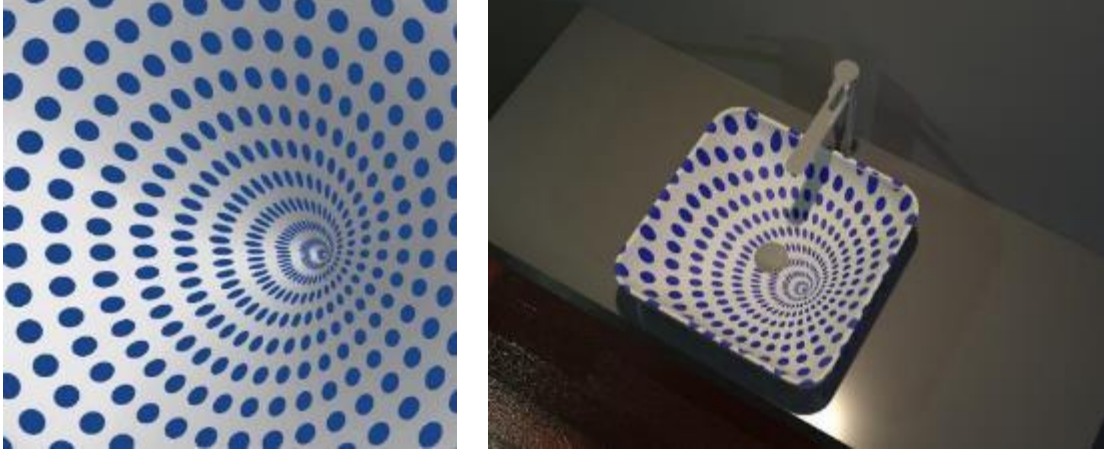
Bu tasarımda paralel olmayan çizgilerle farklı yönler gösterilmek istenmiştir. Kullanılan keskin çizgilerle sadece yön değil dinamik, hız, renk ve ritim de anlatılmaktadır. Bu çizgilerin kesişmelerinden ortaya çıkan üçgenler ve ok biçimleri, tasarımda bir merkez olarak algılanmaktadır. Bu çalışmada da, görsel 156'da yapıldığı gibi tablet ile dijital boyama yöntemi uygulanmıştır.

Görsel 158: Maged Zaky, 'Girdap', 2020, CeraStyle 'One' lavabo tasarımın görseli

Bu tasarım, su dolu lavabolarda oluşan girdaptan yola çıkılarak oluşturulmuştur. 'One' lavabonun dış çizgisi içe doğru tekrarlanarak ve döndürülerek bir dalga biçimi yaratılmıştır. Aynı zamanda lavabonun gider deliği tasarımın merkezi olarak planlanmıştır. Tasarımda kullanılan çizgiler, siyah beyaz zıtlığından doğan dalganın estetik ritimini vurgulamaktadır. Bu tasarımın deseni 'Adobe Illustrator' programında çizilip kaydedilmiş, ardından 'Autodesk 3Ds Max' programında 3 boyutlu model üzerinde kurgulanmıştır.

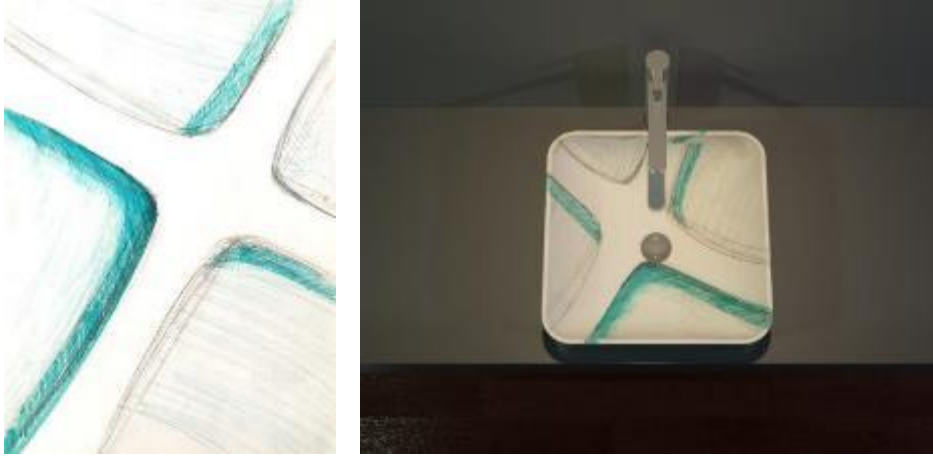

Görsel 159: Maged Zaky, 'İllüzyon I', 2020, CeraStyle 'One' lavabo tasarımının görseli

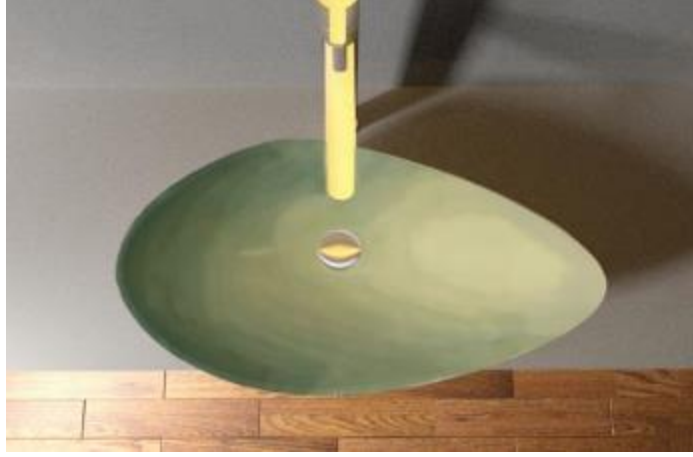
Bu çalışmada noktaların hareketleri ve diziliş şekliyle bir helezon biçimi yaratılmıştır. Bu helezonun merkezi tam lavabonun gideri bulunduğu yer değil, ondan küçük bir mesafeyle uzağa yerleştirilmiştir. Böylelikle göz yanılsaması oluşturulmuş ve bir illüzyon yaratılmıştır.

Bu desen 'Adobe Illustrator' programı ile çizilmiş ve 'Autodesk 3Ds Max' programı vasıtasıyla 'One' lavabo üzerinde uygulanmıştır.

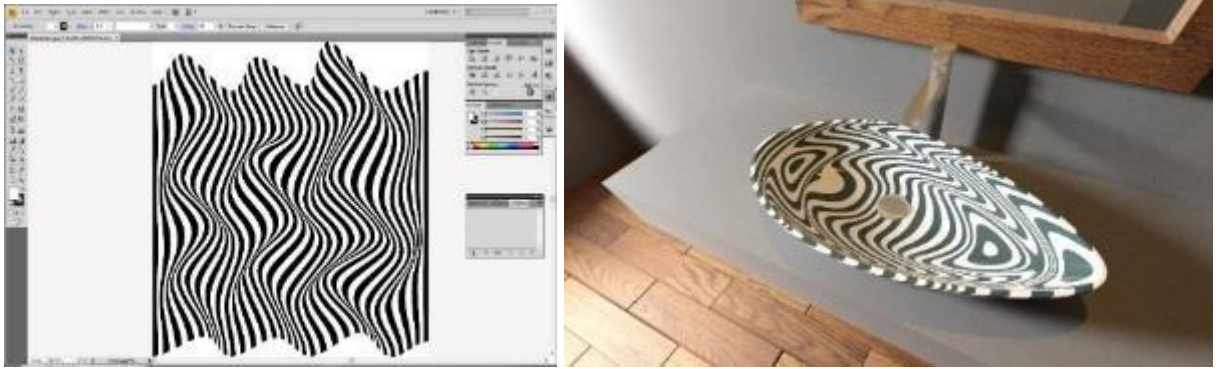
Görsel 160: Maged Zaky, "Corners-Köşeler", 2020, CeraStyle 'One' lavabo tasarımının görseli

Bu çalışmada lavabonun köşelerinden yola çıkılarak kesişme noktaları kaydırılan bir tasarım yapılmıştır. Köşelerin kaydırılmasıyla tasarımda modern bir etki elde edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma önce kağıtta boya kalemleri ile çizilmiş ve 'Autodesk 3Ds Max' programıyla lavabo üzerinde uygulanmıştır.

Görsel 161: Maged Zaky, “Zeytin Yeşili”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli

Bu çalışmadaki lavabonun adından (Olive) yola çıkılarak adına uygun bir renk ile tamamlanması hedeflenmiş ve zeytin yeşili tonları seçilmiştir. Böylece beyaz renkten çok daha canlı ve biçimiyle uyumlu bir tasarım elde edilmiştir. Bu tasarım, dijital boyama programı ‘Autodesk Sketchbook’ vasıtasıyla daha önce hazırlanmış lavabonun görüntüsü eklenmiş ve çizim tableti kullanılarak boyanmıştır.

Görsel 162: Maged Zaky, “Wavy”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli

Dalgalı çizgilerle yaratılan bu formda da illüzyon yapılmıştır. Tasarımdaki dalgalı çizimler hem lavabonun formuyla uyumlanmış hem de farklı yönlere akan dalgalarla dikkat dikkat çekici olmuştur. Bu çalışma ‘Adobe Illustrator’ programında deseni çizilmiş ve ‘Autodesk 3Ds Max’ programıyla lavaboya eklenmiştir.

Görsel 163: Maged Zaky, “Akan Sular”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli

Akan su şeklindeki çizimlerin lavabonun yatay formuyla bütünleşmesinden oluşan bu tasarımda lavabo bir tekne gibi düşünülmüştür. Böylece suyun akışkanlığı lavaboda anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın tasarımları önce kağıt üzerinde boya ve ince resim fırçası ile çizilmiş ardından bilgisayarda ‘Autodesk 3Ds Max’ program ile lavabo üzerine yerleştirilmiştir.

Görsel 164: Maged Zaky, “Orbit”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabo tasarımının görseli

Serbest bir stilde elde renkli kalemlerle tasarlanan bu çalışmada; çizimin yörüngesi lavabonun merkezi olan gider deliğinden kaydırılmıştır. Böylece evrenin de içinde yer alan pek çok orbit biçimleri lavaboya aktarılmaya çalışılmıştır.

Görsel 165: Maged Zaky, “Bulut I”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvar tasarım görseli

Suyla bütünleşik bir ilişkide olan vitrifiye ürünlerini, suyun doğadaki halleriyle birleştirme fikrinden yola çıkarak ‘Bulut I’ tasarlanmıştır. Yağmur yüklü bulutların anlatıldığı bu çalışma dijital boyama programı olan ‘Autodesk Sketchbook’ ta tasarlanmış, pisuvarın renderı alınmış ve görüntüsü üzerinde çizim tableti kullanılarak boyanmıştır.

Görsel 166: Maged Zaky, “Kuzey Işıkları”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvar tasarımın görseli

Dünya’nın manyetik alanının Güneş’in parçacıklarıyla buluşmasından doğan Kuzey Işıkları’ndan ilham alan bu çalışma, gökyüzünün sonsuz biçimlenmesini anlatmaktadır. Kağıt üzerinde sulu boya tekniği ile çizilmiş ardından ‘Autodesk 3Ds Max’ programı ile pisuvar üzerinde uygulanmıştır.

Görsel 167: Maged Zaky, “Şafak”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvar tasarımının görseli

Güneş’in doğmadan önce ortaya çıkan aydınlığın ve ortaya çıkan renklerin insana verdiği dinginlik pisuvarla bütünleştirilmiştir. Bu çalışmada şafak vaktinde oluşan manzara soyutlaştırılarak gökyüzünün o anı pisuvara aktarılmıştır.

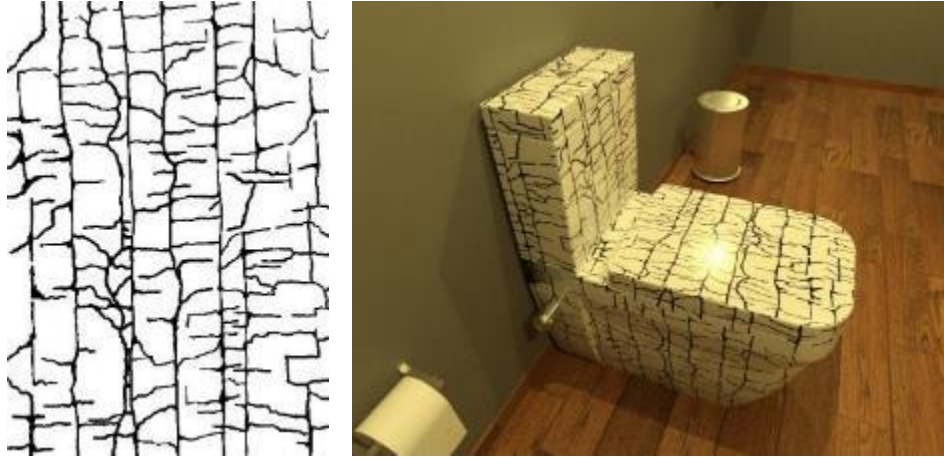
Görsel 168: Maged Zaky, “Su Sızmaları”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozet tasarımının görseli

Su sızmaları, duvarlarda ya da düz yüzeylerde meydana gelen ve bir soruna işaret eden görüntülerdir ancak bu çalışmada bu sızmaların bir sanatsal biçime dönüştürülebileceği gösterilmek istenmiştir. Farklı renkler kullanılarak su sızmalarını anlatan bu soyut çalışma flu su efektleriyle klozete uygulanmıştır.

Görsel 169: Maged Zaky, “Sarmaşık”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozet tasarımının görseli

Sarmaşık bitkilerin duvarı sarması ve onunla bütünleşmesinden esinlenen bu çalışmada, çizgiler birbiriyle kesişen ve uzayan dallar gibi klozeti sarmıştır. Çizgilerin bu hareketiyle klozetin keskin köşeleri de silikleşmiştir. Böylece daha doğal bir görünüm kazanmıştır. Bu tasarım ‘Autodesk Sketchbook’ programında çizilmiş ve çizim tabletiyle boyanmıştır.

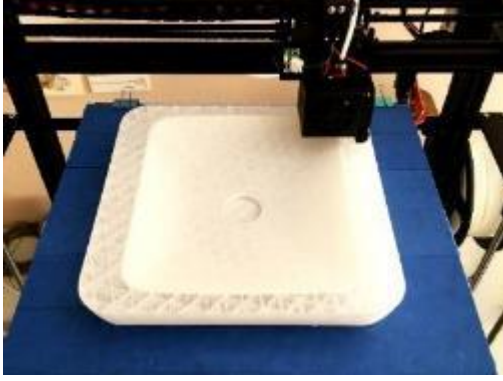
Görsel 170: Maged Zaky, “Gövde”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozet tasarımının görseli

‘Gövde’ isimli bu çalışmada doğadaki ağaçların gövdelerinde ve taşlarda meydana gelen doğal çatlaklarda ortaya çıkan almaşık düzenden esinlenilmiştir. Tekrarlanan bu düzende modern biçimle doğal resimler bütünleştirilmeye çalışılmıştır.

5.2 Maket Çalışmaları

Çalışmada kullanılan ürünlerin modelleri, üç boyutlu olarak çizilmiş, ‘stl’ dosya uzantısı ile kaydedilmiş ve 3D yazıcı vasıtasıyla maketleri oluşturulmuştur. Maket modellerin basılmasında

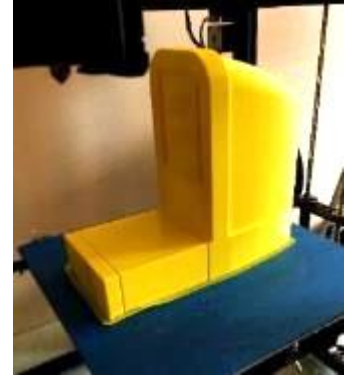
'PLA' olan plastik malzemesi kullanılmıştır. Seçilen modellerden dört model farklı ölçekler ile basılmıştır. Bu maketler, 'One' lavabo 1/2 ölçekle, 'Olive' lavabo 1/2 ve 1/3 olarak iki ayrı ölçekle, 'Code' pisuvar ve 'Noura' sifonlu klozet 1/3 ölçekle basılmıştır.

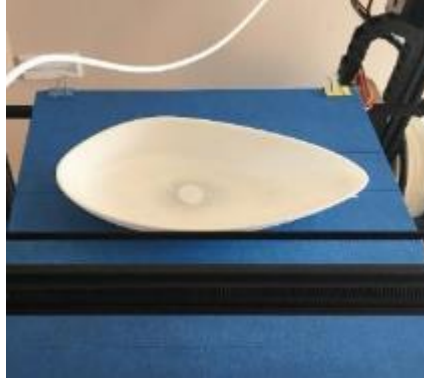
Görsel 171: 3D yazıcı kullanılarak basılan 'One' lavabonun 1/2 ölçekli modeli

Görsel 172: 3D yazıcı kullanılarak basılan 'Code' pisuvarın 1/3 ölçekli modeli

Görsel 173: 3D yazıcı kullanılarak basılan 'Noura' klozetin 1/3 ölçekli modeli

Görsel 175: 3D yazıcı kullanılarak basılan 'Olive' lavabonun 1/3 ölçekli modeli

Görsel 174: 3D yazıcı kullanılarak basılan 'Olive' lavabonun 1/2 ölçekli modeli

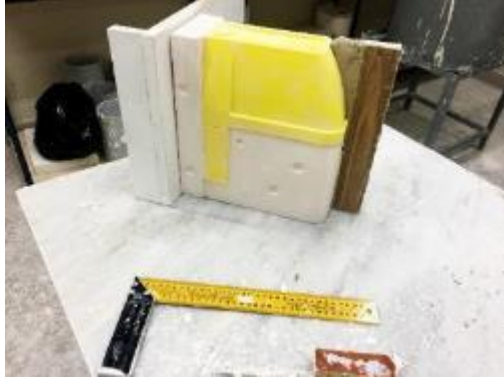
Maketlerin plastik modeli basıldıktan sonra alçı kalıpları alınmıştır. Kalıp yapımında fabrikada kullanılan 'Baldudak 1.43' alçı kullanılmıştır.

Görsel 176: 'Code' pisuar maketi kalıp parçalarının ayıran çizgilerin belirlenmesi

Görsel 177: 'Code' pisuar maketi kalıp parçaları

Görsel 178: 'Noura' klozet maketi kalıp çalışması

Görsel 179: 'Olive' lavabo maketi kalıp çalışması

Atölye imkanları ve tipik atölye işlem yöntemleriyle maketlerin bütün yapım aşamaları gerçekleştirilmiştir. Alçı kalıpların zımpara ile rötuş işlemleri yapılmış ve kurutma işlemi bittikten sonra düşük dereceli Eczacıbaşı ESC1 döküm çamuru kullanılarak dökümleri yapılmıştır. Ardından rötuşu yapılan kalıpların bisküvi ve sır pişirimleri de ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde hazırlanan maketlerin geneline sırüstü dekor teknikleri uygulanmıştır.

Görsel 180: Maged Zaky, “Yamaç”, 2019, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm)

Dağ manzaralı şehirlerde gökyüzü ve dağların kavuşum çizgilerini referans alan bu çalışmada şehirden görülen dağın tek yamacı aktarılmıştır. Bu çalışmada, ufuktaki bütün yamaç kıvrımları bir araya getirilmiştir. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah ve mavi yüksek dereceli sırüstü boya kullanılarak bu çalışma, Airbrush ve maskeleme bantları kullanılarak çizim tamamlanmıştır. Üçüncü pişirimi 860 derecede yapılmıştır.

Görsel 181: Maged Zaky, “İllüzyon II”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

İllüzyon II isimli bu çalışmada, lavabonun gider deliğinin kapağı bir top olarak düşünülmüştür. Böylece lavabonun merkezi kaydırılmış ve yapılan tasarımla, oluşturulan topun hayali bir deliğe düşüyormuş hissi yaratması sağlanmıştır. Böylece hem lavabo eğlenceli bir hale gelmiş hem de bu illüzyon lavaboya hareket katmıştır. Bunun dışında çeşmeden akan suyun hayali deliğe girmesi düşünülürken topun arkasından akması ise farklı bir illüzyon yaratacaktır. Çalışmanın tasarımı sürüstü olarak uygulanmıştır. Yeşil ve mavi sıraltı boya ları karıştırılarak bu turkuaz tonu kullanılmıştır. Airbrush ve maskeleme bantları ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

Görsel 182: Maged Zaky, “Derin”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Lavabonun gideri merkez olarak alınan ve merkeze doğru yönlendirilen ve üst üste katmanlar şeklinde çizgilerden oluşan bu çalışmada, derinlik duygusu yaratılmaya çalışılmıştır. Merkezden dışarıya doğru, geçişli olarak püskürtülen siyah renkle derinlik tamamlanmıştır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Yüksek dereceli siyah sırüstü boyası kullanılarak yapılan çalışmada, kağıt yapıştırıcı ile katman çizgiler oluşturulmuş ve bunlar yüksek dereceli siyah renk sırüstü boyaya aseton karıştırılarak fırça ile çizilmiştir. Aseton fırçanın izlerini daha belirgin hale getirmiştir. Lavabonun merkezi ise öğütülmüş siyah boya ile airbrushla boyanmıştır. Üçüncü pişirimi 1000 derecede yapılmıştır.

Görsel 183: Maged Zaky, “Siluet-Silhouette”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Bir ufuk çizgisinde yaşanan hayatın kısa bir anının silüetini anlatan bu çalışmada, figürler kullanılmıştır. Yüksek dereceli siyah sırüstü boyası kullanılarak yapılan çalışmada da kağıt yapıştırıcı ile katman çizgiler oluşturulmuş ve bunlar yüksek dereceli siyah renk sırüstü boyaya aseton karıştırılarak fırça ile çizilmiştir. Silüetler ise resim fırçaları ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü pişirimi 890 derecede yapılmıştır.

Görsel 184: Maged Zaky, “Göz Bebeği”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/3 ölçekli maketi (25 cm).

Olive lavabonun dış çerçevesi göz şekline benzetilmiştir. Bu biçimden yola çıkılarak yapılan bu tasarımda ise lavabo gözün çerçevesi, içindeki resim ise göz bebeği olarak düşünülmüştür. Böylelikle lavabo ile karşılıklı göz teması yaratılmıştır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Yüksek dereceli siyah sırüstü boyası kullanılan çalışmada, göz bebeği divit kalem içine sırüstü boya eklenmiş ve noktalamaya yöntemiyle çizilmiştir. Üçüncü pişirimi 890 derecede yapılmıştır.

Görsel 185: Maged Zaky, “Göz”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/3 ölçekli maketi (25 cm).

Bir önceki çalışmayla aynı mantık üzerine tasarlanan bu çalışmada ise lavabonun içine tam bir göz çizilmiştir. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası kullanılmıştır. Divit kalem ile noktayalarak çizilmiştir. Üçüncü pişirimi 890 derecede yapılmıştır.

Görsel 186: Maged Zaky, “Lotus”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Lavabo gider deliğinin tasarımın merkezi olarak alınan bu çalışmada Lotus çiçeğinin ruhsallığı ve maneviyatı lavaboya yansıtılmaya çalışılmıştır. Saflık ve güzellik simgesiyle birçok kültürde sembol olan Lotus çiçeğinin yapraklarının dizilme biçimi aynı zamanda geometrik olarak da dikkat çekicidir. Bu biçim derinlik algısı da oluşturmaktadır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah ve mavi sıraltı boya karıştırarak birkaç mavi tonu kullanılmıştır. Airbrush ve maskeleme bantları ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü pişirimi 1000 derecede yapılmıştır.

Görsel 187: Maged Zaky, “Damar”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Taşlar, ağaçlar ve insan vücudundaki gibi doğada birçok biçimde bulunan damarlar bu çalışmanın fikrini oluşturmuştur. Bu damarlar; sıvıların, katı olan şeyler arasında kendine bir yol bulma hikayesini anlatır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası kullanılmıştır. Sünger tekniği ve resim fırçaları ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü pişirimi 860 derecede yapılmıştır.

Görsel 188: Maged Zaky, “Dallar”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (37.5 cm).

Sonbaharın etkisiyle yapraksız kalan ağaç dallarından yola çıkılan bu çalışmada oluşturulan çizgilerle hem doğa etkisi yaratılmış hem de lavabo modern bir görünüm kazanmıştır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası kullanılmıştır. Puar ile çizilmiştir. Üçüncü pişirimi 860 derecede yapılmıştır.

Görsel 189: Maged Zaky, “Ağaç”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Kuşbakışı olarak bir ağacın görüntüsü referans alınan bu çalışmada ise yeşilin birçok tonu kullanılmıştır. Tasarım sırustü olarak uygulanmıştır. Sıraltı sulu boya hazır seti kullanılarak resim fırçaları ile çizilmiştir. Üçüncü pişirimi 1000 derecede yapılmıştır.

Görsel 190: Maged Zaky, “Vine”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ve 1/3 ölçekli maketleri (37.5 ve 25 cm).

Bu çalışmada, asmanın bir dalı ve üzüm salkımları soyutlaştırılarak lavaboya aktarılmıştır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası kullanılmıştır. Puar ile çizilmiştir. Üçüncü pişirimi 860 derecede yapılmıştır.

Görsel 191: Maged Zaky, “Odun”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (37.5 cm).

Bir odunun gövdesine balıkgözü efektiyle bakıyormuş hissi yaratılmak istenen bu çalışmada da ağacın sıcak dokusu ile sırlı seramiğin soğuk hissi daha sıcak bir hale getirilmiştir. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası kullanılmıştır. Divit kalem ile çizilmiştir. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

Görsel 192: Maged Zaky, “Yaprak”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (37.5 cm).

Bir yaprağın bir parçasının daha yakından görüntüsünü yansıtan bu çalışmada lavabo biçimi yaprak formunda düşünülmüştür. Tasarım sırtüstü olarak uygulanmıştır. Renkli sıraltı boyaları kullanılmıştır. Sünger tekniği kullanılarak yapılan çalışmada ayrıca airbrush kullanılmış ve kazıma silme araçlarıyla tasarım tamamlanmıştır. Üçüncü pişirimi 1000 derecede yapılmıştır.

Görsel 193: Maged Zaky, “Kara Delik”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Çekim alanıyla her türlü maddenin kendisinden kaçmasına izin vermeyen kozmik cisim olan Kara delikten yola çıkılan bu çalışmada, lavabonun gideri kara deliğin merkezini oluşturmaktadır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası boyanmış ve Airbrush ile tamamlanmıştır. Üçüncü pişirimi 860 derecede yapılmıştır.

Görsel 194: Maged Zaky, “Bulut II”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvarın 1/3 ölçekli maketi (22.5 cm).

Bu çalışmada, yer üstü ve yer altındaki her türlü suyun buharlaşarak gökyüzünde oluşturduğu bulutların sınırsız biçimleri ve tonlarından esinlenilmiştir. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası ile boyanmış, sünger tekniği, airbrush ve kazıma silme araçları ile tasarım tamamlanmıştır. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

Görsel 195: Maged Zaky, “Samanyolu-Milky Way”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozetin 1/3 ölçekli maketi (25.5 cm).

Evrendeki yıldızların en güzel sahnesi olan Samanyolu, bu tasarımın fikrini oluşturmuştur. Samanyolu’nun soyut bir hali klozete aktarılmıştır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası ile boyanmıştır. Airbrush ve kazıma silme araçları ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

Görsel 196: Maged Zaky, “Okyanus”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Büyük okyanusları, denizleri, kumsalları ve sahil kıyılarını lavaboya taşımaya çalışan bu tasarımda bir kumsalın kuşbakışı görünüşü aktarılmıştır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Sıraltı sulu boya hazır seti kullanılmıştır. Çalışma resim fırçaları, sünger tekniği ve airbrush ile tamamlanmıştır. Üçüncü pişirimi 1000 derecede yapılmıştır.

Görsel 197: Maged Zaky, “Mavi Havuz-Blue Pool”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/3 ölçekli maketi (25 cm).

Havuzlardaki suya güneş ışığının yansımaları sonucunda oluşan su dalga efektleri bu çalışmanın referansı olmuştur. Sürüstü olarak uygulanan tasarımda, siyah ve mavi sıraltı boyaları karıştırılarak farklı mavi tonları elde edilmiştir. Airbrush ve maskeleye bantları ile tasarım tamamlanmıştır. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

Görsel 198: Maged Zaky, “Su”, 2020, CeraStyle ‘Olive’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (37.5 cm).

Lavaboya akan bir suyun gider deliğine doğru olan akışını anlatan bu çalışma sırustü olarak uygulanmıştır. Sıraltı sulu boya hazır seti kullanılan çalışmada, resim fırçaları ve saç kurutma makinesi yardımıyla su etkileri yaratılmaya çalışılmıştır. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

Görsel 199: Maged Zaky, “Sıçrama”, 2020, CeraStyle ‘Noura’ klozetin 1/3 ölçekli maketi (25.5 cm).

Bir yüzey üzerinde suyun aldığı, sıçrama, sızma, birikme, akama gibi çeşitli halleri anlatan bu çalışma sırüstü olarak uygulanmıştır. Sıraltı sulu boya hazır seti kullanılan çalışmada çizimler resim fırçaları ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

Görsel 200: Maged Zaky, “Thread - İplik”, 2020, CeraStyle ‘One’ lavabonun 1/2 ölçekli maketi (23 cm).

Bir ipliğin labirent biçiminde dizilimiyle farklı şekiller almasıyla ortaya çıkan bu çalışma da sırüstü olarak uygulanmıştır. Lavabo, siyah yüksek dereceli sırüstü boyası ile boyanmış. Airbrush ve kazıma silme araçları ile tamamlanmıştır. Üçüncü pişirimi 1000 derecede yapılmıştır.

Görsel 201: Maged Zaky, “Yedi Metre”, 2020, CeraStyle ‘Code’ pisuvarın 1/3 ölçekli maketi (22.5 cm).

‘Yedi Metre’ isimli bu çalışma, adını, insanın en uzun organı olan bağırsağın uzunluğundan almıştır. Pisuvar üzerinde de bağırsak dokusu uygulanarak insan doğasına ilişkin form sanatsal olarak pisuvara aktarılmıştır. Tasarım sırüstü olarak uygulanmıştır. Siyah yüksek dereceli sırüstü boyası ile boyanmış, airbrush ve kazıma silme araçları ile gerçekleştirilmiştir. Üçüncü pişirimi 950 derecede yapılmıştır.

5.3 Fabrikada Çalışmalar

Bu tezin amacına da uygun olarak tasarımların bir örneği de fabrikada yapılmıştır. Fabrikada 3 ayrı pişirim sıcaklığı bulunmaktadır. Normal üretim tek pişirim ile 1230 derece civarlarında pişirilmektedir. İğne deliği gibi bazı sır hatalarının düzeltmesi için tamirat fırınında 1170 derecede pişirim yapılmaktadır. Ekstra bir pişirim olarak dekor fırını, 860 derecede çalıştırılır. Fabrikada yapılan tasarımlar gerçekleştirilmeden önce birçok farklı sırüstü ve sıraltı boyaarı bu 3 fırında denenmiştir. En yüksek dereceli fırında da hem sıriçi hem de sırüstü olarak deneme yapılmıştır.

Mermer ve taş dokularından yola çıkılarak tasarlanan çalışma için 4 lavabo üzerine farklı etkiler ve renk tonlarında uygulama yapılmıştır. Bu çalışmaları yapmak için yüksek dereceli sırüstü boyaarın denemeleri fabrikadaki 3 fırında yapılmıştır. Fabrikadaki sır bünyelerine göre bu desenler için en uygun sıcaklığın 1170 derecede olduğu tespit edilmiştir.

Görsel 202: Fabrikada gerçekleştirilen çalışmalar

Fabrikada yapılmış olan bu çalışmaların nasıl durduğunu görmek için gerçek bir mekânda yerleştirilme yapılmıştır. Kayseri’de bir et restoranı olan Hacı Steakhouse’ın kadın ve erkek welerine lavabolar yerleştirilmiştir.

Görsel 203:‘Hacı Steakhouse’ restoranında çalışmaların son hali

5.3 Modern ve Çağdaş Ressamların Çalışmaları

Bu başlıkta yer alan uygulamalar, fiziksel olarak yapılmamış, dijital ortamda hazırlanmıştır. Bu çalışmalarda bazı ressamın çalışmalarının dijital görüntüleri, tezde kullanılan vitrifiye modelleri üzerinde dijital olarak uygulanmıştır. Buradaki amaç, ressamın eserlerinin de bu tür tasarımlar üzerinde uygulanabileceğini göstermek ve bu tür çalışmaların önemli katkılarının olabileceğini önermektir.

Görsel 204: Ekin Deveci, 2017, “Zamanın çarkları” adlı resim eseri, Turkuaz Seramik ‘One’ lavaboda uygulaması

Görsel 205: Julie Mehretu, 2006, “Gri Uzay (Oyalayıcı)”, (Rideal, 2016, s. 239) Turkuaz Seramik ‘Olive’ lavaboda uygulaması.

Görsel 206: Jackson Pollock, “Blue Poles”, 1952, (Blue Poles, 2020) Turkuaz Seramik ‘Code’ pisuvar üzerinde uygulaması.

Görsel 207: Mark Rothko, “Orange and Yellow”, 1956 (WikiArt, 2012) Turkuaz Seramik ‘Code’ pisuvarda uygulaması.

Görsel 208: Julia Contacessi, ‘Saint Helena’, 1956 (Saint Helena, 2020), Turkuaz Seramik ‘Noura’ klozet üzerinde uygulaması.

SONUÇ

Vitrifiye ürünlerinin tarihsel sürecine bakıldığında, farklı dönemlerde farklı gelişmeler izlediği görülmektedir. Evlere su gitmesi ve kanalizasyonun gelişmesi, sağlık tesisatlarının teknik çözümlerini de beraberinde getirmiş, seramik ürünler ve vitrifiye malzemeleri yaygınlaştırmıştır. Üretim yöntemleri yerleştikten sonra 19. yüzyılın sonlarında seramik sağlık gereçlerinin tasarımları, biçimler ve renk açısından oldukça çeşitlenmiş ve bu çeşitliliğe bağlı olarak da farklı modalar ve trendler gelişmiştir. Günümüze gelindiğinde ise bu çeşitliliğe rağmen; Türkiye ve Batılı ülkelerde sade, beyaz rengin sektörde hâkim kaldığı görülmektedir. Bugün Türkiye’de bulunan (Ek-1’de yer alan) 26 büyük ve orta ölçekli vitrifiye imalatçısının 2019-2020 çevrimiçi ürün katalogları incelendiğinde de bütün modellerin mutlaka beyaz renkli sunulduğu, beyazın yanında az da olsa farklı renklerin kullanıldığı görülmektedir. Yapılan incelemede; 11 firmanın ürünlerini sadece beyaz renkle ürettiği, 4 firmanın beyazla birlikte farklı renkler kullandığı, 3 firmanın beyaz yanında sadece çocuklar için dekorlu ürünler sunduğu, 4 firmanın beyazla birlikte dekorlu modeller ürettiği ve sadece 4 firmanın da ürünlerini beyaz, renkli ve dekorlu seçenekleriyle sunduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, toplam 26 vitrifiye firmasının bütün modelleri incelendiğinde, modellerin yaklaşık %20’sinin siyah, kırmızı, bej ve vizon gibi renklerle, mat ve parlak yüzey özellikleriyle bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu firmaların 2019 kataloglarıyla 2020 katalogları karşılaştırıldığında, renkli ürünlerin sayısının ve çeşitliğinin arttığı da fark edilmiştir. Bu artan renkler ve özellikle pastel yumuşak tonların kullanımının artması, vitrifiye ürünlerinde yeni bir trendin başlangıcı olduğunun da göstergesi sayılabilir. Vitrifiye ürünlerindeki yapılan dekorlar ise altın, gümüş, bakır, platin gibi metal renklerle, klasik veya geleneksel motiflerle üretilmektedir. Bu tarz üretimlerde modern dokular veya sanatsal dekorlardan bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla bu tez, vitrifiye ürünlerinin sanatsal dokularla, resimlerle daha renkli hale getirilebileceğini, piyasanın ‘beyaz’ standardının dışına çıkılabileceğini ve bunun da sanatla bütünleşerek yapılabileceğini göstermeye çalışmıştır.

Tezin uygulamaları için 6 tasarım konsepti belirlenmiştir. Bu konseptlerde ürünün biçiminden yola çıkılarak ürün tasarımı ile üzerindeki yüzeysel çalışmanın birbirine uyumu sağlanmış, ürün tasarımının vurgulanması ile estetik değeri artırılmıştır. Bazı tasarımlarda lavabonun içbükey kısmının en derin noktasında, tam merkezde bulunan gider deliği, tasarıma dahil edilmiştir.

Lavabonun biçimi ve özellikle üzerinde gerçekleştirilen resimsel arayışlar ile birbirini tamamlayabileceği düşünülmüş ve uygulanmıştır. Özellikle su etkili uygulamalar yapılmıştır. Çünkü günümüz insanı gürültü kirliliği, görüntü kirliliği vb. nedenlerden ötürü yorgundur. Bir banyo kullanıcısı için rahat, temiz, serin ve canlılık gibi duygular uyandıran, su, şelale, nehir ve deniz esintisi oluşturan estetik uygulamalar tercih edilmiştir. Su etkili uygulamalar yanında doğa arayışlı çalışmalara da yer verilmiştir. Bazı bitkisel desenlerden yola çıkılarak oluşturulan doğa dokulu arayışlar, temel tasarım ilkeleri doğrultusunda oluşturulmaya çalışılmış, bu doğrultuda soyutlamaya gidilerek farklı organik desenlerin ortaya çıkması sağlanmıştır. Uygulamalarda doğadan etkilenen, renk geçişleri ve çizgisel tasarımların kullanımı ile estetik arayışlara yönelinmiş, böylece form olarak, farklı algılanmasına çalışılmış, görsel etki artırılmıştır. Bu çalışmada bazen birden fazla konsept, tek üründe kullanılmıştır. Genel olarak, doğa etkili tasarımlara ağırlık verilmiştir. Yapılan tasarımlarda doğadaki biçim, renk ve doku gibi birçok unsurun oluşturulan tasarımda kullanılmasındaki amaç, insanı doğaya daha yakın hissettirmektir. Böylece, kullanıcıların gözlerinin alıştığı beyaz, soğuk ve cansız vitrifiye ürünleri yüzeylerinde gözlerine ve duygularına hitap edebilecek ve doğayı hissettiren tasarımlar önerilmiştir.

Uygulamaları gerçekleştirmek için ‘Turkuaz Seramik’te üretilen 3 adet lavabo, 1 pisuvar ve 1 klozet olmak üzere 5 model seçilmiştir ve bunlar üzerinde denemeler yapılmıştır.

Tezin kişisel uygulamaları olarak toplam 41 çalışma sunulmuştur. Bu çalışmalar 3 ayrı kategoriye ayrılmıştır. İlk çalışma kategorisi ‘Tasarım Aşaması’ olarak adlandırılan grupta vitrifiye ürünlerinin dijital ortamlardaki halleri üzerine yapılan ya da elle çizilen resimlerin görüntüsünün dijitalle çevrilererek gerçekleştirilmesiyle oluşmuştur. Çalışmanın bu aşmasında bilgisayar destekli ‘Autodesk Fusion 360’, ‘Autodesk 3Ds Max’, ‘Autodesk SketchBook’, ‘Adobe Illustrator’ ve ‘Adobe Photoshop’ programları kullanılmış ve 15 tasarım ortaya konmuştur. Böylelikle sadece endüstri tasarımcıları için değil sanatçıların da dahil olabileceği bilgisayarlar ve tabletler aracılığıyla bu tür deneyimleri gerçekleştirebilecekleri ve en az malzeme, süreç ve emekle çok çeşitli tasarımlar elde edebilecekleri gösterilmeye çalışılmıştır.

Çalışmaların ikinci kategorisi olan ‘Maket Çalışmaları’nda fabrikanın modellerinin farklı ölçeklerle maketleri seramik malzemeleri ile atölye ortamında üretilmiştir. Bu maket modeller 3D yazıcı kullanılarak plastik PLA malzemesiyle basılmış ve maketler seramik malzemeleri ile çoğaltmak için alçı kalıpları alınmıştır. Böylece bu aşamada, atölyeler ve küçük ölçekli imalatçıların alçı kalıpları için model biçimlendirilme aşamasında 3D yazıcılar gibi teknolojik araçların kullanımının faydası görülmüştür.

Çalışma sonucunda, tezin amacına göre, vitrifiye fabrikalarının üretim malzemelerine ve yöntemlerine uygun olan dekor teknikleri incelenerek, sadece sıriçi ve sırüstü dekor çeşitlerinin uygulanabileceği görülmüştür. Bu iki seramik dekor çeşidine 7 uygun dekorlama yöntemi uygulanmıştır. Dekorlama yöntemleri olarak; fırça dekorları, divit kalemleri, süngerleme, airbrush ve diğer püskürtme araçları, puar, kazma ve silme ve baskı teknikleri kullanılmıştır. Bu dekor yöntemlerinin vitrifiye ürünlerinin tasarımlarında oldukça kullanışlı olduğu ortaya çıkmıştır, tasarım ve desen arayışlarını çeşitlendirmiştir.

Sırüstü veya sıriçi dekor uygulamalarındaki airbrushın deneyimlerine göre, sıraltı veya sırüstü boyalarının 0.5 mm memeden geçmesi için en az 1 saat bilyeli değirmende öğütülmesi ve 120 mesh (0.125 mm) süzgeçten geçirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda, bir rengin çok fazla tonlarını, çok yumuşak renk geçişlerini ve yumuşak çizgileri elde edebilmek için airbrushın kullanımının avantajlı olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada divit kalemleri farklı boylarıyla sırüstü yüzeylerinde denenmiş ve ‘Görsel 191’de ‘Odun’ adlı lavabo çalışmasında başarıyla uygulanmıştır. Divit kalemi, resim fırçası ile kıyaslandığında divitin ucu daha az boya miktarı taşıdığı için ucunun boyaya daha sık batırılması gerekmektedir. Böylece daha kısa çizgiler yapmak mecburiyeti doğmuştur ancak bu bir olumsuzluk olarak görülse de çok çeşitli ve değişebilen uçlarından dolayı, çok çeşitli çizgiler ortaya çıkarmak mümkündür. Ayrıca divitin kullanımı çizgilerin daha rahat kontrol edilebilmesini de sağlamaktadır.

Sunulan tasarımlarda vitrifiye ürününün tasarım kavramı, biçimi ve temel hatları dikkate alınmış ve birçok tasarımda aynı kavramla yüzeysel çalışma tasarlanmıştır. Böylelikle ürüne verilen

yeni dinamik boyut, ürünle uyum göstermiş ve homojenlik sağlamıştır. Tasarımlarda kavram ve duygu ile birlikte estetik boyutlar da düşünülerek hareket edildiğinden dolayı ürünlerin sanatsal bir boyut kazandığı düşünülmektedir.

Fabrikada yapılan çalışmalar, Kayseri’de bir et restoranının WClerine monte edilmiştir. Restoranın sahipleri ve çalışanlarından çok pozitif tepkiler ve yorumlar gelmiştir. Aynı zamanda bazı müşteriler, sanatçıya veya üreten firma ile iletişim kurmayı çalışmışlar ve benzer tasarımlar istemişlerdir. Böylelikle yapılan tasarımdan etkilenen kişiler için bu tarz çalışmaların beğenilerek zaman içerisinde bir moda haline getirilebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın sonucu olarak endüstriyel ürün tasarımında ürün yüzeylerine sanatsal dokunuşlar aktarabilen, yeni bir trend yaratabilen, kişilere özel ve zevklerine hitap edebilecek çağdaş tasarımlar ve yeni vitrifiye ürün örnekleri sunulmuştur. Farklı teknikler uygulanarak ve farklı araçlar kullanılarak vitrifiye ürünlerinin nasıl çeşitlendirilebileceği gösterilmiştir. Bu şekilde sanatla da bütünleştirilebilecek olan bu alanda yeni ve farklı düşüncelere katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

İnsanın gözüne hoş gelen, estetik biçimler ve duygular uyandırabilecek sanatsal çalışmalar insanın psikolojisini ve ruhunu iyileştirebilir ve böylece daha huzurlu bir hayat elde etmelerine yardımcı olabilir. Aynı zamanda insanın fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması da hem sağlığı açısından hem de psikolojisi açısından önemlidir. Bu iki ihtiyacın birbirinden uzakmış gibi görünse de aslında bir bütündür ve birlikte temel ihtiyaç olarak sayılabilir. Bu çalışma disiplinlerarası bir çalışma olarak hem ticari ve faydacı bir ürün hem de sanat duygularını aktaran bir bütün olarak görülmektedir. Her ürün, yüzey veya alan sanatla temasta kalabilir ve daha canlı ve insanı mutlu eden bir boyut yaşatabilir. Böylelikle, bu çalışma, insanın vitrifiyeye olan biyolojik ihtiyacını, sanata olan manevi ve kültürel ihtiyacıyla birleştirme çabasıdır.

KAYNAKLAR

- Adel-Pakk. Erişim: 09.03.2020. <http://www.abel-pakk.com.au/>
- Akarçay, Müge. (1991). Consumer Behavior in Ceramic Vitrified Products. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı. İstanbul.
- Anabritanica. (2005). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- ANDERSON, S. H. (1979). The Pioneer of Streamlining Design, The New York Times. Erişim: 11.02.2020. <https://www.nytimes.com/1979/11/04/archives/design-the-pioneer-of-streamlining-design.html>
- Angel Swimmer. Erişim: 26.01.2019. https://www.etsy.com/es/listing/527736083/beautiful-angel-swimmer-ceramic-table?ref=internal_similar_listing_bot-2
- Aqua Lavabo. Erişim: 05.01.2019. <https://www.turkuazseramik.com.tr/urun/aqua-lavabo-60x40-cm>
- Arnaldo Dell. Erişim: 15.02.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Arnaldo_dell%27Ira
- Around the World with Art Nouveau. Erişim: 21.04.2019. <http://www.artnouveau-net.eu/LinkClick.aspx?fileticket=33rY0e0ncJQ%3D&tabid=191>
- Art Car. Erişim: 01.03.2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Art_car
- Art Car Museum. Erişim: 21.04.2019. <http://artcarmuseum.com/about-us/>
- Art Nouveau. Erişim: 21.04.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Art_Nouveau#/media/File:Philippe_Wolfers,_Plumes_de_Paon,_KMKG-MRAH.jpg
- Art Series Artists. Erişim: 09.03.2020. <http://www.abel-pakk.com.au/products/art-series-artists>
- Artisanatstore. Erişim: 21.03.2020. https://www.etsy.com/es/listing/769176660/lavamanos-marroqui-lavabo-lavabo?ref=search_recently_viewed-6&pro=1
- Artist Mouth Atomizer Spray Diffuser Spray Diffusers. Erişim: 25.04.2020. <https://www.amazon.ca/Atomizer-Diffuser-Diffusers-Atomiser-Watercolour/dp/B00U1FRGJC>
- ArtVit. Erişim: 19.03.2020. <http://artvit.net/>
- Arseven, C. E. (1983). Sanat Ansiklopedisi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Autumn Leaf Sink. Erişim: 28.01.2019. https://www.etsy.com/es/listing/628821883/autumn-leaf-sink?ref=shop_home_active_116

Avrupa Tarzı Seramik Lavabo. Erişim: 20.03.2020. https://tr.aliexpress.com/item/32966091828.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.292d307aIfGymg&algo_pvid=e6cacf61-a7b9-4b84-b46a-a322d9ea95c1&algo_expid=e6cacf61-a7b9-4b84-b46a-a322d9ea95c1-45&btsid=455b1cf0-d967-4f47-993b-f542788f4379&ws_ab_test=searchweb0_0,s

Avustralya Sıcak Seramik Lavabo. Erişim: 20.03.2020. <https://turkish.alibaba.com/product-detail/Australia-hot-sales-bathroom-ceramic-sink-60150157055.html?spm=a2700.galleryofferlist.normalList.253.648a2f95hjK8XL>

AWS veritabanı. Erişim: 05.03.2020. https://aws.amazon.com/tr/products/databases/?nc1=h_ls

Aytaç, Aysun. (2015). Appropriation of the Bathroom in Everyday Life: Towards a Cultural Analysis of the Contemporary Bathroom and Its Elements. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü. Endüstri Ürünler Tasarımı Anabilim Dalı. İstanbul.

Azzurra Ceramica. Erişim: 09.03.2020. <https://www.youtube.com/watch?v=Q8o7o6rD4ys>

Bahaettin, M. (1927). Yeni Türkçe Lugat. İstanbul: Vakıflar İslami Matbaası.

Bambach, C. (1999). Drawing and Painting in The Italian Renaissance Workshop. New York: Cambridge University Press.

Bayazıt, N. (2008). Tasarım Anlamak. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Bellaire, M. (1957, March). Decorate With Underglazes. *Ceramics Monthly*, s. 21-22.

Blue Poles. Erişim: 06.06.2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Blue_Poles

BMW Art Car by Jeff Koons. Erişim: 29.02.2020. <https://www.dezeen.com/2010/06/02/bmw-art-car-by-jeff-koons/>

BMW Museum. Erişim: 29.02.2020. https://www.bmw-welt.com/en/experience/exhibitions/exhibition_museum.html

BREAK Brigitte Tank. Erişim: 29.02.2020. <https://www.art-a-porter.com/en/break-brigitte-tank>

BREAK YK Kimono. Erişim: 29.02.2020. <https://www.art-a-porter.com/en/break-yk-kimono>

BRITANNICA KIDS. Erişim: 20.03.2019. <https://kids.britannica.com/students/assembly/view/121992>

- British Museum. Erişim: 05.01.2019.
https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=399633&partId=1&searchText=ancient+greek+vase&page=1
- Burnt Earth Designs. Erişim: 20.03.2020. https://www.etsy.com/es/listing/637392156/kitchen-and-bathroom-ceramic-basins?ref=shop_home_active_1&frs=1
- Büyükdöven, S. (2006). Sanat ve Değer. FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 47-50.
- Cambridge Dictionary. Erişim: 22.01.2019.
<https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6z%C3%BCk/ingilizce/decor>
- Cella Ceramics. Erişim: 19.03.2020. <https://www.instagram.com/cellasceramics/>
- CeramesEU. Erişim: 21.03.2020. https://www.etsy.com/es/listing/673564923/azura-fregadero-de-ceramica-mexicana?ref=shop_home_active_20
- CeramesEU. Erişim: 21.03.2020. https://www.etsy.com/es/listing/737647637/la-luna-fregadero-azul-de-mexico-53-cm-x?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-16-29&organic_search_click=1
- CeramiQueen. Erişim: 20.03.2020. https://www.etsy.com/es/listing/684415905/moroccan-ceramic-washbasin-wash-basin?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-9-46&organic_search_click=1
- China Art Bathroom Sinks. Erişim: 21.03.2020.
https://tr.aliexpress.com/item/32381264049.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.292d307a1fGymg&algo_pvid=622af464-f064-42fb-903b-27fecaf8f29c&algo_expvid=622af464-f064-42fb-903b-27fecaf8f29c-1&btsid=249d35a6-d5c3-4f56-9d64-1eda585a84cc&ws_ab_test=searchweb0_0,searchwe
- China art ceramic sinks Store. Erişim: 19.03.2020.
https://tr.aliexpress.com/item/32301526605.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.40644de0Qxyj5p&algo_pvid=30efa722-d56f-4ba4-bbb3-b9dc76213e44&algo_expvid=30efa722-d56f-4ba4-bbb3-b9dc76213e44-2&btsid=0b0a0ae215846486917797234e7bac&ws_ab_test=searchweb0_0,searchwe
- China Art Ceramic Sinks. Erişim: 19.03.2020.
<https://tr.aliexpress.com/item/32869262507.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.40644de0>

- Qxyj5p&algo_pvid=e34c8f40-e56c-47c3-8939-851bc6d4bf62&algo_expid=e34c8f40-e56c-47c3-8939-851bc6d4bf62-33&btsid=0b0a182b15846514650698763e9610&ws_ab_test=searchweb0_0,searchw
- China Art Porcelain. Erişim: 19.03.2020.
https://tr.aliexpress.com/item/32331669351.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.40644de0Qxyj5p&algo_pvid=93aaf03f-3c3d-45d4-8be7-2dd5036029c7&algo_expid=93aaf03f-3c3d-45d4-8be7-2dd5036029c7-15&btsid=0b0a187b15846475397855791e3e64&ws_ab_test=searchweb0_0,searchw
- China Artistic Ceramic Sink. Erişim: 20.03.2020.
https://tr.aliexpress.com/item/32919150447.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.292d307aIfGymg&algo_pvid=e6cacf61-a7b9-4b84-b46a-a322d9ea95c1&algo_expid=e6cacf61-a7b9-4b84-b46a-a322d9ea95c1-51&btsid=455b1cf0-d967-4f47-993b-f542788f4379&ws_ab_test=searchweb0_0,s
- China Artistic Ceramic Sink. Erişim: 20.03.2020. <https://turkish.alibaba.com/product-detail/China-Artistic-Handmade-blue-and-white-62115804338.html?spm=a2700.galleryofferlist.normalList.89.48502f95i0z2SR>
- China Handmade Ceramic Sink. Erişim: 20.03.2020. <https://turkish.alibaba.com/product-detail/China-handmade-blue-and-white-ceramic-62109175506.html?spm=a2700.galleryofferlist.normalList.89.22c82f9545B1xG>
- Çocuk Dekorlu Klozet. Erişim: 16.03.2020. <https://www.creavit.com.tr/urun/tr/ck310000f0-cocuk-arkadan-cikisli-klozet-dekorlu-P168>
- Çocuklar için Lavabo. Erişim: 16.03.2020.
<http://www.serelseramik.com.tr/tr/urun/detay/11738/8701dogr-cocuklar-icin-lavabo-50cm-ve-8721dogr-yarim-ayak>
- Code Pisuar. Erişim: 01.05.2019. <https://www.turkuazseramik.com.tr/urun/code-ankastre-fotoselli-pisuar>
- Colquhoun, A. (2002). *Modern Architecture*. Princeton: Oxford University Press.
- Cuffaro, D. (2013). *The Industrial Design; Reference & Specification Book*. Beverly: Rockport Publishers.
- Dali-designer. Erişim: 21.02.2020. <https://www.daliparis.com/en/salvador-dali/dali-designer>

- Dekorlu-Renkli Moila Üstü Lavabolar. Erişim: 14.03.2020.
<http://www.guralvit.com.tr/urunler/vitrifiye/lavabolar/dekorlu-renkli-mobilya-ustu-lavabolar/beyaz-gozyasi-oval-mobilya-ustu-lavabo-39-5x61-5>
- Design Movement Timeline. Erişim: 21.02.2019. <https://www.stedmunds.org.uk/wp-content/uploads/2016/05/Design-Movements-Timeline.pdf>
- Dip pen. Erişim: 14.03.2020. https://en.wikipedia.org/wiki/Dip_pen
- Dönemz, Güner. (2001). Seramik Sıhhi Tesisat Gereçlerinin Gelişim Süreci İçinde Karşılaştırmalı Üretim Sİstemleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. İstanbul.
- Duncan, A. (2009). Art Deco Complete: The Definitive Guide to the Decorative Arts of the 1920s and 1930s. New York.
- Dutchmaster Midnight Floral. Erişim: 18.03.2020. <https://www.us.kohler.com/us/dutchmaster-midnight-floral-carillon-round-in-midnight-floral-on-carillon-round-wading-pool-vessel-bathroom-sink/productDetail/bathroom-sinks/1386002.htm?skuId=1385996&brandId=1097726>
- Dünya İnşaat. Erişim: 11.03.2020. <http://www.dunyainsaat.com.tr/haber/kalesinterflex-ile-grafiti-kulturu-seramige-tasindi/28647>
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi. (1997). İstanbul: yapı-endüstri merkezi yayınları.
- El boyalı seramik lavabo. Erişim: 20.03.2020. <https://turkish.alibaba.com/product-detail/Hand-painted-porcelain-pedicure-sink-with-60128919073.html?spm=a2700.galleryofferlist.normalList.119.66162f959Ftp0R>
- Erol, Feyza. (2011). Trend Öngörüsü ve Moda Dinamikleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tekstil Anasanat Dalı. İstanbul.
- Essence of Morocco. Erişim: 21.03.2020.
https://www.etsy.com/es/listing/761353536/moroccan-sink-washbasin-wash-basin?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-4-11&organic_search_click=1&frs=1&cns=1
- Eti, H. S., & Erdiven, Y. O. (2019). Müze Pazarlamasında Müze Mağazacılığının Önemi Üzerine Bir Değerlendirme. Dinçer, Sönmez, Bostancı, & Ö. (Ed.) içinde, Sosyal, Beşeri

- ve İdar Bilimler Alanında Araştırma ve Değerlendirmeler (s. 41-50). Ankara: Gece Akademi.
- Eti, Meltem. (1996). Tarihsel Süreç İçinde dönemlerin Sosyo-Kültürel oluşumlarının Tanığı Olarak Mobilya. (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İç Mimarlık Anasanat Dalı. İstanbul.
- Etimoloji Türkçe. Erişim: 22.01.2019. <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/dekor>
- Fiell, C. a. (2013). Decorative Arts 50s. London: TASCHEN.
- Fuji Spray. Erişim: 05.04.2020. <https://www.fujispray.com/parts-accessories>
- Futurism. Erişim: 22.02.2019. (2019). <https://en.wikipedia.org/wiki/Futurism>
- Görgünay, Gamze. (2014). Porselen Yüzeylerde Sırustü Dekor Çalışmaları. (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Çalışma Raporu). Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. İzmir.
- Guide to Fountain Pen Nibs. (2015). Erişim: 23.04.2020. JetPens: <https://www.jetpens.com/blog/guide-to-fountain-pen-nibs-choosing-a-fountain-pen-nib/pt/760> adresinden alındı
- Gümölcine, Ali. (2013). Airbrush Tekniği ve Fotorealizm'de Kullanımı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı. Edirne.
- Hamer, F. a. (2004). The Potter's Dictionary of Materials and Techniques, Fifth Edition. London: A&C Black.
- Harwin, W. S. (1998). Niche Product Design, a New Model for Assistive Technology. In I. Placencia Porrero, & E. Ballabio, Improving the Quality of Life for European Citizen (pp. 449-452). Amsterdam: IOS Press.
- Harwin, W. S. (1998). Niche Product Design, a New Model for Assistive Technology. I. Placencia Porrero, & E. (. Ballabbio içinde, Improving The Quality of Life for the European Citizen (s. 449-452). Amesterdam: IOS Press.
- Heo van Doesburg. Erişim: 11.03.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/File:Theo_van_Doesburg_-_Composition_with_window_with_coloured_glass_III.JPG
- Heskett, J. (1980). Industrial Design. London: Thames and Hudson.

HEYI SERAMİK. Erişim: 20.03.2020. <https://turkish.alibaba.com/product-detail/bathroom-ceramic-flower-shape-wash-basin-pedestal-basin-fixing-to-wall-sinks-60695689537.html?spm=a2700.icbuShop.89.14.69bc6160NADV6y>

Hombordy, H. L. (1991, Dec). Airbrushing on Clay. *Ceramics Monthly*, s. 78-81.

Hombordy, H. L. (2013). Using Stencils. *Ceramic Arts Daily*. Erişim: 15.03.2020. https://ceramicartsnetwork.org/wp-content/uploads/2013/02/Using_StencilsLORES.pdf adresinden alındı

Hopper, R. (2018, Sept/Oct). 8 Ways to Apply Glaze. *Pottery Making Illustrated*. Erişim: 16.04.2020. <https://ceramicartsnetwork.org/pottery-making-illustrated/pottery-making-techniques/ceramic-glazing-techniques/8-ways-apply-glaze/> adresinden alındı

Hopper, R. (Sept/Oct 2010). *Sprayers Demistified. Pottery Making Illustrated*, 8.

How to Texture Walls. Erişim: 23.04.2020. (2020, 04 23). <https://www.homedepot.com/c/ab/how-to-texture-walls/9ba683603be9fa5395fab9058a49604>

İdevit Afacan Lavabo. Erişim: 16.03.2020. <http://www.idevit.com.tr/urun/afacan-lavabo>

İdevit Dekorlu ve Kaplama. Erişim: 16.03.2020. <http://www.idevit.com.tr/urunler/dekorlu-kaplama>

jdzhx. Erişim: 28.10.2019. https://jdzhx.en.alibaba.com/tr_TR/?spm=a2700.md_tr_TR.cordpanyb.1.524d4d06n61yio

Jingdezhen. Erişim: 20.03.2020. <https://turkish.alibaba.com/product-detail/Jingdezhen-traditional-Handmade-art-Procelain-bathroom-60719210167.html?spm=a2700.galleryofferlist.normalList.56.6aa52f95tRsHNU>

Jingdezhen Youngceramic Store. Erişim: 21.03.2020. https://tr.aliexpress.com/item/32835831459.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.66494de0rqrN78&algo_pvid=258b5010-1876-4b5e-ae09-e0699fe3f6cd&algo_expid=258b5010-1876-4b5e-ae09-e0699fe3f6cd-43&btsid=0b0a187915847124752233846ed922&ws_ab_test=searchweb0_0,searchw

Jingdezhen Youngsceramic Store. Erişim: 21.03.2020. (2020, 03 21). <https://tr.aliexpress.com/item/32837003559.html?spm=a2g0o.detail.1000013.3.3dd4377eTG3nlr&gps->

id=pcDetailBottomMoreThisSeller&scm=1007.13339.146401.0&scm_id=1007.13339.146401.0&scm-url=1007.13339.146401.0&pvid=bc7d51a1-3299-43b0-8a0b-52fc5be64561

Jingdezhen Youngsceramic Store. Erişim: 21.03.2020.

https://tr.aliexpress.com/item/32835878125.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.66494de0rqrN78&algo_pvid=258b5010-1876-4b5e-ae09-e0699fe3f6cd&algo_expid=258b5010-1876-4b5e-ae09-e0699fe3f6cd-58&btsid=0b0a187915847124752233846ed922&ws_ab_test=searchweb0_0,searchw

JINGYILE Ceramic Sink. Erişim: 21.03.2020

https://tr.aliexpress.com/item/32818860081.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.40644de0Qxyj5p&algo_pvid=368ca3ed-9a20-4a8c-a4dd-957a5d631090&algo_expid=368ca3ed-9a20-4a8c-a4dd-957a5d631090-25&btsid=0b0a182b15846466686351941e96bd&ws_ab_test=searchweb0_0,searchw

Jones, O. Grammar of Ornament. Erişim: 11.02.2019. http://www.benecrippa.com/the-box/grammar_of_ornament_low.pdf

Kahraman, Duygu. (2012). Seramik Yüzeyler Üzerinde Baskı Tekniklerinin Araştırılması ve Uygulanması. (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Anadolou Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. Eskişehir.

Kalay, Leman. (2009). Seramik Yüzeylerde Kullanılan Baskı Teknikleri ve Uygulamaları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. İzmir.

Kale. Erişim: 11.03.2020. <https://www.kale.com.tr/tr/etkinlikler/turkiye-nin-en-buyuk-graffiti-sanatcisi-turkiye-nin-en-buyuk-parlak-seramigi-kalesinterflex-i-boyadi>

Kaplan, E. C. (1991). The Arts and Crafts movement. London: Thames and Hudson.

Kenney, D. (2000, Winter). Airbrushing an Abstract Expression. Pottery Making Illustrated, s. 9-13.

Keramik Atelier Schoening. Erişim: 20.03.2020.

https://www.etsy.com/es/listing/744178304/lavabo-ovalado-raku-dia-blanco-gris-3027?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-5-15&organic_search_click=1

- khalkedonkilims. Erişim: 19.03.2019.
https://www.etsy.com/es/shop/khalkedonkilims?ref=search_shop_redirect&section_id=25389168&page=3#items
- Kohler Artist Editions Bathroom Sinks. Erişim: 18.03.2020.
<https://www.us.kohler.com/us/Artist-Editions/article/CNT126500004.htm>
- Kolb, S. Decoration. The Chicago School of Media Theory. Erişim: 22.03.2019.
<https://lucian.uchicago.edu/blogs/mediatheory/keywords/decoration/>
- Kuhn Seramik. Erişim: 19.03.2020. <http://kuhnseramik.com/seramik-lavabolar>
- Kurbaga Klozet. Erişim: 16.03.2020. <https://www.vitra.com.tr/seramik-banyo-urunleri/klozet/yerden-tek-klozet/kurbaga-klozet-sku-6047B003-6032/>
- Kurbağa Lavabo. Erişim: 16.03.2020. <https://www.vitra.com.tr/seramik-banyo-urunleri/lavabo/standart-lavabo-ayak/kurbaga-lavabo-sku-6037B032-0001/>
- Latdict. Erişim: 22.01.2019. Retrieved from: <http://latin-dictionary.net/search/latin/decus>
- Le Galeriste. Erişim: 29.02.2020. <https://legaleriste.com/design-production-1>
- Martin, J. (1988). Stencils and Masks for Airbrushing (Airbeush Artist's Library). Ohio: North Light Books.
- Meiliansi Ceramik Lavabo. Erişim: 20.03.2020. <https://turkish.alibaba.com/product-detail/High-quality-ceramic-basin-sanitary-ware-62165248878.html?spm=a2700.galleryofferlist.normalList.287.13b52f95YPAzwe>
- Meissen Artists. Erişim: 06.03.2020. <https://www.meissen.com/en/atelier>
- Meissen Masterworks. Erişim: 06.03.2020. <https://www.meissen.com/en/65c057-50441-1.html>
- Memoria Dikdortgen Lavabo. Erişim: 16.03.2020. (2020, 03 16).
<https://www.vitra.com.tr/seramik-banyo-urunleri/lavabo/canak-lavabo/memoria-dikdortgen-lavabo-sku-5882B483-0041/>
- Mexican toilet. Erişim: 20.03.2020. https://www.etsy.com/es/listing/737933699/inodoro-mexicano-inodoro-talavera?ref=shop_home_active_28&cns=1
- Mina Leaf Lavabo. Erişim: 16.03.2020. <https://www.creavit.com.tr/urun/tr/lavabolar-P3/mn14500050-mina-leaf-45-cm-setustu-lavabo-P309>
- Mina Point Gold Dark Lavabo. Erişim: 16.03.2020.
<https://www.creavit.com.tr/urun/tr/lavabolar-P3/mn14640060-mina-point-gold-dark-45-cm-setustu-lavabo-siyah-P313>

Modern Architecture. (1932). Retrieved from Museum of Modern Art. Erişim: 25.02.2019.
https://www.moma.org/documents/moma_catalogue_2044_300061855.pdf

Modern Architecture: International Exhibition. (1932). Erişim: 25.02.2019.
<https://www.moma.org/calendar/exhibitions/2044?locale=en> adresinden alındı

Modern Sanatsal Oval Seramik Lavabo. Erişim: 19.03.2019. (2020, 03 19).
https://tr.aliexpress.com/item/32818670733.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.40644de0Qxyj5p&algo_pvid=c99c39e2-5dcb-4c04-a059-6295443f6280&algo_expid=c99c39e2-5dcb-4c04-a059-6295443f6280-32&btsid=0b0a22a415846504528441565ec214&ws_ab_test=searchweb0_0,searchw

MoMA. Erişim: 22.01.2019. <https://www.moma.org/calendar/exhibitions/1784?>

Mono Ottoman Gold Lavabo. Erişim: 16.03.2020.
<https://www.creavit.com.tr/urun/tr/lavabolar-P3/mn04500040-mono-ottoman-gold-45-cm-setustu-lavabo-P319>

Mr. & Mrs. Swimmers. Erişim: 20.03.2020. https://www.etsy.com/es/listing/527732703/mr-mrs-swimmers-ceramic-table-top-sink?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-1-14&organic_search_click=1&pro=1

Nagamachi, M. (2002). Kansei Engineering as a Powerful Consumer-Oriented Technology for Product Development. *Applied Ergonomics*, 289-294.

Noura Klozet. Erişim: 05.01.2019. <https://www.turkuazseramik.com.tr/urun/noura-duvara-sifir-klozet>

Octopus Vessel Sink. Erişim: 26.10.2020.
http://www.shaynegreco.com/store/p100/Octopus_Vessel_Sink_Caribbean_Blue.html

Olaf Hajek Works. Erişim: 06.03.2020. <https://olafhajek.com/works>

Olive Lavabo. Erişim: 05.01.2019. <https://www.turkuazseramik.com.tr/urun/olive-lavabo-75-cm>

One Lavabo. Erişim: 05.01.2019. <https://www.turkuazseramik.com.tr/urun/one-lavabo-46x46-cm>

Orange and Yellow. Erişim: 06.06.2020. <https://www.wikiart.org/en/mark-rothko/orange-and-yellow>

- Özer, Fevziye. (2012). Türk Seramik Sağlık Gereçlerinde Tasarım Faktörünün Pazar Payına Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı. Sakarya
- Pelikan Nib Developments. Erişim: 15.04.2020.
<https://thepelikansperch.com/2015/09/27/pelikan-nib-developments/#more-3189>
- Penner, B. (2013). Bathroom. London: Reaktion Books Ltd.
- Pescado. Erişim: 26.10.2019. https://www.etsy.com/es/listing/527737567/escamas-de-pescado-y-fregadero-de-carbon?ga_order=most_relevant&ga_search_type=handmade&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-1-8&organic_search_click=1
- Plural Üçgen Alçak Çanak Lavabo. Erişim: 16.03.2020. <https://www.vitra.com.tr/seramik-banyo-urunleri/lavabo/canak-lavabo/plural-ucgen-alcak-canak-lavabo-sku-7812B450-0016/>
- Raizman, D. (2009). History of Modern Design. London : Laurence King.
- Raymond Loewy. Erişim: 11.02.2019. <http://furkanucar.com.tr/raymond-loewy/>
- Renkli Minimal Lavabolar. Erişim: 21.10.2019. <https://www.egevitrifiye.com/urunler/renkli-minimal-lavabolar>
- Rideal, L. (2016). Resimler Nasıl Okunur? Anlam ve Yöntem Okuma Rehberi. İstanbul: YEM Yayın.
- Saint Helena. Erişim: 05.06.2020. <https://juliacontacessi.com/products/saint-helena>
- Sarıkavak, N. K. (2015). Görsel İletişim ve Grafik Tasarımda Airbrush Teknolojisi. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara.
- Sevim, S. S. (2003). Seramik Dekorları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sevim, S. S. (2007). Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri. İstanbul: Yorum Sanat.
- Shell Sink. Erişim: 28.10.2019. https://www.etsy.com/es/listing/111983256/fregadero-en-forma-de-concha-fregadero?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-1-14&organic_search_click=1&cns=1
- Siyah Avrupa Vintage Stil. Erişim: 19.03.2020.
https://tr.aliexpress.com/item/32868084512.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.40644de0Qxyj5p&algo_pvid=9d6666b6-2459-4607-b650-

- f77862fac4bf&algo_expid=9d6666b6-2459-4607-b650-f77862fac4bf-21&btsid=0b0a119a15846493873853699e6fda&ws_ab_test=searchweb0_0,searchw
- Siyah Dekorlu Tezgah Üstü lavabo. Erişim: 19.03.2020.
https://tr.aliexpress.com/item/32863098659.html?spm=a2g0o.productlist.0.0.40644de0Qxyj5p&algo_pvid=9d6666b6-2459-4607-b650-f77862fac4bf&algo_expid=9d6666b6-2459-4607-b650-f77862fac4bf-7&btsid=0b0a119a15846493873853699e6fda&ws_ab_test=searchweb0_0,searchwe
- Sözbir, Zehra. (2009). Tarihsel Süreç İçinde Seramik Sağlık Gereçleri Tasarımında Üretim Yöntemleri-Biçim ilişkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı. İstanbul.
- Studio Visit: Brendan Tang. (2011). Erişim: 17.03.2020.
<https://ceramicartsnetwork.org/daily/ceramic-art-and-artists/ceramic-artists/studio-visit-brendan-tang-kamloops-british-columbia-canada/>
- Surrealism. Erişim: 15.03.2019. <http://www.vam.ac.uk/content/articles/s/surrealism-and-design/>
- Surrealism and Design. Erişim: 15.03.2019.
<http://www.vam.ac.uk/content/articles/s/surrealism-and-design/>
- Szarlin Sink. Erişim: 28.10.2019. https://www.etsy.com/es/listing/655348424/szarlin-original-lavabo-verde-sobre-un?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-6-30&organic_search_click=1&cns=1
- Tale Kahve Takımı. Erişim: 10.03.2020. (2020, 03 10). https://www.porland.com/tale-kahve-takimi-4-parca_92260?d=10267_92260?lang=tr
- TATO ceramika. Erişim: 20.03.2020. (2020, 03 20).
https://www.etsy.com/es/listing/661154153/ceramic-sinkwaschbeckenvessel?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=ceramic+sink&ref=sr_gallery-3-4&organic_search_click=1&frs=1&cns=1
- TDK Sözlükleri. Erişim: 23.04.2020. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=divit>

- Tekiyeh, M. M. (2015). Seramik Yüzeylerde Fırça İle Dekor. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu. Ankara.
- TG Airbrush. Erişim: 26.04.2019. (2020, 04 26). <https://www.paascheairbrush.com/product/tg-1h/>
- The International Style. Erişim: 15.02.2019. <https://www.raptisrarebooks.com/product/the-international-style-architecture-since-1922-henry-russell-hitchcock-first-edition-signed-1932/>
- The Studio Magazine. Erişim: 16.02.2019. [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Studio_\(magazine\)#/media/File:Thestudiomagazinefirstcover.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Studio_(magazine)#/media/File:Thestudiomagazinefirstcover.jpg)
- The Grammar of Ornament. Erişim: 10.02.2019. [https://en.wikipedia.org/wiki/Owen_Jones_\(architect\)#The_Grammar_of_Ornament](https://en.wikipedia.org/wiki/Owen_Jones_(architect)#The_Grammar_of_Ornament)
- Theo van Doesburg. Erişim: 03.03.2019. https://en.wikipedia.org/wiki/Theo_van_Doesburg#/media/File:Cin%C3%A9-dancing_Strasbourg_-_Theo_van_Doesburg060611_006.jpg
- Tietze, A. (2002). Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati. İstanbul : Türkiye Bilimler Akademisi.
- Trap. Erişim: 28.03.2020. (2020, 03 28). [https://en.wikipedia.org/wiki/Trap_\(plumbing\)#History](https://en.wikipedia.org/wiki/Trap_(plumbing)#History)
- Türk Ansiklopedisi. (1964). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Türk Ansiklopedisi. (1981). Ankara : Milli Eğitim Basımevi.
- Türkel, Efe. (2002). Tarihsel Süreçte Batı Anadolu'da Yerel Kültürlerin Tuvalet ve Banyo Alışkanlıklarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Seramik Anasanat Dalı. İzmir.
- Twyford History. Erişim: 30.03.2020. <https://www.twyfordbathrooms.com/about-us/history/>
- Uluslararası Üslup. Erişim: 24.02.2019. https://tr.wikipedia.org/wiki/Uluslararası_Üslup
- Vitra Lavabo. Erişim: 16.03.2019. <https://www.vitra.com.tr/seramik-banyo-urunleri/lavabo/>
- Wassily Chair. Erişim: 11.02.2019. <https://www.turbosquid.com/3d-models/wassily-chair-marcel-breuer-3d-model-1292918>

- Water Jewels Çanak Lavabo. Erişim: 16.03.2020. (2020, 03 16).
<https://www.vitra.com.tr/seramik-banyo-urunleri/lavabo/canak-lavabo/water-jewels-canak-lavabo-sku-4334B049-0016/>
- Wild Wheels. Erişim: 01.03.2020. <https://www.motortrend.com/news/wild-wheels-art-for-the-road/>
- william-morris. (2019). Retrieved from <https://www.etsy.com/es/listing/185755536/william-morris-persian-wallpaper-design>
- Woodham, J. M. (1997). Twentieth-Century Design. Brighton: Oxford University Press.
- World Heritage Ireland. Erişim: 11.01.2019. <http://www.worldheritageireland.ie/bru-na-boinne/built-heritage/art/>
- Wright, L. (1960). Clean and Decent, The Fascinating History of The Bathroom & The Water Closet. London: Routledge & Kegan Paul.
- Xiem tools. New Mexico Clay. Erişim: 26.04.2020. <https://nmclay.com/all-tools/xiem-throwing?p=1>
- Yaratıcı Çiçek Şekli Yağmur Ormanları Tarzı El Yapımı Seramik lavabo. Erişim: 20.03.2020.
<https://turkish.alibaba.com/product-detail/Creative-Flower-Shape-Rainforest-Style-Handmade-60784233258.html?spm=a2700.galleryofferlist.normalList.56.13b52f95YPAzwE>
- Yasa-Yaman, Z. (2014). Bauhaus ve Söylemleştirilen İç Mekan Anlayışı: Yeni Yaşam, Yeni Dekorasyon, Yeni Mobilya. E. Aliçavuşoğlu, & A. Artun içinde, Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı, Türkiye'de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus (s. 201 - 240). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yogi Klozet. Erişim: 16.03.2020. <http://www.idevit.com.tr/urun/klozet-rezervuar-cift-kad-i-c-takim>
- Yogi Lavabo. Erişim: 16.03.2020. <http://www.idevit.com.tr/urun/yogi-lavabo>
- Yumurcak Klozet. Erişim: 16.03.2020. <http://www.turkuazseramik.com.tr/urun/yumurcak-klozet-arkadan-cikisli>

EK: Türkiye’de Vitrikiye İmalatçı Listesi:

Bu listede, araştırılan büyük ve orta ölçekli vitrikiye üreten kurumları yer almaktadır.

S	Vitrikiye İmalatçının Adı	Şehir	Web Adresi	Ürün renk-dekor durumu
1	Alvit - BARTIN SERAMİK	Bartın	http://www.alvit.com.tr/index.html	Beyaz ve dekorlu
2	ASOS	Adıyaman	https://asos-seramik.com/	Sadece beyaz
3	Bien Banyo	Bilecik	https://www.bienbanyo.com.tr/	Beyaz ve dekorlu
4	Bocchi	Kocaeli - Gebze	https://www.bocchi.com.tr/	Beyaz ve renkli
5	BOZVİT	Bilecik	http://www.ozkayyapi.com/webcatalog/bozvitvitrikiye/	Sadece beyaz
6	ÇANAKÇILAR - Creavit	Zonguldak	https://www.creavit.com.tr/	Beyaz, renkli ve dekorlu mevcut
7	ÇENESİZLER (Ece Banyo)	Çorum	https://www.ece.com.tr/	Sadece beyaz
8	DURAVİT	İstanbul	https://www.duravit.com.tr/	Sadece beyaz
9	ECZACIBASI VİTRA	Bilecik	https://www.vitra.com.tr/	Beyaz ve çocuklar için dekorlu ürünler
10	EGE Vitrikiye	İzmir	https://www.egevitrifiye.com/	Beyaz ve renkli
11	ESVİT-Eskişehir Seamik-Lapino Ceramic	Eskişehir	http://www.lapino.com.tr/tr/	Sadece beyaz
12	EUROSER / Sarıbaşlar eramik	Tekirdağ	https://www.euroser.com.tr/	Beyaz ve dekorlu
13	EVA Banyo - Lena	İstanbul	https://www.evabanyo.com.tr/	Beyaz ve dekorlu
14	EYVİT Seramik - PİRAMİT	Kayseri	http://www.piramitseramik.com.tr/	Sadece beyaz
15	Güral Vit	Kütahya	http://www.guralvit.com.tr/	Beyaz, renkli ve dekorlu mevcut
16	İDEVİT İdeal Seramik	İstanbul	http://www.idevit.com.tr/	Beyaz, renkli ve dekorlu mevcut
17	İnova Seramik	Kayseri	http://www.inovaseramik.com.tr/	Sadece beyaz
18	KALE Banyo	Çanakkale	https://www.kale.com.tr/tr/kale-banyo	Sadece beyaz
19	Lucco	Eskişehir	http://www.lucco.com.tr/tr/	Beyaz ve renkli
20	MEGA Seramik	Adana	http://www.megaseramik.com/anasayfa	Sadece beyaz
21	NewArc	Tekirdağ	https://www.newarc.com.tr/tr/anasayfa	Beyaz, renkli ve dekorlu mevcut
22	Sanovit	Eskişehir	http://www.sanovit.com.tr/tr/	Sadece beyaz
23	Seramiksın	Manisa	https://www.seramiksın.com.tr/urun-gruplarimiz/vitrikiye	Beyaz ve renkli
24	SEREL	Manisa	http://www.serelseramik.com.tr/	Beyaz ve çocuklar için dekorlu ürünler
25	TURAVİT - Özcanlar	İstanbul	http://ozcanlaryapi.com/urun-kategori/turavit-vitrikiye/	Sadece beyaz
26	TURKUAZ SERAMİK - Cerastyle	Kayseri	http://www.turkuazseramik.com.tr/	Beyaz ve çocuklar için dekorlu ürünler